SÖZ

Haftalık Haber Yorum Dergisi

TARİH: 11 OCAK 1997 • SAYI: 100 • FİYATI: 100.000 TL (KDV DAHİL)

• ALMANYA 4 DM • İSVİÇRE 4 Sfr • FRANSA 14 FF • İNGİLTERE 1.7£ • HOLLANDA 5 Hfl • AVUSTURYA 28 AS • ABD 3$

Türk-İş partisi?

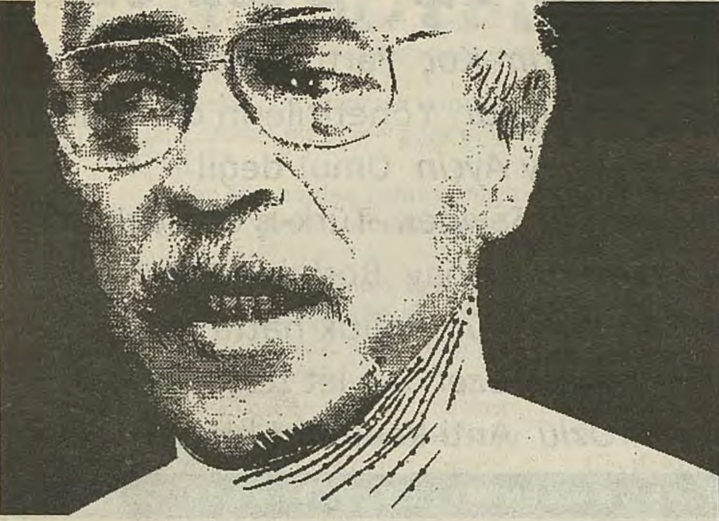
- **Türk-İş** *Yıldırım Koç* Parti ihtiyaç
- **DİSK** *Çetin Uygur* Yöneticilerin derdi başka
- **Hava-İş** *Atilay Ayçin* Umut değil
- **CHP** *Mehmet Sevigen* Türk-İş güçsüzleşir
- **DSP** *Hikmet Uluğbay* Boşluk ortaya çıkar
- **ÖDP** *Saruhan Oluç* Politik hatta sahip olamaz
- **EMEP** *Levent Tüzel* Devlet teşvik ediyor
- **İP** *Turan Özlü* Anti-kapitalist bir parti gerekli

YORUMLAR ve İZLENİMLER 8, 9, 17 ve 18. SAYFALARDA

Halk zorunlu koruculuğu reddediyor. Lice'nin kapıları insan hakları heyetlerine ve habercilere kapatıldı..

Lice yasak kent

XIV (11 Ocak 95)

Onat
Ayıntap'tan bir at koşumu uzak
üstelik kimbilir hangi mektuptan gazi
kimbilir hangi incelikten sayılacaktır mesleği
tükenmez kalemle saman kağıdın buluştuğu
durakta vatman
Blaise Cendrars'ın uzak kardeşi
mes'uliyyetten sorumlu bir bakan
güzel kadın sevme ustası
tenha portreleri en iyi çizen adam
dertli anda beliren yazı
yazıdan malûl bir hayat arkadaşı
işi: Onat Kutlar
rolü: kaç küsur cilt Pardayanlar
gözü gönlü hayat ile kıraât
Onat

XIX (9 Ocak 90)

Cemal
kırmızı kanatlı bir kızın turna hali
mahcup seyri çapkın bir edanın
intiharın bilinen en politik önermesi
–Mareşal Muzo'yla iki yalnız iskele Kadıköyü'nde–
ödünç verilmiş bir şemsiyeden artan kubbe
yağmurun yağdığı her yerde sürgün
dikkatle dalgın yağmurun yağdığı her yerde
melon imzalı tek proleter devlet adamı
tek birleştirici şair; yirmi yaş ile ölmüş olanı
bir kere kör olmuş, ben babamda anladım
garba düşmek neymiş, bir de bunu
bir de cuma akşamlarını, pazartesi öğlelerini
şiiri kendi dışımda da sevmeyi, ev değiştirmeyi
bir de nasıl sıcak, nasıl çoğul, nasıl yoğun
bir kez daha, ülkem Türkçeyi
yalnız gömlek düğmeleri yalan söyleyen
kırmızı kanatlı bir kızın turna hali
iktidarı sevmeyen en son Ali
ya da "keşke yalnız bunun için sevseydim seni"
Cemal

Orhan ALKAYA

'Ben Metin Göktepe, gazeteciy-

"Duvardan düştü öldü!" Evrensel gazetesi muhabiri Metin Göktepe'nin öldürülüşünün üzerinden bir yıl geçti. Bir yıl sonra bu söz hala kulaklarımızda.

8 Ocak 1996'da, Ümraniye Cezaevi olayları sırasında öldürülen Rıza Boybaş ve Orhan Özen'in Alibeyköy'deki cenaze törenini izlemek üzere yola çıkan Metin, bütün gazeteciler gibi görevini tamamlayıp gazetesine dönecekti.

O gün hem gazeteciler, hem cenaze törenine katılmak üzere Eyüp'e gelenler polis şiddetiyle karşılaşarak, gözaltına alınmışlardı. Metin de "sarı basın kartı olmadığı" gerekçesiyle gözaltına alınmıştı. O gün Eyüp Kapalı Spor Salonu dev bir nezarethaneye dönüştürülmüştü.

Aynı gün, spor salonunun yakınındaki bir çay bahçesinde cesedi bulunmuştu genç gazetecinin.

Eyüp Savcısı'na göre, Metin Göktepe gözaltına alınmış, ancak akşam üzeri serbest bırakılmıştı. Onu öldürenler bir de mizansen hazırlamışlardı: "Metin Göktepe gözaltına alındı. Daha sonra serbest bırakıldı." Bu açıklamalara göre Metin, çay bahçesinde oturduğu sandalyede fenalaşmış ve sandalyeden düşerek ölmüştü!

Oysa görgü tanıklarının ifadesi ve Adli Tıp Raporu farklıydı. Göktepe'nin kafasında ve vücudunda darp izleri bulunduğu ve beyin kanaması sonucu öldüğü anlaşılıyordu rapordan.

Spor salonunda bulunan çok sayıda polis, aralarına alarak feci şekilde dövmüşlerdi Metin'i. Kafası duvarlara vurulmuştu.

Göktepe'yi döverek öldüren polisler bugüne kadar hala yargı önüne çıkartılamadı. Yargılanma aşaması tam bir hukuk skandalına dönüştü. Metin'in katillerini yargılayacak mahkemelerin illeri sürekli değişti.

Muhtemelen de bu katiller devlet tarafından korunacak. Yüzlerce "faili meçhul" cinayetin katilinin korunduğu gibi.

Ona "gazeteci değil militan, terörist" diyenlerse bir kamyonun gazabına uğradı ve haklarında "çete militanı" yorumları yapıldı. Hatta "Şerefli katillere" bin "faili meçhul" cinayeti işlettiklerini de itiraf ettiler! Şimdi onların davası da kapatılmak üzere.

Ölümünün ardından bir yıl geçti. Ama ne ailesi, ne de arkadaşları onu unutamadı. Metin, geçen hafta mezarı başında anıldı. Binlerce insan Metin Göktepe'yi anma etkinliklerinde onun katillerini lanetledi. Gazeteci arkadaşları mezarı başındaydı ölüm yıldönümünde.

Seni sevgiyle anıyoruz Metin.

Göktepe'den Mumcu'ya...

Çağdaş Gazeteciler Derneği İstanbul Şubesi Metin Göktepe'nin öldürülüşünün birinci yılında "Metin Göktepe'den Uğur Mumcu'ya..." adı altında bir dizi etkinlik düzenledi.

8 Ocak Çarşamba günü saat 10.30'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti önünde bir basın açıklaması yapan ÇGD üyeleri daha sonra Metin'in evini ve mezarını ziyaret ettiler. Aynı gün akşam ise öldürülen gazeteciler anısına fotoğraf sergisi açıldı. 9 Ocak Perşembe günü düzenlenen Mustafa Çetinkaya'nın "Objektifin belleğindeki notlar" dia gösterisi ve Sunay Akın'ın şiir dinletisinden sonra ÇGD İstanbul Şubesi'nin Mis Sokak'taki lokalinde gerçekleştirilecek diğer etkinlikler şöyle:

12 Ocak Pazar, saat 13.00: Metin Göktepe'nin öldürüldüğü Eyüp Kapalı Spor Salonu'na karanfil bırakma,

14 Ocak Salı, saat 19.30: "Gazeteci ve ölüm..." Mehmet Özer dia gösterisi,

14 Ocak Salı, saat 20.00: "Basın etiği..." Dr. Ünsal Oskay söyleşisi,

15 Ocak Çarşamba, saat 19.30: "Medya-Antimedya" Süleyman Yıldız söyleşisi,

16 Ocak Perşembe, saat 19.30: "Siyasal iktidarın basına yaklaşımı..." Avukat Fikret İlkiz söyleşisi,

17 Ocak Cuma, saat 19.30: "Meclis ve Basın", Gazeteci- Milletvekili Hakan Tartan söyleşisi,

18 Ocak Cumartesi, saat13.00: "Cumartesi Anaları..." Ali Öz dia gösterisi,

20 Ocak Pazartesi, saat 19.30: "Bir jurnalcinin anıları..." Yücel Tunca dia gösterisi,

21 Ocak Salı, saat 19.30: Gazeteci- Yazar Ahmet Altan söyleşisi,

23 Ocak Çarşamba, saat 19.30: Gazeteci-Yazar Can Dündar söyleşisi,

24 Ocak Perşembe, saat 11.00 Cumhuriyet Gazetesi'nde Uğur Mumcu anması,

24 Ocak Perşembe, saat11.30: Valiliğe yürüyüş.

S Ö Z ' D E N

100. Sayı ve 'Yeni SÖZ'
Herhangi bir haftalık yayının 100. sayısına ulaşması az bir şey değildir. Hele de Türkiye gibi bir ülkede, hele de sol bir yayın söz konusu olduğunda 100. sayıya ulaşmak daha da fazla bir şey olarak görülmek gerekir. Çünkü bu ülkenin bilinen koşullarında bir sol derginin 100 hafta boyunca her cumartesi günü bayide olmasının zorluklarını bu derginin okurları tahmin edebilirler. İlk kez 18 Şubat 1995 Cumartesi günü bayilerde görülen SÖZ ondan sonraki 100 hafta boyunca hiç aksamadan her cumartesi bayide oldu. Bunun kendi başına bir başarı olduğu tespitini ve SÖZ çalışanlarının, 100 haftadır bu dergiye emeği geçen herkesin, bunun keyfini çıkarmasını çok görmeyin.

Aslında son haftalarda 'Yeni yılda yeni bir SÖZ' anonslarıyla duyurduğumuz hazırlıklarımızı bu sayıya, 100. sayımıza yetiştirmeye çalışıyorduk. Görüldüğü gibi bazı adımlar atmakla birlikte hazırlıklarımız henüz istediğimiz ölçüde tamamlanmadı. Önümüzdeki bir-iki hafta içinde, düşündüğümüz, planladığımız yeniliklerin hemen tümünü sayfalarımıza yansıtmayı umuyoruz. Hatta bunun da ötesinde şimdiden okurlarımızın kulaklarına fısıldayalım ki, belki de önümüzdeki haftalarda daha da büyük sürprizler olabilir. Solda ihtiyacı duyulan, çok daha kapsamlı ve iddialı bir dergi için hazırlıkların çoğu bitti, azı kaldı...
100 haftadır süren buluşmamızın önümüzdeki haftalarda da sürmesi dileğiyle...

Sabancı suikasti sanığı Duyar yakalandı

Her yer karanlık

Hasan Basri KARABAY

5 Ocak günü televizyonlar Özdemir Sabancı suikastinin sanıklarından birinin ele geçtiğini haber verdi. Olayın basına sızmasıyla birlikte apar topar bir açıklama yapan Başbakan yardımcısı Tansu Çiller, sanıklardan Mahmut Duyar'ın yakalandığını belirterek, başarısından ötürü Emniyet'i kutluyordu.

Yakalanan kişinin adı Mustafa Duyar'dı. Mahmut Duyar diye biri de vardı ama o Çiller'in partisi DYP'nin Mardin milletvekiliydi. Adını Genel Başkanı'nın ağzından duyunca korkmuştu, "İsmimi duyunca bir tuhaf oldum. Gündemde Susurluk olayı var, biz de aşiretiz. Çiller belki bundan karıştırmış olabilir" diyordu.

Kim doğru söylüyor?

Duyar'ın yakalandığı mı, yoksa teslim mi olduğu konusunda devletin çeşitli organları farklı fikirlere sahip. Emniyet'e göre Duyar, 17 Aralık'ta, yani 20 gün önce Suriye'nin Lazkiye kentinde yakalandı. Yakalanması da Türk istihbaratı ile Suriye istihbaratı El-Muhaberat'ın işbirliği ile gerçekleşti. Duyar 3 gün Büyükelçilikte kalıp, sonra MİT'in Ankara'daki merkezine getirildi. Emniyet'in iddiasına göre Mustafa Duyar 17 gündür Türkiye'de bulunuyordu.

MİT'e göre ise, Duyar 22 Aralık'ta Şam Büyükelçiliği'ne teslim oldu. Haber şifreli kriptolarla Demirel, Erbakan ve Çiller'e bildirildi, bunun üzerine Türkiye'den giden MİT ajanları 8 gün büyükelçilikte Duyar'ı sorgulayıp, 30 Aralık günü kırmızı pasaport düzenlenerek Türkiye'ye getirdiler. Duyar, 6 gün de MİT merkezinde sorgulanmıştı. Refahlı Adalet Bakanı Şevket Kazan'a göre ise olay 5-6 günlük bir işti.

Sabah gazetesi yazarı Cengiz Çandar, Mustafa Duyar'ın teslim olmasına kuşkuyla yaklaşmak gerektiğini savunuyordu. Çandar, Suriye'de El-Muhaberat'ın bilgisi haricinde hareket etmenin kolay olmadığını, Türkiye Büyükelçiliği'nin özellikle gözetim altında tutulduğunu, Hafız Esad'ın ikametgahının da Türk Büyükelçiliği'nden 5 dakika uzakta olduğunu hatırlatıyordu.

Duyar'ın teslim olduğu tezine Cumhuriyet yazarı Oral Çalışlar da kuşkuyla yaklaşıyordu. Çalışlar'a Suriye'den telefon eden bir kişi, Duyar'ın 6 ay önce Suriye'ye kaçak giriş yaparken yakalandığını, tutuklandığını, konuşmaya karar verince Suriye ve Türk istihbaratlarının işbirliği ile Türkiye'ye yollandığını iddia ediyordu. Aynı kişiye göre İsmail Akkol ile Fehriye Erdal halen Suriye'de cezaevindeydi.

Mustafa Duyar ise basında yayınlanan açıklamalarında, eylem sonrası DHKP-C'nin kendisine sahip çıkmadığını, örgüt yöneticilerinin lüks yaşantısının kendisini düşünmeye ittiğini, PKK'ye geçmeyi düşündüğünü, ama PKK ile DHKP-C arasında protokol imzalanması üzerine Şam büyükelçiliğine teslim olduğunu anlatıyor. Duyar, birkaç gün kararsızca büyükelçiliğin etrafında dolaşmış sonunda bir iddiaya göre 22 Aralık'ta, teslim olmaya karar vermiş. Burada bu ifadenin doğruluğuna kuşku duyuran bir nokta var. PKK ile DHKP-C arasındaki protokol 22 Aralık'ta yani tam Duyar'ın teslim olduğu gün imzalandı.

Senaryolar.. Senaryolar..

Görüldüğü üzere teslim, yakalanma, ya da Meral Akşener'in deyimiyle "sıkı takip sonucu teslim olmaya zorlama", ne olursa olsun, olay fena halde karışık. Dolayısıyla bu toz duman içinde ortalıkta bir dizi senaryo dolaşıyor.

Bir senaryoya göre MİT Duyar operasyonu ile diğer istihbarat birimlerine özellikle Emniyet'e "Operasyon öyle değil,

böyle yapılır." mesajını veriyor. Bu fikre göre istihbarat birimleri arasında bir rekabet söz konusu, Emniyet Aczmendi lideri Müslim Gündüz'ü yakalayarak diğer istihbarat birimlerine karşı önemli bir kartını kullanmıştı, bu olayla MİT cevap vermiş oluyor. Bu operasyonun hemen ardından Emniyet'in Vehbi Koç'un çalınan naaşını bulması da Emniyet'in MİT'e cevabı olarak değerlendiriliyor.

Bir diğer senaryoya göre, MİT kendisinden kuşku duyan devlet yöneticilerine güven sağlamaya çalışıyor. Bu fikirde olanlar, operasyonun MİT'in 70. kuruluş yıldönümüne denk getirilmesini manidar buluyorlar.

Bir iddiaya göre ise, Duyar'ı bizzat Suriye teslim etti. Sürekli PKK'ye destek vermekle suçlanan Suriye küçük bir balığı teslim ederek Türkiye'ye diyet borcunu ödüyor.

Susurluksuz olmaz

Bundan sonra sıralayacağımız iddialar ise, olayı 2 ayı aşkındır gündemin birinci maddesini işgal eden Susurluk kazasıyla ilişkilendiriyor. Ömer Lütfi Topal'ı öldürdüğü iddia edilen Özel Tim'cilerden Ayhan Çarkın, HBB televizyonunda çıktığı programda ellerinde Sabancı suikastine ilişkin önemli bilgiler olduğunu iddia ederek, dolaylı da olsa bazı adresler göstermişti.

Bunun üzerine Sabancı dosyası tekrar açıldı. Üç Özel Tim'ci bu konuda bugünlerde Meclis Araştırma Komisyonu'na bilgi verecekti. Tam bu sırada Duyar ortaya çıktı. Yeni Şafak gazetesine açıklama yapan "Üst düzey bir Emniyet görevlisi"ne göre Özel Tim'cilerin Sabancı cinayeti ile ilgili bilgi ve ipucu vermesinden çekinen birileri, ifadeyi gölgede bırakmak için Mustafa Duyar'dan teslim olmasını istemişti.

Sabah gazetesi yazarı Cengiz Çandar, Sabancı cinayetinde asıl hedefin "Güneydoğu Raporu"ndan ötürü Sakıp Sabancı olduğunu, bu yüzden "cezalandırılması"nın istendiğini belirtiyor. Çandar'a göre bu iddianın kaynağı "fısıltı gazetesi". Çandar, ülkücüleri kullanan çetenin, solcuları da kullanmış olabileceğini iddia ediyor.

Hatırlanacağı üzere Susurluk'tan sonra, Sabancı suikastinin diğer zanlısı Fehriye Erdal'ı, Sabancı Center'da işe yerleştirenin Hüseyin Kocadağ olduğu iddia edilmişti. ANAP milletvekili Eyüp Aşık ise, gazetelere Sabancı suikastinin faillerinden birinin kendisini sürekli arayıp, suikastin çeteyle ilişkisi olduğunu, kendi kullandıkları Baretta marka silahın çetenin elinde olduğunu söylediğini aktarıyor. Aşık'a göre Sedat Bucak'ın otomobilinden çıkan namlusu değiştirilmiş Baretta ile Sabancı suikastindeki Baretta aynı Baretta.

İş senaryo yazmaya gelince şaibeli ve köşeye sıkışmış bir Özel Tim'cinin söylediği birkaç söz, ya da kimden geldiği belli olmayan bir telefon üzerinden kurgular yapılabiliyor. Bütün bu gelişmelerin ucunun Susurluk'a kadar uzanma olasılığı var. En azından Susurluk etrafında birbiriyle didişen çeşitli güçlerin bu olayı şu ya da bu şekilde manipüle etmeye çalıştığı ortada. Duyar'ın yakalanışının gündemi değiştirmek için planlanmış bir tezgah olma olasılığı da ihtimal dışı değil..

Ama kesin olarak bilinenler yalnızca Özdemir Sabancı'nın 9 Ocak 1996'da öldürülmüş olduğu, bu eylemin DHKP-C tarafından gerçekleştirildiği, Mustafa Duyar'ın eylemi gerçekleştirenlerden biri ve -en azından eylem anında- DHKP-C militanı olduğu.

Olup bitenlerin açıklığa kavuşturacak önemli adımlardan biri DHKP-C'nin kamuoyunu bilgilendirmesi olacak.

İmam nikahı, tarikat, şeyhler ve kadınlardan herhangi biri

Postmodern bir aşk hikayesi

Fadime... Çıktığı televizyon kanallarına rating rekorları kırdırıyor. Fadime... İslamcı çevreleri, Refah Partilileri fena halde kızdırıyor. Türkiye en çok Fadime'yi konuşuyor; sanki kırmızı noktalı reality show izliyor. Sosyologlar, psikologlar, siyaset bilimcileri, köşe yazarları, islamcılar, laikler, şöförler, bakkallar herkes.. Herkes Fadime'yi konuşuyor. Konumuz derin, herkesi bir yerden kesiyor. Türban, imam nikahı, tarikat, şeyhler ve kadınlardan herhangi biri...

Şeriat, insan hakları, cinler, cin kovan hocalar... Masumiyet, ihanet, aldatma, istismar; cinsel kısmından. Tüm farklılıklara, karşıtlıklara rağmen bu postmodern aşk hikayesinin anaforu herkesi bir ikiyüzlülük, çifte standart çukuruna doğru çekiyor:

İdeolojik ve siyasi çıkarlar bu postmodern aşk hikayesi zemininde pozisyonlarını, cephelerini tahkim etmeye çalışıyor.

Şehvetin utancı tehlikelidir, hırsı acımasız olur. Fadime, çok eşliliğin islami giysisinin dokunulmazlığıyla "baştan çıktı", polis baskınıyla cinsel özgürlüğünün "yeşil pasaportuna" el kondu, televizyon kanalları tarafından paramparça olmuş kalkanlarıyla kanlı bir savaş meydanının ortasına fırlatıldı. Bu meydanda Aczmendi üfürüğünün de, tesettürünün de kâr etmediğini gördü. Dinin, tarikatın, siyah peçenin, ahlakın yüksek duvarları arkasında belki kendinden bile gizlice yaşadığı duygularının üzerinde bir anda patlayan flaşlarla, medya projektörleriyle tüm seyircileriyle ortak olan en zayıf yerinden enselendi: Yakalanmışlık... Yakalayan her zaman güçlüdür, yakalayanlar her zaman belirler. Kimi zaman dayakla, kimi zaman işkenceyle, kimi zaman kamerayla, kimi zaman dinle, kimi zaman ahlâkla... Yakalayan itiraf ister... işbirliğine zorlar. Fadime'nin Aczmendisini polisle, kendisini ahlâkla yakaladılar.

Erbakan'ın Başbakanlığı'nda, Şevket Kazan'ın Adalet Bakanlığı'nda, Refah'ın iktidarında, Aczmendisinin kucağında Fadime başına gelecekleri rüyasında görse inanmazdı. Zaten bütün bu iktidar sürecinin gözalıcı sofrasındaki afrodizyaklar değil miydi Fadime'yi "baştan çıkartan"?! İçimizdeki "şeytanın" afrodizyağı iktidar, bir akşam bir ev baskınıyla, hoyrat polisleriyle, televizyon kameralarıyla Fadime'nin dünyasında değişiverdi.

Fadime kandırılmıştı; Fadime yanılmıştı; Fadime kullanılmıştı; İktidar el değiştirmişti; bir anda. Aczmendisiyle paylaştığı en özel anlarından birine paldır küldür dalmışlar, devlete kafa tutan Aczmendisini çırılçıplak saçlarından sürüklemişlerdi. Fadime iktidarın el değiştirme sürecinin en yakın tanığı oldu. Fadime bir iktidarın cinsel görüntüsüyle, polisiye görüntüsü arasındaki geçişin tüm tonlarınını çok az insana nasip olacak bir şekilde algıladı. Fadime yanıldığını kavradı...

Şimdi Refah Partisi'nin, şeriatın, taaddüt-i zevcat'ın sırtında Fadime'nin gümüş kakmalı hançeri duruyor.

Refah partisi, islamcı yazarlar, tarikat seyhleri bu hançeri yerinden çıkartmaya, akan kanı durdurmaya çalışıyorlar. Üzerlerine yağan şimşeklerden korunmak için bazıları Aczmendilerden paratoner, bazıları alışageldikleri gibi insan haklarından kalkan yapmaya çalışıyorlar. Aralarındaki tüm farklılığa karşı hepsi bir ortak paydada buluşuyorlar: Fadime'nin hatası, Fadime'nin fettanlığı, Fadime'nin baştan çıkartıcılığı. Devletçi laikler Susurluk'tan sonra MİT'e ve polise en yakın anlarını yaşıyorlar. Aralarındaki söylem, uslup, pozisyon farklarına rağmen onlar da bir ortak payda da buluşuyorlar: Kandırılan, kullanılan, masum Fadime imajı. İki ideolojik pozisyonda da bu iki ayrı Fadime imajıyla silahlarını yağlıyor. Fadime, postmodern kolajın kontürlerini netleştiriyor. İslamcıların bir kısmı "çok kadınlılığın" savunusuna liberal bir içerik kazandırmaya çalışarak karşı tarafla rezonans yakalamaya çalışıyor. Demokratik laikler tek eşliliğin içini ahlaki bir muhafazakarlıkla dolduruyor. Postmodern bir aşk hikayesinin anaforunda karşıtlar içiçe giriyor. Ahlakta anlaşıp, ahlak dışılığın kültürel biçimlerinde ideolojik kamplara bölünüyorlar. İslamın katı ideolojisi kapitalizmin kaynayan kazanının yüksek sıcaklığında eriyor.

Kültürel, ideolojik, siyasal biçimler değişiyor, iktidar sabit kalıyor. İktidar cezbediyor, yakalıyor, suçluyor, işkence ediyor, kullanıyor, aldatıyor, sömürüyor, eziyor, öldürüyor. İktidarı devlet koruyor. Refah Partisi devlete oynuyor, her iki taraftan da Fadimeler bu oyunda kucaktan kucağa dolaşıyor.

Yurdaer ERKOCA

Vehbi Koç'a kavuşmanın dayanılmaz mutluluğu

Biz rekabetin böylesini ne duyduk ne de işittik.

Memleketimizin birbirine rakip iki "güzide" ailesi sırayla –şimdi şaka değil- trajik kayba uğruyorlar. Özdemir Sabancı öldürülüyor ve ardından da Vehbi Koç'un iskeleti çalınıyor.

Elbette bu iki "menfur" olayın failleri birbirleriyle hiçbir ilişkisi olmayan kimseler. Buraya kadar her şey normal. Ya sonra?

Kapitalizmin devi manevi huzur içinde artık.

Sonrası bir hayli tuhaf...

Kamyon ortalığı karıştırıyor. Çiller, polis, MİT, Cumhurbaşkanı şaşkına dönmüş, ne yapacaklarını, ne diyeceklerini bilemez oluyorlar.

Aziz Nesin'in bir tiyatro eserinden alıntı yaparak birbirleriyle konuşuyorlar:

"Bir şeyler yap Met..."

Çiller emniyete telefonu, telsizi, bilmem hangi uzaktan konuşma aletini açıyor:

- Ben sizi bilirim, elinizde bir şeyler vardır, duracak zaman değildir. Boğazlanan kaymakamı bulup tiz getirin, ölü ya da diri huzura çıkarın, çıkarın ki, biz de huzurumuza kavuşalım...

Ve huzur harekatı başlar.

Kiminin inanmadığı, kiminin inandığı Allah da biliyor ki, şu ansızın nedamet getirip Şam'da birkaç gün önce itirafçı kesilen kopuk, öyle birkaç gün önce değil, bir hayli zamandır MİT'le muhabbet içinde olmalıdır.

Yine Allah biliyor ki, bu muhabbet kuşu her türlü istihbarat için Şam'da uğradığı transformasyon gereği, Çatlı ağabeyi gibi "milli kahraman" olma yoluna koyulmuşa benzemekte, ama "siyaset" denilen umulmadık taş başını yarmaktadır. Bu kopuk, transformasyon sürecini henüz tamamlayamadan, yarı leş kargası, çakı çakal halindeyken henüz eline yeşil pasaport verilecek ve her türlü silahı her türlü insana karşı kullanma izniyle donanacak kıvama gelemeden "zaruret" hasıl olmakta ve MİT bu yaratığı kapıp huzura varmakta, Çiller de huzur içinde ömrünün en güzel basın toplantısını yapmaktadır.

Ama rekabetin gözü kör olsun.

Sabancı ailesinin gözü yaşlı sevinci karşısında Koç ailesinin durumunu anlayabiliyor musunuz? Çoluk-çocuk "babamızı isteriz" diye ağlaşıyorlar. Büyükler ise, zaten şu bedelsiz otomobil ithalatından "kıl olmuşlar", "Sabancı'ya var da bize yok mu?" diyerek devlete olan kuşkularını katmerleştiriyorlar...

Allah'ın işine bakın...

Daha Sabancı'nın katili ile ilgili toz duman dağılmadan Koç'un iskeleti ve bu iskeleti kaçıranlar şıp diye yakalanmaz mı? Alın size "serbest piyasa" ekonomisinin sihirli mekanizması "rekabet"in akıllara durgunluk veren kudretine etkileyici bir örnek...

Kapitalizmin iki devi manevi huzur içindedir artık.

Çiller "Ne Arap'ın yüzü, ne Şam'ın şekeri" dese de Şam'dan postalanan Sabancı'nın kanlısı ile bir yabancı kabirden çıkarılan Koç'un iskeleti karşısında muzaffer bir Jeanne D'Arc edasıyla Susurluk bataklığında zehirli çiçekler gibi açmakta...

Her neyse olur böyle vak'alar, Türk polisi yakalar...

Size bir fıkra anlatalım:

Çapayev Ekim Devrimi'nden sonra patlayan bir savaşta Kızılordu'nun alaydan yetişme efsanevi komutanlarından biridir. Adına da bir müze yapılmıştır.

Günlerden bir gün, bir grup Amerikalı müzeyi ziyarete gelir. Mihmandar Tatyana, gözleri Sovyet kahramanlığının gururuyla Çapayev'i anlatır...

- Şu gördüğünüz Çapayev'in zıbını...

Amerikalı hayret eder:

- Demek doğar doğmaz kahraman olacağını anlamış olmalısınız ki zıbınını bile korumuşsunuz, diye hafiften dalga geçmeye kalkar.

Tatyana saf saf güler:

- O bir şey mi, der neşeyle, bakınız, şu büyük camekanda gördüğünüz Çapayev'in olgunluk iskeletidir. Şu minik camekandaki iskelet ise çocukluk iskeleti...

Vehbi Koç'un yaşlılık iskeletini her kim bulduysa onu kutlarız.

Ama aklımıza bir soru gelmiyor değil... Hayır. Vehbi Bey'in çocukluk iskeletini bulun filan demeyeceğiz.

Aklımıza gelen büsbütün başka bir şey...

Sabancı'nın katili olduğu söylenen bir kişinin yakalanması, Çiller'i delirtecek ölçüde sevindirdi. Peki, olacak iş değil ama, diyelim ki o gün gece yarısı, Çiller'e bir telefon gelseydi, polis şefi heyecanla "Sayın başbakanım, pardon, iç-dışişleri bakanım, Ape Musa'nın katillerini yakaladık" deseydi Çiller ne yapardı?

Gecenin köründe kalkıp bir basın toplantısı düzenleyerek, "Sevgili Kürt kardeşlerim, büyük insan, bilge kişi Ape Musa'nın katillerini nihayet yakalamış bulunuyoruz. Müsterih olun, hiçbir faili meçhul cinayet karanlıkta kalmayacaktır" der miydi?

Demezdi elbette...

Ape Musa'yı öldürenleri ortaya çıkartmak ne işine yarayacak ki Çiller'in...

Bu insanları yok eden çetenin "bacısı" böyle bir haber karşısında "eyvah, yandık ki, ne yandık" demenin dışında ne yapabilirdi ki...

Olacak iş değil ama, diyelim ki o gün gece yarısı, Çiller'e bir telefon gelseydi, polis şefi heyecanla "Sayın başbakanım, pardon, iç-dışişleri bakanım, Ape Musa'nın katillerini yakaladık" deseydi Çiller ne yapardı?

İşte bu nedenle, Sabancı olayı da, Koç iskeletinin kayıplara karışması da, buna benzer bütün işler de, yeri, zamanı siyaset bakımından ortamı geldiğinde, adeta ısmarlama cankurtaran simidi gibi, aydınlatılarak suçlular Susurluk girdabından selamete çıkarılmaya çalışıyor.

Bunlar aydınlanırken, Kumarhaneci Topal cinayeti bile çözülürken, polis bu konularda istihbarat gücünü, izleme, yakalama yeteneğini "parlak" biçimde gösterirken, bizim cenahtaki cinayetlerin bir türlü aydınlanmaması, başlı başına bu cinayetleri kimin işlediğini, kimin üstünü örttüğünü ele veren en büyük, en ciddi, en kesin delil değil midir?

Ama yine de siz boşverin delili, bilgiyi, belgeyi, raporu...

Toplumsal muhalefet ve onun saflarından doğan sosyalist hareket ne polis teşkilatıdır, ne müstantik, ne de mahkeme heyeti...

Günü zamanı geldiğinde bu hareket, tarih tarafından çoktan mahkum edilmiş bu güruhun işini MİT raporlarına gerek duymaksızın bitirecektir.

Yavrukurtçuk yetişirken!..

Millet eline süpürge aldı ya, iktidardakiler pişkin, süpürgeden alınan bir tek MHP'nin tosuncukları.

Ülkü Ocakları'nda "temizlik" yapıldığına dair haberler yayınlanıyor. Türkeş kurnaz hizmetçi gibi, evin hanımına şirin görünmek için süprüntüleri halının altına altına itekliyor.

İlk fırsatta bu halıları balkonlardan sarkıtıp, memleketi toza dumana boğmak üzere... "Temizlenenler"in yerine "çağdaş" görünümlüler getiriliyormuş tevatüre göre... Nasıl "çağdaş" ülkücülermiş bunlar?..

Okuyalım:

Gazeteci– Herkese kızgın mısın?

Yanıt– Herkese değil, bir kitleye kızgınım.

Gazeteci– Kim o? Niye? En çok neye kızdırdılar? En çok kime kızdın? Niçin kızdın?

Yanıt– Meydanları boş bulup, kamyon maketleri yakıp, ölenlerin arkasınndan kuklalar yapıp, onları oyuncak gibi oynatanlara... Ellerindeki süpürgelerle güya toplumu temizlemeye kalkanlara... Ve korkaklara...

Yanıtların sahibi, Abdullah Çatlı'nın kızı...

Tamamen insani nedenlerle, ondan, toplumun karşısında babasını suçlamasını elbette beklemiyoruz. Dahası, onun Çatlı hakkında yapılan açıklamalara kızmasını da anlayabiliyoruz. Babasının kızı olarak bir "yavrukurtçuk" olarak yetişiyor olması da bizi hiç ilgilendirmiyor...

Peki ama, bu kızın mikrofonu kim? Onu tv ekranına çıkartıp, yürekleri paralayan bir melodram yaratan gazetecinin adı Savaş Ay...

Şu gözleri dolu dolu konuşan gazeteciye bir bakın:

"Yani sofranızda belki yiyecek güzel bir yemek yoktu. Belki sofra dolu değildi. Ama hayatın size hazırladığı o hüzün sofrasında devamlı hasretler, acılar vardı..."

Hasretler, acılar ve hüzün sofrası ha!

Yedi TİP'li gencecik insanı gözünü kırpmadan boğduran, delik deşik ettiren, eroin ticaretinin beş yıldızlı otellerden çıkmayan "babası", devletin tetikçisi, suikastçisi, uğruna şiirler döktürdüğü sosyete şen dullarının gözdesi bir adam, Savaş'ın ekranında "temizleniyor", yeni doğmuş bir bebek, mükemmel bir baba olarak karşımıza çıkıyor...

Tıpkı karapara aklar gibi, Savaş Ay "çeteci" aklıyor...

Savaş Ay'ın Cengiz Çandar'a kulak vermesi iyi olurdu:

"Reyting avcıları, Çatlı hakkında 'insani boyut' gerekçesiyle ailesiyle görüşerek bir 'melodram' yaratmaya başladılar. Hiç kimse, aynı 'reyting' uğruna, 'karanlık cinayetlere kurban gidenler'in aileleriyle, çocuklarıyla görüşme zahmetinde bulunmuyor..."

Haluk Ağabeyoğlu;

'Radikal ahkam kesmiş'

ÖDP Sarıyer İlçe Yönetim Kurulu üyesi Haluk Ağabeyoğlu geçtiğimiz 29 Aralık günü, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller'i, İstinye Devlet Hastanesi çıkışında, "Çeteni böyle örtemezsin" sözleriyle protesto etmişti. Gazetelere ve tv kanallarında eylemin veriliş tarzıyla ilgili Ağabeyoğlu'ndan bir açıklama geldi. Ağabeyoğlu 3 Ocak tarihli Radikal'de yayınlanan haberde çarpıtma olduğuna işaret ediyor:

"3 Ocak tarihli Radikal gazetesinde, 'Tek tabanca protestocu' başlıklı yazıyı okudum ve üzüldüm. Önceki pazar günü olan hadiseden sonra, ülkemizde medya denen dezenformasyon aracının haberi haber olarak değil, medyatik ürün olarak üretip kendileri için pazarlamalarına itiraz

ettiğimden konuşmadım.

Ta ki söz konusu gazetede haberi yapan, şahsen tanıdığım İrfan Akgündüz'ün ısrarını kıramayana kadar. Görüyorum ki, bu arkadaşım ya da haberi redakte edenler beni değil, kendi muhayyilelerini konuştumuşlar.

'En sinir olduğum şey' konusunda ahkam kesmişler. Koskoca bir sorunu 'çözmüşler'. Yazık."

Lider kim; ya şampiyon?

Sermet ÖZDOĞAN

Kendilerini bir süredir 'üç büyükler' olarak niteliyorlar. Futboldan aparttılar terimi... İki ayrı medya tekelinin üç yüksek tirajlı gazetesi... Susurluk sonrası gösterdikleri dikkate değer performansın dışında, son yıllarda gazete olmanın gereklerini ne kadar yerine getirdikleri çok tartışmalı.

SABAH 1996'yı lider kapadı
22-28 Aralık devresi 4 büyük gazetenin günlük ortalama net satışları
682.529 SABAH
667.937 Milliyet
624.671 Hürriyet
380.290 Yeni Yüzyıl

İstedikleri haberi öne çıkarırlar... Gündem onların elinde oyuncaktır. Bir gazete binası devleti şaibe altına sokacak şekilde bombalanır, kıllarını kıpırdatmazlar... Üzerinden aylar, yıllar geçer, birden anlı şanlı başyazarlardan biri, "gazete idarehanesi bombalatan hanfendi" eksenli bir yazı yazar. Sanki vahiy inmiştir... Hayır iktidar kendilerini de çembere alacak bir basın yasası üzerinde çalışmaktadır; sansürün ucu sırça köşklerine dokunmadan, gazetelerin bombalanması, gazetecilerin öldürülmesi onlar için vakayi adiyedendir.

Bu rakamlar tartışılmaz!
1996 - 12 ayın ortalaması
630.256 Milliyet
618.913 Sabah
598.082 Hürriyet
1996 - Aralık ayı ortalaması
740.919 Milliyet
687.295 Sabah
683.111 Hürriyet
Milliyet, 1996'nın en çok satan gazetesi

Üç büyüklerin patronları en sağdan, "sol"una kadar tüm kulvarları paylaşmışlardır. Bu memlekete sağcı gazete lazımsa da onlar çıkartır, "islamcı", "solcu" gazete lazımsa da... Omurgaları yoktur, çok kolay eğilip bükülürler. Bu patronların çalıştırdıkları polis–adliye muhabirleri, polis baskınlarına polisle beraber gider, tekerlekli sandalyesinin içine uyuşturucu konularak tuzak kurulan insan hakları savunucusunun suçlu olduğuna dair hazırlanan tutanakların "hazırun" hanesini şahit olarak imzalarlar.

Bu gazetelerin idarehanelerinde belki de iyi haber vermekten daha çok, promosyon kampanyalarının taktik ve stratejileri tartışılır. "Hangi televizyon kuponunu, rakip gazeteden bir gün önce yayınlamaya başlasak..." "Müzik seti vereceğiz diye okuru kandırdık, bit kadar markasız radyoyu görünce ne yapacaklar, tiraj kaybını nasıl önleriz?.." Bilgisayar diye ilan ettiğimiz oyuncağı kupon kuyruklarında kaç kişi yere fırlatıp kıracak acaba?.." ... Benzeri papatya falı seansları bu patronlara ve yakın adamlarına bazen zevkli, bazen tedirgin anlar yaşatır.

Sürmanşet teriminin içini boşaltmışlardır. Sanırsınız ellerindeki en önemli ve de flaş haber, grafiklerle süslenmiş tiraj rakamlarıdır. Üç büyüklere sorarsanız, üçü de 1996 yılında birinci gazetedir. Hürriyet'in sürmanşetine göre '96 şampiyonu kendisidir. "Türk okuru geride bıraktığımız yılda da Hürriyet'i seçti. Gücünü okurlarından alan gazetemiz 97'de yine Türkiye'nin tercihi olacak"tır. Ve rakamlar konuşturulur. Hürriyet'in 96'da günlük ortalama satışı 686 bin olmuştur. Milliyet 629 bin satarken, Sabah ise 618 binde kalmıştır. Yalnız, 686 bin takviyeli bir rakamdır. Hürriyet el çabukluğu marifet, yurtdışı satış rakamı olan 88 bini, 597 binin altına koymuş ve böylece şampiyonluğunu tescillemiştir.

Sabah'ta da sürmanşet şöyledir: 'Sabah 96'yı lider kapadı.' Ve rakamlar; Sabah 682 bin, Milliyet 667 bin, Hürriyet 624 bin... O, büyükleri dördlemiştir. Basının Trabzonspor'u, yani dördüncü büyüğü Yeni Yüzyıl da 380 bin satmıştır. Ama bir de spot vardır; '22–28 Aralık devresi 4 büyük gazetenin günlük ortalama net satışları'... Yani Sabah 96'nın son haftasının lideridir. Haber yazımlarında gösteremediği ustalığı bu sürmanşetinde sergilemiştir böylece... Futbol literatüründe bir deyiş vardır: "Mayıs sonunda, –yani lig sonunda– lider olmak önemlidir" derler. Sabah'ın bu "haber"ini "futbol" servisi hazırlamış herhalde diye düşünürsünüz.

'96 ŞAMPİYONU YİNE HÜRRİYET
Türk okuru geride bıraktığımız yılda da Hürriyet'i seçti. Gücünü okurlarından alan gazetemiz 97'de yine Türkiye'nin tercihi olacak.
Hürriyet
HÜRRİYET 686.117
MİLLİYET 629.510
SABAH 618.342

Milliyet'in sürmanşeti en cafcaflısıdır. Kocaman bir başlık; "Zafer yılı"... Ve üstbaşlık "Milliyet haberde ve tirajda 1996 lideri"... Klasmanda Milliyet 629 binle en üsttedir. Sabah 618 bin, Hürriyet 597 binle onu izlerler. Bu arada Milliyet'in büyükleri "beş"lediği görülür. Yeni Yüzyıl 142 bin, Radikal 125 bin satmıştır... Milliyet, '96'yı önde kapattığını ileri süren Sabah'ı, iki gün sonra, isim vermeden yanıtlamak gereğini hisseder; yine sürmanşetten... 12 ayın ortalamasında verdiği rakamları tekrarlar ve son ayın ortalamasını da verir. Aralık ayının son günlerinde bir şeyler olmuş ve Sabah öne fırlamıştır. Ama ayın tümünde Milliyet yine liderdir...

Ya televizyon kanalları... Milyonlarca tv izleyicisinin 600 küsuru üzerinden alınan istatistik (!) ölçümleri –AGB verileri– istedikleri gibi eğip bükerler... Tüm gün ya da prime time izlenme payları başlıklı karışık rakamları da paçal edip kendi kanallarına yontarlar. Milliyet ve Hürriyet Kanal D'nin, Sabah ise atv'nin birinciliğinden başka kuş tanımaz. Bir gazeteye yaslanmayan Show ve Star ise üç büyüklere göre, klasmanda üçüncülükten yukarı çıkamazlar. Bu arada, her bir kanal kendisince birinci olmayı, aynen gazeteler gibi "becerir". Rakamların dili çok basit ve objektiftir diye düşünürüz, değil mi? Ya üç büyüklerin ve kanallarının haberleri... Gerçekten objektif mi dersiniz?

Sürmanşet teriminin içini boşaltmışlardır. Sanırsınız ellerindeki en önemli ve de flaş haber, grafiklerle süslenmiş tiraj rakamlarıdır. Üç büyüklere sorarsanız, üçü de 1996 yılında birinci gazetedir.

Etnik temizliğe uluslararası yargı

Hacer YILDIRIM

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Uluslararası Daimi Ceza Mahkemesi'nin kurulmasına karar verdi. Bu kararla birlikte savaş suçluları ve işkence suçlularına Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanma yolu açılacak.

Bir ulusu, etnik olarak yok etmeyi amaçlayarak gerçekleştirilen eylemler, işkence, tecavüz gibi sivil halkın belli bir kesimine karşı sistematik olarak yapılan uygulamalar ve uyuşturucu ticareti yapan herkes bu mahkemede yargılanacak.

Örneğin, Kürt halkını yok etmeye yönelik her türlü eylemi yapanlar, zorla köy boşaltanlar ve işkence suçu işleyenler hakkında burada yargılanma yolu tıkandığı zaman, bu ihlali yaşayan herkes Uluslarası Ceza Mahkemesi'ne başvurabilecek ve bu mahkemede sanıklar yeniden yargılanabilecekler. Soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçları ile ilgili davalara bakacak olan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin "geriye dönük" çalışma olasılığı ise çok düşük.

Uluslararası Af Örgütü temsilcisi Larz Thors, Yaprak Zihnioğlu ve Doç Dr. Turgut Tarhanlı bu konuyla ilgili basın toplantısı düzenleyerek bilgi verdiler. Toplantıda, ayrıca Dışişleri Bakanı Tansu Çiller'e gönderilmek üzere bir de mektup imzaya açıldı. Mektup metninde şu sözlere yer verildi:

"Uluslararası Daimi Ceza Mahkemesi, tüm dünyada insan haklarının korunması için bir garanti olacaktır. Bu sayede en ciddi suçlardan sorumlu olanlar yargılanabilecek, tarih doğru yazılacaktır. Tecavüzün bir savaş silahı olarak kullanılması, etnik temizlik, insanlığa karşı işlenen suçlar artık cezasız kalmamalıdır.

Adalet talep etmenin şimdi tam zamanı: Artık Uluslararası Daimi Ceza Mahkemesi kurulmalı. Benim hükümetim bu kararı etkin kılmak için ne yapıyor? Lütfen Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne destek verin. Türkiye Cumhuriyeti bu öneriye taraf olmalı, kurulması, bağımsız ve tarafsız çalışması için gereken her türlü ekipman ve eleman desteğini sağlamalıdır."

Üniversite öğrencileri 'çete' kurmakla suçlanıyor

DGM 'çete'yi anfide buldu

Türkiye'nin düzenine kamyon çarptıktan üç gün sonraydı. Öğrenciler, "15. geleneksel YÖK protestosu" için 6 Kasım'da İstanbul ve Ankara'da meydanlardaydı. Sloganlarına Susurluk'un "mana ve ehemmiyetini" göz önüne alarak yenilerini eklemişlerdi: "Mafya-devlet-aşiret, bu ne rezalet!" diye bağırıyorlardı. "Polis boş durma, Ağar'ı yakala!" diyorlardı. "Çeteler halka hesap verecek!" diye bağırıyor, genç yumruklarını özgür ve demokratik bir ülkede yaşamak isteyen herkes için sıkıyorlardı.

Öğrenciler, polis köpekleriyle, coplarla, son yılların en kitlesel gözaltılarından biriyle karşılaştılar. Paralı eğitimi protesto etmek için Meclis'te pankart açan 'Koordinasyon'cu öğrencilerden sekizi, geçtiğimiz günlerde Ankara DGM tarafından "silahlı çete oluşturmak" suçuyla yargılandı ve 20 yıla varan hapis cezalarına çarptırıldı.

DGM savcıları ısrarla "çeteleri" başka yerlerde aramayı sürdüredursun, öğrenciler, karar Yargıtay'da da onaylanırsa Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmaya hazırlanıyorlar. Henüz "çete" suçuyla yargılanmamış olanlar ise arkadaşlarını destekleyen geniş bir kampanyaya başlamak için kolları sıvadılar bile..

Gönüllü koruculuğun gerçek yüzü: Silah zoruyla koruculuk

Lice direniyor

Lice halkı zorunlu koruculuğa direniyor. Bu direniş nedeniyle yasak kent oldu Lice. Barış İçin Biraraya Çalışma Grubu'nun çağrısıyla oluşan "Gözlem Heyeti" Lice'ye sokulmadı.

Bilal YÜKSEK

Mermer karakolunun önünde askerler yolu kesmiş. Oldukça gerginler. Yağmur yağıyor. Başlarında bir albay var. Burası Diyarbakır-Lice karayolundaki ilk kontrol noktası.

Lice Gözlem Heyeti'nin konvoyunu durduruyor albay. Mesele malum; "Lice'ye gitmek yasak". Nedenini anlatıyor:

- Aldığımız istihbarata göre, PKK 8-10 Ocak tarihleri arasında askerlerin toplu olarak bulunduğu yerlere saldırı yapacakmış. Hedefleri arasında gazeteciler de var. Şimdi size koruma olarak vereceğim askerlerle birlikte hedef teşkil edersiniz. Bu yüzden kolordu komutanlığının emri var. Söz konusu tarihlerde Lice'ye gitmek yasak.

Buyrun bakalım. Bugüne kadar PKK bölgede sanki piknik yapıyordu da tam Lice Gözlem Heyeti'nin ilçeye gideceği günle bir gün öncesini ve sonrasını "eylem tarihi" ilan etmişti.

Böyle durumlarda insan kendisini bir tiyatro oyununda sanıyordu. Zaten Olağanüstü Hal Bölge Valisi Necati Bilican, Lice'ye gidemeyen heyetle görüşürken "Lice bir tiyatro sahnesi değil" diyordu.

Doğru; Lice bir tiyatro sahnesi değildi. Yıllardır yaşadıkları bir cehennemdi Liceliler için. Hem de bu cehennemin ısısı son bir aydır dayatılan "silah zoruyla koruculuk" ile daha da yükseltilmişti. Ama belli ki bazıları için bir tiyatro sahnesi olmuştu Lice; oyunun içinde "halk zorla nasıl gönüllü korucu yapılır", "korucu olmuyorsun, demek ki PKK'lısın", "gel senin devlete bağlılığını bir sınayalım", "elinde silah, cebinde bol para olacak daha ne istiyorsun", "açlıktan ya da PKK'li olmaktan öleceğine korucu ol kurtul" gibi bölümler vardı.

Göstermelik yönetmen; OHAL, sahneye koyan; Yüzbaşı kaymakam.

Haydi başlıyor!

Yıllardır kapıları kapalı

1993'ten bu yana kapıları kapatılmış Lice'nin. Son üç yılda üç kez yanmış yıkılmış Lice. Tansu Çiller Başbakan olarak, Deniz Baykal iktidar ortağı olan CHP'nin genel başkanı olarak giremiyorlar Lice'ye. 1993'ten bu yana Lice'ye bir kez girebiliyor habercil-er. O da Lice'de fabrika arsası bakmaya giden Halis Toprak'la beraber ve helikopterle.

Yanmanın, yıkılmanın acılarını sarmaya çalışıyordu Lice son iki yıldır. Nüfusunun üçte ikisi göçmüştü. Beş binden az insan kalmıştı ilçede. Yıkılmış, yanmış evler ve dükkanlar, mermi değmedik yeri kalmamış binalarla savaştan çıkmış gibiydi Lice. Daha doğrusu savaştan çıkmıştı Lice.

Geçtiğimiz yılın son ayında bir kez daha başlarına devlet kuşu kondu Liceliler'in. Hem de korucu kılığında.

Aralık ayının 11'iydi. Diyarbakır İl Jandarma Alay Komutanı ve üst düzey askeri yetkililer Lice'nin tüm mahalle ve köy muhtarlarını toplamışlardı. Her muhtardan istedikleri 10'ar kişilik "gönüllü korucu" listesiydi. Lice'nin muhtarlarına "Ya korucu olacaksınız ya da..." deniyordu. Bu "ya da" komutanlara göre "Öyle kaçmak göçmek de yok. Korucu olmayanlara yaşama hakkı da yok"tu. Karar vermek için de 10 gün süre tanınmıştı.

Süreleri gittikçe kısalıyordu Liceliler'in. Bitmesine iki gün kala İHD Diyarbakır Şubesi'ne de başvurdular: "Lice'yi kurtarın" diye. Fakslar çekildi, bazı gazetelerde ve dergilerde "Liceliler'in dramı" yayınlandı. Ama umursayan kim?

Hiç gün sektirmediler. 20 Aralık'ta büyük bir operasyon başladı Lice'de. Evler basıldı, hasta ya da sağlam demeden 15-70 yaş arasındaki tüm Liceliler ilçedeki komando taburuna getirildiler o gece. Saat 22.00'den ertesi gün saat 01.00'e kadar komutanlar, itirafçılar "koruculuğun nimetleri"ni anlattı topladıkları erkeklere. Korucu olacaklardı ve "vatanlarını" korumanın yanı sıra Halis Toprak'ın kuracağı, daha temeli atılmamış fabrikalara da sonradan "Özel güvenlik görevlisi" olacaklardı.

Önce yaşlılar ve devlet memurları serbest bırakıldı. Sonra diğerleri. Korucu yapılacak 120 kişi kaldı geriye. Bunların içinden kesinlikle korucu olmayı kabul etmeyen altı kişi feci şekilde dövüldü. İçlerinden bazıları da Lice ve Diyarbakır'da okuyan lise öğrencileri çıktı. Sonunda geriye 84 "gönülsüz korucu adayı" kaldı.

Dört gün evlerine gidemediler. Elbette gönüllü! olarak.

İçerideki "aday korucuların" eşleri, anneleri, çocukları bekleşiyordu taburun kapısında. İçerideki erkeklerinin akıbetini merak ediyorlardı.

Sonunda sırtlarına birer Kalaşnikof, bellerine de kütüklük takılarak salıverildiler taburdan dışarı. Kimlikleri "rehin" kalmıştı. Ellerinde artık korucu kimlikleri vardı.

İlk heyet Lice'de

Liceliler'in sesleri yükseliyordu. Erkekler korucu olmak istemiyorlardı. Kadınlar kocalarını, çocuklarını, babalarını korucu olarak görmek istemiyordu. Kadınıyla erkeğiyle bir "onur savaşı" veriyordu Lice halkı kendilerine zorla dayatılan koruculuğa karşı.

Lice halkının yakınması bir çığlık oldu; önce Diyarbakır'a, ardından da İstanbul'a , Ankara'ya ulaştı. Diyarbakır Demokrasi Platformu 27 Aralık'ta "Lice İçin Acil Gözlem Heyeti" çağrısı yapıyordu.

Sendikalar, insan hakları örgütleri, meslek kuruluşları ve bazı siyasi partilerin temsilcilerinden oluşan, habercilerin de katılımıyla 64 kişiye ulaşan heyet 30 Aralık'ta Lice'ye hareket etti.

Lice Acil Gözlem Heyeti, Diyarbakır-Lice karayolundaki ilk kontrol noktası olan Mermer karakolunda durduruldu; önceki gün aynı noktadan geri çevrilen Lice Gözlem Heyeti gibi.

Karakol komutanı heyet üyeleri için OHAL'den, gazeteciler için de OHAL Basın Bürosu'ndan izin kağıdı istiyordu. Vali Bilican arandı. Heyete izin çıktı.

30 Aralık'ta Lice'de yaşananları Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun Lice Gözlem Raporu'ndan okuyalım:

"İlçe girişinde güvenlik güçlerinin kontrolünde çevre yoldan ilçeye götürüldük.

İlçe Jandarma Komando Taburu önüne vardığımızda muhtemelen ilçeye gelişimizi haber alan ve çoğunluğunu yaşlı kadın ve çocukların oluşturduğu 20 civarında bir toplulukça heyetimizin önü kesildi. İnsanlık dramını sergileyen bir tablo ile karşı karşıya kalan heyet, insanların feryatları arasında bir şeyler

Lice'ye sokulmayan Gözlem Heyeti

Akın Birdal, İHD Genel Başkanı; **Şanar Yurdatapan**, Barış İçin Biraraya Girişimi; **Ertuğrul Kürkçü**, gazeteci; **Ragıp Duran**, gazeteci; **Nadire Mater**, gazeteci; **İlkay Akkaya**, Grup Kızılırmak; **Celal Başlangıç**, gazeteci; **Esin Dalay**, gazeteci; **Sedat Yurttaş**, Hadep; **Aydın Engin**, gazeteci; **Murat Batgi**, gazeteci; **Kazım Öz**, MKM; **Mahmut Şakar**, İHD; **İbrahim Gültepe**, DİSK; **Davut Balıkçı**, Tüm Maliye Sen; **Melike Alp**, Hadep; **Mehmet Işıktaş**, Haber-Sen; **Sait Demir**, Belediye-İş; **Hüseyin Pınar**, Tes-İş; **Bahri Karakoç**, Harb-İş; **Ali Ürküt**, SES; **Haydar Kılıçoğlu**, Eğitim-Sen; **Baki Kızıl**, Petrol-İş; **Hacı Yiğit**, Genel-İş; **Cemil Aydoğan**, İHD; **Bayram Bozyel**, DBP; **Edip Samancı**, DBP; **Ramazan Üzmez**, Ziraat Müh. Odası; **Salih Sert**, Mimarlar Odası; **İbrahim Karakış**, Barış Partisi; **Mahmut Taş**, İnşaat Müh. Odası; **Yaşar Altürk**, Diyarbakır Bölge Barosu YKÜ, **Veysi Ayyüz**, Tüm-Bel Sen; **Cihan Taşkıran**, Makine Müh. Odası.

Lice'nin bitmeyen çilesi

Tarihler 22 Ekim 1993'ü gösterirken, Diyarbakır İl Jandarma Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın, Lice'de 'Kanas' marka suikast silahıyla vurularak öldürüldü. Hemen ardından Lice'ye yağmur gibi kurşun ve bomba yağdı. İçinde Behçet Cantürk'ün yakınlarının da bulunduğu 30'a yakın insan öldü, yüzlercesi yaralandı, 74 Liceli de gözaltına alındı. 400 ev ve 242 işyeri ya tammen yandı ya da büyük hasar gördü. Bu olayın ardından hükümet ortağı CHP'nin Genel Başkanı Deniz Baykal da, Başbakan Tansu Çiller de ilçeye sokulmadı.

Lice'de olaylar 1993'le sınırlı kalmadı. Aradan geçen bir yıl zarfında ev ve işyerlerinin büyük bölümü onarılmış ve Lice'de yaşam yeniden canlanmıştı. Ta ki, 18 Temmuz 1994'e kadar... Önce elektrikler ve telefonlar kesildi. Senaryo hep aynıydı. Ardından ilçeye giriş ve çıkışlar yasaklandı. Lice'de gene tank, top, panzer ve silah sesleri duyuldu.

Bu olayın hemen ardından 4 ğustos'ta Lice bir kez daha yakıldı. Bu kez bilançoda 108 ev, iki kahvehane ve bir dükkanla, eviyle birlikte yanan 70 yaşındaki Hacı Tahir Kozla vardı.

1944'ün 20 Ağustosunda bir gün boyunca Lice'den silah ve top sesleri eksik olmadı. 15 ev, 10 işyeri ve bir cami tamamen kül oldu.

anlamaya çalışırken araçlarından inerek topluluğu oluşturan insanlarla konuşmaya başlamıştır. Heyet üyelerinin kollarını yakalarını tutan insanlar, 'Hawar, hawar, biz korucu olmak istemiyoruz burada esir gibi tutuluyoruz' diyerek yardım istediler.

Sonra kaymakamlık binasına gidildi. Kaymakam Vekili Yüzbaşı Hacı İlbaş'ın olaylarla ilgili anlatımlarıyla heyetimizin karşılaştığı manzara arasında büyük bir çelişkinin olduğu görüldü. 'Koruculuk zorla kimseye dayatılmamıştır.

Lİce halkından 84 kişinin gönüllülük temelinde korucu olmak için bize müracaatları vardır. Biz bu müracaatları dikkate alarak silah verdik. Amacımız yoksul halkımıza maddi bir imkan sağlamaktır. Toprak'ın Lice'ye yapacağı fabrikaların güvenliğini sağlamak için koruculara ihtiyaç vardır. Bu tepkiler geçicidir' dedi.

Yüzbaşı İlbaş heyetimizin istemi üzerine halka hitaben yaptığı konuşmada 'Liceliler soruyorum size gönüllü olarak koruculuğu istemediniz mi' diye sorunca alandaki topluluktan 'Hayıır' yanıtını aldı."

Sonra Licelilerle görüştü heyet üyeleri. Ortak yakınma "Zorla koruculaştırma, baskı ve dayak"tı...

Korucuları toplayıp heyetin önüne bile çıkardı Yüzbaşı İlbaş. Tümünün kafalarını önlerine eğip gizlice söyledikleri iki sözcük vardı; "tehdit" ve "baskı". İstediği sonucu alamayan "Yüzbaşı Kaymakam" bu kez emrindeki "sivil"lerle bir provokasyon denemesi yapıyor, Lice'ye gelenler, can güvenliklerinin sınır çizgisinde ayrılıyorlardı ilçeden.

İkinci heyete yasak

Barış İçin Biraraya Çalışma Grubunun çağrısıyla oluşturulan ikinci heyet 9 Aralık'ta Diyarbakır'dan Lice'ye hareket etti.

Son üç yıldır haberciler ve insan hakları heyetleri ilk kez 30 Aralık 1996'da girmişti Lice'ye. Zorla koruculaştırmanın tüm kanıtları dökülüvermişti ortaya . Şimdi merak edilen ise Lice Gözlem Heyeti'nin nereye kadar gideceğiydi.

Önümüzdeki günlerde TBMM İnsan Hakları Komisyonu, ANAP ve CHP heyetleri de gidecek. Bakalım bu heyetler Lice'yi, Lice halkının ölümüne onur savaşını görebilecekler mi?

Daha Lice yolunun ilk denetim noktasında durdurmuştu albay heyeti ve Kolordu'nun yasağını bildiriyordu; "Aldığımız duyuma göre 8-10 Ocak tarihlerinde PKK'nın askerlerin toplu olarak bulunduğu yerlere ve gazetecilere saldıracağı için..."

Heyet Diyarbakır'a döndü. OHAL Valisi birkaç faks mesajı ve telefon görüşmesinden sonra habercilerin olmaması koşuluyla heyetten seçilecek beş temsilciyle görüşebileceğini bildirdi.

Bölge Valisine göre ilk heyetin karşılaştığı manzara özet olarak "örgütün provokasyonu"ydu; "Lice bir tiyatro sahnesi değildi. İkide bir Lice'ye gidecek ne vardı. Halk huzursuz oluyordu, acaba bir şey mi var Lice'de diye. Ayrıca ilçe bir şov yeri değildi. Örgüt propagandasını yapıyordu Lice'de ve gazetecilerin önünde bu görüşmeyi yapmak 'bir yerleri sevindirmek' anlamına gelecek"ti.

Aslında her şey ortadaydı. Koruculuktan yana olanlar Lice'de güç gösterisi yapıyorlardı.

Lice'nin seçilmesinde özel bir anlam vardı; çünkü Liceliler "korucu olunacak.. Ol'" baskısına boyun eğmemişlerdi.

"Yoksa siz hala koruculaştıramadıklarımızdan mısınız" diye hedef seçilmişti Lice. Daha doğrusu Liceliler'in onurları.

Ama direniyor "zorunlu koruculuğa" karşı Lice halkı. Bu direnişleri nedeniyle yasak kent oldu Lice. Önümüzdeki günlerde Lice'ye TBMM, İnsan Hakları Komisyonu, ANAP, CHP heyetleri de gidecek.

Eğer PKK toplu halde dolaşan milletvekillerine gittikleri tarihte saldırma kararı almazsa Lice'yi, Lice halkının "ölümüne" onur savaşımını görecekler; onca yıldır yönettiklerini sandıkları ülkede kendileri gibi olmayan onurlu insanlarla tanışacaklar.

Üç kuruşluk opera

- Oyunun konusu: Silah zoruyla koruculuk
- Sahneye koyan: Bölge yöneticileri
- Oyuncular: Liceliler

Lice İlçe Jandarma Tabur Komutanı Yüzbaşı Hacı İlbaş tarafından tek tek evlerinden toplanan ve dört gün taburda tutulduktan sonra ellerine silah verilerek zorla korucu yapılanlar anlatıyor. Herşey bir oyun gibi. Ama gerçek. Tarih, 1996'nın sonuyla 1997'nin ilk günlerini gösteriyor. Oyuncular, başrolde Yüzbaşı Hacı İlbaş ve Liceli yetişkin, gücü kuvveti yerinde erkekler, bir diğer anlatımla 'silah zoruyla korucu yapılanlar'...

Birinci Korucu: 20 Aralık akşamı saat 18.30'da askerler, tek tek evlerimize gelerek, hepimizi taburun bahçesine topladılar. Bu toplama gece saat 22.00'ye kadar sürdü. 3 bine yakın insandık. Taburda yüzbaşı Hacı İlbaş bize bir konuşma yaptı. Dedi ki, "Burada Halis Toprak fabrika yapacak. Fabrikanın güvenliği olmadığı için sizlerin korucu olması gerekiyor. Çünkü bu fabrikayı hem siz koruyacaksınız, hem de burada siz çalışacaksınız. Yarın burada 100 tane gözüm ve kulağım olacak, ona göre..." Aramızdan 120 kişiyi seçti, gerisini bıraktı. Bizle konuşanlar arasında DYP'li Belediye Başkanı Behçet Tektaş, Arteş kod adlı itirafçı Engin Karadağ ile bir başka itirafçı daha vardı.

İkinci Korucu: Bu 120 kişi arasında öğrenciler ve tayinleri yeni çıkmış olan vekil öğretmenler de vardı. Yüzbaşıya durumlarını söyledikleri zaman o da, "Alın tüfeği gidin okula. Ders verirken de tüfeğinizi duvara asarsınız. Hem öğretmen, hem de korucu maaşı alırsınız, daha ne istiyorsunuz?" dedi. Aramızda Lice Belediyesi'nde encümen olarak çalışan da vardı. Seçilen bu120 kişiden 60'ı esnaftır.

Üçüncü Korucu: Yüzbaşı bizi tam dört gün taburda tuttu. Evimize gidemedik. Sonra Alay Komutanı Albay geldi. Muhtarlar tüfek almamıştı. Albay bizzat kendisi muhtarlara tüfek verdi. Biri almak istemedi, "Lice depremde yıkıldığında, 1993'te, 1994'te yakıldığında neredeydiniz" diye Albay'a sordu. Albay çok kızdı, tüfeği verdi ve "Al bu tüfeği git, Ankara'ya kadar yolun var" dedi.

Dördüncü Korucu: 30 Aralık günü yüzbaşı tabura geldi ve bize heyetin geldiğini, bizimle konuşmak istediğini söyledi. Önce sevindik. Sonra aramızdan 10 kişi seçti ve heyeti protesto etmemizi istedi. Heyete şöyle bağıracaktık; "Neye gelmişsiniz? Sizi istemiyoruz, gidin, bizim hapisteki seçilmiş milletvekillerimizi kurtarın."

Beşinci Korucu: Ama biz dışarı çıkıp diğer arkadaşlarımıza durumu anlattık. Dedik ki, "Lice'nin kaderi ve heyetteki arkadaşların Lice'den sağ çıkması bize bağlıdır. Onun için biz kurban olalım. Ancak heyetteki arkadaşların ısrarı üzerine yüzbaşı hepimizi taburdan çıkarttı. Hatta yüzbaşı, heyetteki arkadaşlara, bizim aralarımıza girip, konuşmalarını istedi. Arkadaşlar aralarımıza girip bizimle konuşmaya çalıştılar. Kimimiz suskun kaldı, kimimiz de zorla ve tehditle silah aldığımızı fısıldadık. Heyetteki arkadaşlar durumu anladı. Suskunluğumuz zaten herşeyi anlatıyordu.

Altıncı Korucu: Yüzbaşının istediği gibi heyeti protesto etmedik. Arkadaşımın söylediği gibi sessiz kaldık. Heyet gittikten sonra yüzbaşı bize çok teşekkür etti. Dedi ki, "Sessiz kalıp beni desteklediğiniz, arkamda yer aldığınız için çok teşekkür ederim."

Yedinci Korucu: Taburda nasıl mı eğitim alıyoruz? Rütbeli subaylar, koruculuğu kabullenmemiz için bize hep konuşuyor. Silah eğitimi vermediler. Yalnızca tüfeğin parçalarını gösterdiler. Her gün öğleden sonra saat 13.00'te tabura gidiyoruz, içtimaya katılıyoruz. 15.30, 16.00'ya kadar sürüyor. Konuşmalar yapılıyor, videolar, filmler gösteriliyor. Savaş filmleri bunlar. Hani Osmanlı zamanının filmlerini gösteriyorlar. PKK karşıtı film de göstermiyorlar, silah da kullanmayı öğretmiyorlar. Bu sırada da "Gördüğünüz gibi bu vatanı hep birlikte kurtardık, hep birlikte koruyacağız. Biz baki değiliz, yarın gideriz ama burada siz kalacaksınız" diyorlar.

Sekizinci Korucu: Bize koruculuktan ayda 20 milyona yakın para vereceklerini söylediler. İyi ama biz ne 20 milyon ne de 50 milyon istemiyoruz. Silah da istemiyoruz. Zaten içimizden büyük çoğunluğunun işi gücü vardı.

Dokuzuncu Korucu: Yüzbaşının tek bir amacı var, bunu da her zaman açıkça söylüyor: "Şimdiye kadar Lie halkı hep devlete karşı cephe almış bir halktır. Uyuşturucuda olsun, kaçakçılıkta olsun, PKK'de olsun. Ancak bundan sonra bu değişecek. Şimdi devletin yanında yer almanız için sizi korucu yapıyorum."

Onuncu Korucu: Şimdiye kadar ne kadar fakir de olsam, ne kadar yoksul da olsam, ne kadar aç da olsam, evimde heç değilse rahat yatıyordum. evet, gecenin bir yarısı kapım çalınıyordu, 'acaba PKK'li midir, yoksa devletin askeri midir, devletin polisi midir' kapımı çalan diye tedirgin oluyordum, ama yine de huzurluydum. Artık değilim çünkü silahtan tiksiniyorum, huzurlu uyuyamıyorum...

Türk-İş'in partisi 'kapsama alanı' dışında

Türkiye 1997'ye son yılların en büyük işçi mitingiyle girdi. 5 Ocak pazar günü yüz bine yakın emekçi Türk-İş'in düzenlediği miting için Kızılay meydanındaydı. Belki biraz geç kalınmıştı, ama büyük ve "sorumlu" bir miting gerçekleştirilmişti. Bu miting Türk-İş yöneticileri için sadece Susurluk kazasının ortaya çıkarttığı çeteleri protesto mitingi değildi. Bir zamandır Türk-İş yöneticileri tarafından orada burada lafı edilen Türk-İş'in kurmayı düşündüğü yeni bir siyasi parti için de belki bir zemin yoklama, bir nevi güç gösterisiydi.

Yaklaşık üç ay önce gerçekleşen Susurluk kazasının ortaya çıkarttığı devlet çetelerine karşı başlayan toplumsal hareketlilik siyasi partilerin mitingleri, protesto eylemleriyle başlayıp KESK, DİSK gibi sendikaların mitingleriyle devam etti. Bütün bu süre zarfında tabii ki Türk-İş yöneticileri suskun kalmadılar. Bir iki kapalı salon toplantısında, birkaç televizyon kanalında bu duruma suskun kalmayacaklarını belirterek, gerçekleştirecekleri büyük bir mitingin sözünü ortaya bıraktılar. Bu sözü ederlerken de, "artık emeğin partisinin kurulması zamanının geldiğini" de laf arasına sıkıştırmayı ihmal etmediler.

"Soğukkanlı ve sorumlu sendikacılık anlayışları" gereği belli ki ağırdan almayı ve en geniş toplumsal konsensüs anını yakalayıp meseleye ağırlık koymayı uygun bulmuşlardı. Nitekim kazanın üzerinden iki ayı aşkın bir süre geçince kazanın ilk dönemlerindeki "peki şimdi n'olacak" merakı ve belirsizliği, yerini çeteler aleyhine değiştiği gözlenen bir dengeye bıraktı. Devletin başı Demirel bile toplumsal rahatsızlığı ve tepkiyi dile getirmenin meşruiyetinden ve öneminden söz etmeye başladı. Ordu, çeteyle hiçbir ilişkisi olmadığını defalarca vurguladı. Üstelik uzun yıllardır ilk olarak medyanın tutumuna müdahale etmedi. Mesut Yılmaz çetelere savaş açtı; burnuna yumruğu yedi; ama yılmadı, burnundaki sızıyla meydanlara düştü. "Bu yumruk bana değil, size atılmış bir yumruktur" dedi. Çetelere karşı demokrasi mücadelesinin ön saflarında o da yerini aldı. Toplumsal konsensüsün bu cephesindeki söylem iki ay içinde yerli yerine oturdu: Çetelerin varlığıyla devleti birbirine karıştırmamak, ülkenin birliğine, bütünlüğüne, dirliğine zarar vermemek, fareleri yakayım derken evi yakmamak...

Nitekim Türk-İş yöneticileri de mitingi tam da bu "sorumluluk" ortak anlayışına uygun bir tarzda düzenlemişlerdi. Atılacak sloganlardan, taşınacak döviz ve pankartlara, bayraklara kadar her şey uygundu. Üstelik demokrasi mücadalesini bir siyasi parti aracılığıyla vermeye hazırlanan TÜRK-İŞ yöneticileri için de mitingin bileşeni tam da demokrasiye uygundu. Çok seslilik Ali Kırca'nın Siyaset Meydanı'na taş çıkartıyordu. Bir yerde "Çeteler halka hesap verecek" sloganı, Türk Metal saflarından "Şehitler ölmez, vatan bölünmez" sloganı. Ve Türk Metal'in başkanı Mustafa Özbek'in kürsüden, artık bir parti kurmanın zamanın geldiği üzerine yaptığı bir konuşma. Kızılay zeminini kaplayan kalabalıktan çıt yok.

Kalabalıktan çıt yok ama, kulislerde laf çok. Laf düştü ortaya bir kez. Türk-İş parti kuruyor. Memleketimizin bir partiye ihtiyacı var. Mı? Bu lafın gerçekliği ne? Türk-İş'e bağlı sendikaların bu dolaşan laf hakkındaki görüşleri ne? Türk-İş'in doldurmayı düşündüğü toplumsal muhalefet boşluğunun başka sahipleri yok mu? Onların bu girişim hakkındaki görüşleri neler. Söz bütün bu soruları muhataplarına sordu. Şimdilik kısa da olsa bu lafın yarattığı merakı kıyısından köşesinden aydınlatmaya çalıştı.

Türk–İş Başkanlık Danışmanı, Eğitim Dairesi Müdürü Yıldırım Koç:

Bu girişim bir gereksinimin yansımasıdır

1989-1993 dönemi mücadelesi, işçiler arasında sınıf bilincini geliştirdi. Sınıf kardeşliği, etnik köken kardeşliğinin, siyasal görüş kardeşliğinin ve mezhep kardeşliğinin önüne geçmeye başladı. Meşru kitle eylemlerinde geçmişte bölünmelere yol açmış olan farklılıklar aşıldı. 1993 sonrasında sermayenin yeni bir saldırısı başladı. Bu saldırı, toplusözleşmecilikle sınırlı bir sendikacılık anlayışıyla çözülemeyecek sorunlar yarattı. Kısa erimli sorunların bile çözümü siyasal platforma kaydıkça ve mevcut siyasal partilerin yeni koşullarda (ekonomik bunalım, yüksek oranlı işsizlik, uluslararası düzeyde yeni işbölümü, sermayenin yeni saldırısı) bu sorunlara çözüm bulamayacağının anlaşılması üzerine, işçi sınıfının kendi siyasal örgütlenmesi gündeme geldi.

Ancak bu tartışmalarda, sınıf bilinci ile anti-kapitalist bilinç özenle birbirinden ayrıldı. İlk kez, Türk-İş'in 1992 yılı Aralık ayında toplanan 16. Genel Kurulu'nda, sendikacılık hareketinin siyasal alandaki bağımsız gücünün demokratik bir biçimde geliştirilmesi konusunda bir karar alındı. Genel Başkan Bayram Meral, 1 Mayıs 1993 günü İstanbul'da Türk-İş tarafından düzenlenen mitingte işçi sınıfının kendi partisini kurmasından söz etti.1995 yılında işçi sınıfının temel demokratik, ekonomik ve siyasal görüşleri madde madde sıralandı. 1 Mayıs 1995 tarihinde Demokrasi Platformu bu temel taleplerin önemli bir bölümünü ortak bildirge biçiminde kabul etti. Türk-İş'in 1995 yılı aralık ayında yapılna 17. Genel Kurulu'nda da bu temel talepler bildirgesi oybirliği ile benimsendi. Bu bildirge, işçi sınıfının güncel temel programı niteliğindedir. Anti-kapitalist değildir, ancak kapitalizm çerçevesinde sermayenin denetlenmesini, kamunun güçlendirilmesini, demokratik ve laik sosyal hukuk devletinin tüm boyutlarıyla uygulanmasını talep etmektedir.

3 Aralık 1996 tarihinde toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu, işçi sınıfının ve Türk-İş'in siyasal alana ağırlığını koymasını talep etti. "Türk-İş'in önderliğinde ve Türk-İş genel kurul kararları doğrultusunda bir siyasi partinin oluşturulması konusunun tüm teşkilatımızda tartışılması sürdürülecektir" dedi. 21 Aralık 1996 günü İstanbul'da gerçekleştirilen Türk-İş Yönetici ve Temsilciler Toplantısı'nda da şöyle bir karar alındı: "İşçi sınıfı artık yönetilen değil, yöneten olmalıdır. Türk-İş, halkımızın nüfusunun yüzde 95'ini oluşturan işçilerin, memurların, emeklilerin, işsizlerin, küçük esnaf ve sanatkarların ve köylülüğün çıkarlarını koruyacak ve Türkiye'ye sahip çıkacak bir siyasal partinin oluşturulması çalışmalarına ağırlık ve hız vermelidir.

Böyle bir talep, Türkiye işçi sınıfı saflarında yaygın bir biçimde ilk kez ortaya çıkmaktadır. Son 4-5 aylık dönemde Türk-İş'e bağlı sendikaların şube başkanlarıyla yapılan toplantılarda da bu konu tartışılmış, yaygın bir destek görmüştür.

Böyle bir parti yalnızca Türk-İş tarafından kurulmayacaktır. Türk-İş'te yaygın kabul gören anlayışı benimseyen başka kitle örgütleri ve kişiler de vardır. Bu ilişkiler bugünden geliştirilmektedir. Böyle bir adım atılması Türk-İş'in yetkili organlarında uygun görülürse bu kişi ve kuruluşlarla da birlikte hareket edilecektir.

DİSK Yönetim Kurulu üyesi Çetin Uygur:

Yöneticilerin derdi başka

Türk-İş yöneticilerinin parti kurma girişimi hiç yeni bir şey değil. Bu iş 1961 yılına kadar geri gider. Türk-iş yöneticileri toplumsal muhalefetin arttığı her dönemde bu çıkışı yapar. Bu toplumsal muhalefetin önünü kesmek, içini boşaltmak ve parçalamak amacı taşıyor.

Son günlerde yayınlanan bir kamuoyu araştırması halkın yüzde 65'nin hiçbir siyasi partiye güvenmediğini, umudu kestiğini gösteriyor. Bu durum yeni bir arayışın varlığına işaret ediyor ve birilerinin fena halde canını sıkıyor olsa gerek. Kim bunlar: Uluslararası sermaye, rant ekonomisiyle geçinen, yüzde dörtleri geçmeyen bir kalabalık.

Bence Türk-İş yöneticilerinin yeni parti kurma lafı bu konjonktürde anlam kazanıyor. Bu yeni arayışın önünü kesmek ve kafa karıştırmak gibi bir işlevi var. Yoksa gerçekten böyle bir partiyi düşündükleri filan yok.

Eğer bu konuda samimi iseler, yani gerçekten emekçinin çıkarlarını savunmayı amaç ediniyorlarsa, 12 Eylül anayasasını değiştirmek istiyorlarsa, gelsinler emekten ve demokrasiden yana olan tüm güçlerle yeni bir blok kuralım. Demokrasi Platformu'ndan da edindiğimiz deneyimleri bu yeni blokta değerlendirerek, emekçinin çıkarlarını bölünmeden savunarak demokrasiyi inşa edelim. Samimi olanlar böyle davranır.

Hava–İş Sendikası Genel Başkanı Atilay Ayçin:

Türk-İş partisi umut değil

Türkiye'nin temel sorunlarını önüne koymayan ve mevcut sistemi bütünüyle karşısına almayan bir parti sadece isim ve parti amblemi farklılığının dışında mevcut sistem içi partilerden farklı bir parti olmayacaktır. Türkiye'de yaşanan son olumsuzluklardan, örneğin Susurluk kazasından yola çıkarak, halkın sisteme olan tepkisinin yarattığı kendiliğindenci şartlardan yararlanarak kurulması düşünülen bir parti sınıfın ve emekçi halkın sorunlarını iktidara taşıyarak çözebilecek bir parti olmak yerine, sendikal mücadele alanında süresini tamamlamış ve tamamlamaya yakın aynı kuşaktan sendikacıların başka partilerde kendileri için kontenjan yaratmak veya ortak seçim işbirliği yapabilmeleri adına pazarlık aracı olarak kullanılacaktır.

Geçmişten bugüne işçi sınıfının siyasallaşması önünde set olmuş ve ülkemizde yaşanan, Kürt sorunu başta olmak kaydıyla, her türlü insan hak ve özgürlüklerinin ihlaline, yargısız infazlara ve işçi sınıfına yönelik saldırılara suskun kalarak bu düzene hizmet etmiş, sendikacılığı toplusözleşme yapan kurumlar olmaktan ileri taşıyamamış anlayışların, halkın bu ülke işçilerinin umudu olabilmeleri söz konusu olamaz. Bir diğer yanı ile işçilerin sendika ve konfederasyon yönetimlerine güvensizliklerinin had safhada olduğu günümüzde işçi sendikaları olarak halka ne kadar yakın olduğumuz da ayrıca bir tartışma konusudur. Geçmiş yıllarda sistem partilerinden aday olanların, bir partinin iktidarı gider, dertler biter diyerek, bir diğer sistem içi partiyi işçilere umut olarak sunan ve yıllardır işçi sınıfına yabancı yaklaşım biçimleri, partiler üstü politikaları ile mevcut sistemin havuzuna su taşıyanların kuracakları bir parti, olsa olsa havuzun taşmamasına yarayacak tahliye hattı olabilir, yani sistemin stepnesi olmaktan öteye gidemeyecek, sonuçta mevcut sisteme hizmet edip, geçici bir rahatlama sağlayacaktır.

CHP Milletvekili Mehmet Sevigen:

Türk-İş güçsüzleşir

Herkes işini bilmeli, sendikacılar kendi işlevlerini görmezden gelmemeli. Sendikalar önemli örgütlerdir ve önemlerinin farkında olarak davranmalıdırlar. Siyaset yapmak istiyorlarsa emeğin hakkını savunan CHP onlara açıktır. Bayram Meral'in gücü sendika başkanı olarak bir anlam ifade etmektedir. Siyasi partinin bir ideolojisi olmalıdır. Sendika üyesi işçilerin farklı farklı siyasi ve ideolojik görüşü olduğu hatırlanırsa, Türk-İş'in tüm bu farklı görüşleri bir siyasi parti çatısı altında nasıl toplayacağını merak ediyorum. Bu mümkün değil. Üstelik bunun, emeğin gücünü bölücü ve parçalayıcı bir yanı olur. Türk-İş bir siyasi parti kurduğu noktada şimdiki gücünden eser kalmayacaktır. Her şeyin bir yeri, yordamı, bir kaidesi vardır, sendikaların rolü çok önemlidir. Siyaset yapmak istedikleri takdirde emeğin çıkarlarını savunan bir parti olarak CHP'nin kapıları sendikacılara açıktır. Ayrıca Bayram Meral'in de bu gerçeğin farkında olduğuna inanıyorum. Son seçimlerde de CHP'ye oy verdiğine inanıyorum. Sonuç olarak siyasi parti kurmak başka bir şey olacağı için böyle bir girişim gerçekleştiği takdirde, Türk-İş yöneticileri arkalarındaki şimdiki desteği bulamayacaklardır.

DSP Grup Başkan Vekili Hikmet Uluğbay:

Boşluk ortaya çıkar

Siyasi partilerin temel işlevi toplumun tüm kesimlerinin sorunlarına çözüm üretmektir. Siyasi partiler en temel kurumların başında gelir. Fakat siyasi partilerin yanı sıra diğer kurumların da işlevlerini atlamamak gerekir. Demokratik kitle örgütleri, vakıflar, işçi sendikaları, işveren sendikaları bu gibi kurumlardır. Ve çalıştıkları alanlarda üyelerinin sorunlarına çözüm üretmekle görevlidirler.

Türk-İş en önemli toplum kesiminin temsilcisi durumundadır. Bir baskı grubu olarak şimdiye kadar çok önemli roller üstlenmiştir. Kendini bir siyasi partiye dönüştürdüğü takdirde şimdiye kadar yerine getirmiş olduğu işlevde bir boşluk ortaya çıkacaktır. Türk-İş'in bir sendika konfederasyonu olarak yaptıkları ve yapabilecekleri bir siyasi parti olarak yapabileceklerinden çok daha önemlidir. Biz Türk-İş'in şimdiye kadar yerine getirmiş olduğu işlevi çok önemsiyoruz. Türk-İş'in bundan sonra da çalışanların hakkını koruyacağına inanıyoruz. Bu nedenle siyasete girmesi durumunda arkasında bırakacağı boşluğa dikkat çekmek istiyorum. Yoksa anayasal açıdan bakıldığında Türk-İş'in parti kurma hakkı elbette vardır.

ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç:

Politik hatta sahip olamaz

Uzunca bir süredir çeşitli sendika toplantılarında dile getirilen, şubelerde tartışılan bir Türk-İş partisi kurma girişimlerinin ne kadar gerçekçi ve doğru olduğu tartışmalıdır. Şüphesiz ki, tarihsel ve uluslararası örneklerin ya da geleneklerin gösterdiği gibi, işçi hareketinin siyasal alana müdahalesinin bir aracı olan işçi partileri, kitlesel örgütler olarak önemli ve anlamlı işlevlere sahip olmuşlardır. Ancak bu bir konfederasyonun, üstelik de yönetimleri bütün kritik anlarda ve konularda devletin ve sermayenin çıkarları doğrultusunda davranma alışkanlığına sahip bir yapının yapabileceği bir şey değildir.

İkinci ve daha önemli olan yan ise, Türkiye'nin bugünkü konjonktürüne ilişkindir. Yaşanmakta olan ve bir rejim krizi özellikleri taşıyan gelişmeler karşısında kurulacak partinin nasıl bir politik hatta sahip olabileceği belirsizdir. Çünkü konfederasyon içinde son derece farklı politik pozisyonlara sahip olan eğilimler ve akımlar vardır. Bu parti siyasal İslamdan Kürt sorununa, özelleştirmelerden insan hakları ve işçi haklarına kadar birçok konuda bir politik hatta sahip olamaz. Zaten sendikalar ile siyasi partiler arasındaki ayrım noktaları da burada ortaya çıkar. Sendikalar son derece farklı siyasi eğilimlerin bir arada bulunabileceği yapılardır. Ama partilerde aynı anlayışı geliştirmeye çalıştığınızda son derece korporatist bir yaklaşıma düşersiniz. Bu ise politika yaptırmaz ya da devlet politikaları yaptırır.

Emeğin Partisi Genel Başkanı Levent Tüzel:

Sermaye ve devlet teşvik ediyor

Türk-İş bürokrasisinin birkaç yıldır bir "Türk-İş partisi"nden söz ettiği biliniyor. Gözlemimiz eğer hayata geçirilmeye çalışılırsa böyle bir partinin yığınlar içinde yankı bulamayacağı yönünde.

Sermaye ve devlet Türk-İş bürokrasisini partileşmeye teşvik etmektedir. Buna ihtiyacı var. Bugün işçi ve emekçi yığınlarını etrafında toplayıp düzene bağlayacak güçlüce bir "devlet solu" örgütlenmesi sermayenin ihtiyacıdır. İşçiler ve emekçiler hızla düzenden kopmakta ve bir yandan da kendi partisini aramaktadır. Bu eğilimin önünü kesmek ihtiyacı böyle bir partiyi dayatmaktadır.

Ancak sendikaların çoğunda toplusözleşme yetkisini bile elinde tutamayan, işçilerin sendikalarda kalmasını bile sağlayamayan, bırakalım yeni haklar kazanma yolunda ilerletici olmayı, işçinin kazanılmış hakları karşısında bile vurdumduymaz davranan sendika bürokrasisinin kuracağı bir partinin, belki başlangıçta belirli bir rüzgar estirse dahi, işçi ve emekçiler tarafından benimsenmesi olanaklı değildir.

Üstelik çoğu sendikacı, "parti" fikrinin sıkı savunucuları değildir; bu nedenle partinin gerçekleşme ihtimali yüksek değildir. Ve faşist eğilimli pek çok sendika üst düzey bürokratının varlığı böyle bir partinin sosyal demokrat bir çizgi tutturabilmesini bile tartışmalı kılmaktadır.

İşçi Partisi İstanbul İl Başkanı Turan Özlü:

Anti-kapitalist bir parti gerekli

Türk-İş'in parti kurma çalışması bir yönüyle olumludur. Demek ki işçi sınıfının partileşme ihtiyacı, sendika konfederasyonlarının zirvelerini zorlamaya başladı. Sendikal mücadelenin sınırları belirginleşiyor. İşçi sınıfının mücadelesi artık siyaset kapılarına dayanmıştır. "Partilerüstü" politikadan "parti" fikrine varılmıştır.

Parti fikrinin "tabandan" geldiği söyleniyor. Bu doğrudur. Ancak dikkat edilsin, tabana "Türk-İş parti kursun" demiyor. "Parti gereklidir" diyor. Çünkü Türk-İş tabanı ve emekçi kitleler düzen partilerinden umudunu kesmiştir. Emekçiler, yıllardır oy verdikleri partilerin kendi çıkarlarını korumadığını görmektedir ve bir alternatif arayışı içindedirler.

Sınıfın mücadelesi gelip IMF duvarına ve iktidarların "kaynak yok" yalanına çarpmaktadır.

Bu durumda bölüşüm ilişkilerine müdahale etmek ve bu ilişkileri köklü bir şekilde değiştirmek ihtiyacı ortaya çıkıyor. Bu ise iktidar olmayı ve partiyi gündeme getirmektedir.

Şimdi önemli olan, bu arayışın hangi yöne kanalize edileceğidir.

Siyasi partilerin niteliğini kimin kurduğu değil, programı belirler.

İşçi sınıfının kapitalizmi ortadan kaldırmayı hedeflemeyen bir partiye ihtiyacı yok.

TÜRK-İŞ MİTİNGİNDEN İZLENİMLER

Çeteler, işçinin sesini dinledi

Ayla ÖNDER

Güzergah; Opera köprüsü ve Atatürk Bulvarı üzerinden Kızılay Meydanı'ydı.

Hava-İş'in ses aracından kulağımıza çalınan müzik ne bir marş ne de bir türküydü. Vangelis'in "Cennetin keşfi" için bestelediği bir parça eşliğinde yürüyordu Hava-İş'liler. En önde yürüyenlerden birinin elinde "Çeteleri işçiler temizleyecek" yazılı döviz vardı.

Harb-İş Kocaeli Şubesi'ne bağlı işçiler mavi önlükler giymişti. Her önlüğün üzerindeki yazı başka bir talebi dile getiriyordu; "Bağımsızlık", "özgürlük", "mücadele".

Tarım-İş saflarındakiler büyük bir pankart taşıyordu. "Bu vatan bizim. Yeter artık kiracı gibi yaşadığımız." Yine başka bir pankartta Ataol Behramoğlu'nun bir dörtlüğü yer alıyordu; "Millet yararına imiş/ sırtımıza yüklenen yeni zamlar/Ya bilmiyorlar zam nedir/Ya bizim milletten değil bu adamlar!"

Sloganlar oldukça renkliydi. Biri bağırıyordu: "Amerikalı bacı". Diğerleri ardından "yuuuh" diyordu. Tes-İş'in kortejinin ardı gözükmüyordu.

"Susma, sustukça sıra sana gelecek" sloganı her duruma uyarlanıyordu. "Susma sustukça Susurluklar artacak!"

Ankara Radyosu'nun önü yine, bir önceki mitingde olduğu gibi kesilmişti. Tek tek arama yapılıyordu burada. Ama polisin asıl derdi başkaydı. Didik didik arananlar, sosyalistler ve solculardı.

Kortejin en önünde ses aracından bir şarkı duyuluyordu. Mahzun Kırmızıgül söylüyordu: "Hepimiz kardeşiz bu acı ne diyeee".

Önde ağıt, iki kortej arkada ise, misket havası. Davul-zurna eşliğinde göbekler atılıyordu.

Mitingte "her yol" vardı. Sağcısı, solcusu, milliyetçisi, komünisti, liberali. Türk-İş hepsini bir arada idare ediyordu! Daha sonra banttan "Dağ başını duman almış" marşı duyuldu.

Sağ radyo ve TV'lerde sık sık dinlenen "Ölürüm Türkiyem" şarkısı arada çalınıyordu.

Önde "Ölürüm Türkiyem", arkada ise "Kahrolsun kontrgerilla cumhuriyeti!"

Kortejlerin sıralanışı sırasında dikkat çeken şey şuydu. Önde bayraklı, Atatürk posterli işçiler. En arkada ise sosyalistler ve onların taşıdığı geleneksel pankart ve dövizler.

Bu mitingte Türkiye'nin her rengini, her siyasi eğilimini görmek mümkündü. Sakallısı da vardı. Sarkık bıyıklısı da, küpeli erkekler de... Ama hemen hepsi erkekti ne yazık ki. Mitinge katılan kadınlar parmakla gösterilecek kadar azdı.

Tes-İş'in kortejine eşlik eden davul zurna ekibi tam Kızılay'a bir kilometre kala mehter marşına başladı. İşçiler de marşa uygun adımlarla yürüyordu.

Aynı anda iki el işareti çarptı gözüme. "Sınıf Sendikacılığı Hareketi" pankartı ardındaki bir genç zafer işaretiyle yürüyordu. İki kortej önde ise, Tes-İş Sivas saflarında yine aynı yaşlarda biri kurt işareti yapıyordu.

Kızılay'a 500 metre kalınca Türk Metal'ciler biraz hızlandırdılar adımlarını. Sloganları kestiler ve "Allah, Allah" diye bağırarak koşturdular.

Kızılay yavaş yavaş doldu. Ama kortejin diğer ucu hala Hipodrom'daydı. KESK'in iki hafta önce gerçekleşen mitingini sayı olarak ikiye katlayan bir görüntü vardı.

Türk-İş'in temiz toplum özlemi, çetelerin devletten temizlenmesine ilişkin talebi her sendika için hayati önem taşımıyordu. Bu talepleri esas olarak "sol" bilinen sendikalar sahipleniyordu. Bazı sendikalar için bu miting bir "karnaval"dan öteye gitmiyordu ve asıl sorun "ekmek"ti.

Bu talebin içini "Barış yoksa ekmek de yok" diye dolduranlar vardı.

Liman-İş'liler, "Limanlar duracak hükümet gidecek" sloganlarıyla genel greve işaret ediyordu.. Birçok sendikanın kortejinden yükselen talepler de devlet içindeki çeteleri lanetliyordu: "Emekçiler değil, çeteler yargılansın", "Tansu, Ağar Yüce Divan'a", "Susurluk'ta devletten hesap soralım", "Kahrolsun kontrgerilla cumhuriyeti",

Tarım-İş'in sloganları da aynı çerçevedeydi: "İşçiler meydana, çeteler zindana!"

Tes-İş Eskişehir Şubesi'nden, ise "Vur vur inlesin, PKK dinlesin" sloganı yükseliyordu.

EMEP'in korteji oldukça kalabalıktı. Hava-İş Genel Başkanı Atilay Ayçin mitingte esas olarak barışı öne çıkardı, ses aracı üzerinden üyelerine yaptığı konuşmada: ÖDP de mitinge yoğun bir katılım sağladı. Davul-zurna eşliğinde sloganlarla sık sık, "Çeteler halka hesap verecek" sloganları yükseldi ÖDP saflarından.

Bu yıl hükümet dışında hiç kimse enflasyonda düşüş beklemiyor

Son 5 yılın enflasyon ortalaması yüzde 84.4

Hakan MAHMUTOĞLU

Enflasyon 1996'da tırmanışını sürdürdü. Bu yıl da artmaya devam etmesi bekleniyor. Yüksek enflasyonun faturası ise yine ücretliye çıkıyor. Toptan eşya fiyatlarındaki yıllık artış, (yıl başından yıl sonuna kadar olan dönem) yüzde 84.9 oldu. Bu oran bir yıl önce yüzde 65.6 olmuştu. Tüketicide ise fiyat artış hızı yüzde 79.8. Bu rakamlar Devlet İstatistik Enstitüsü'nün(DİE) verileri. İstanbul Ticaret Odası'nın yaptığı İTO Geçinme Endeksi'ne göre, 1996 enflasyonu yüzde 90.4 oldu.

Tahminde hükümetin yanına yaklaşan yok

Tahmin yapan kurum	*1997 enflasyon tahmini*
Refahyol hükümeti	65.0 (hedef)
IMF (Uluslararası Para Fonu)	94.6
IFI (Uluslararası Finans Enstitüsü)	93.2
ETU (The Economist araştırma bölümü)	75.8
Goldman Sachs	100.0
Moody's	100.0
Sabancı Holding	90.0
Eczacıbaşı Holding	85.0
Alarko Holding	80.0
TÜGİAD	86.2

Refahyol 1997 yılında toptan eşya fiyatları ile ortalama enflasyonu yüzde 65 olarak hedefledi. Yıl sonu hedefi ise yüzde 57.7. Geçen yıl enflasyon yüzde 85 olarak gerçekleştiğine göre hükümet bu yıl enflasyonda 25-30 puanlık bir gerileme bekliyor.

Oysa Refahyol'un kurmaylarının bu hedefi ne kadar inanarak belirledikleri bir yana, hükümet dışında hiç kimse enflasyonda düşüş beklemiyor. Hükümetin ortalama yüzde 65'lik enflasyon hedefine karşılık IMF'nin beklentisi yüzde 94.6. Uluslararası finans ve derecelendirme kuruluşları yüzde 100 enflasyon beklentisi içindeler. Büyük holdinglerin beklentileri de yüzde 80-90 aralığında.

Devreden enflasyon yüzde 26

Geçen yıldan bu yıla devreden enflasyon stoku yüzde 26 olarak belirlendi. Bunun anlamı, fiyatların 1997 yılı boyunca hiç artmaması halinde bile bu yıl enflasyonun yüzde 26 olarak gerçekleşeceği. Refahyol'un 1997 hedefinin tutturulabilmesi için aylık fiyat artışının yüzde 4'ü geçmemesi gerekiyor.

Ancak geçmiş yıllardaki eğilimler bu yıl aylık yüzde 4 artışla kalınmasının çok zor olduğunu gösteriyor. Geçen yılki artış yüzde 5.3'tü. Özellikle RP'nin, belki de bir baskın erken seçim hedefi nedeniyle, uyguladığı "popülist" politikalarla aylık yüzde 4'e inilmesi mümkün görünmüyor.

Fiyatlar kendiliğinden artmadığına göre, kendiliğinden de düşmesi beklenemez. 1996'daki yükselme eğilimini değiştirecek herhangi bir ekonomik ya da politik etken yok. Aksine, özellikle 96'nın ikinci yarısından itibaren ekonomide gözlenen parasal genişlemenin etkisini fiyatlar üzerinde göstermesi bekleniyor.

Fatura ücretliye

Fiyat artış hızının 1997'de, 1996'nın üstünde olacağı görülüyor. Bu ise enflasyonun üç haneli rakamlara daha da yaklaşması demek. Dolayısıyla hiperenflasyon tehlikesi giderek gündeme geliyor. Henüz hiç değilse kısa vadede hiperenflasyon beklenmiyor. Ama 97 ile birlikte 5 milyon liralıkla tanışılması hiperenflasyon yaşayan ülkelerde yaşananları ister istemez akla getiriyor.

Konunun, başta ücretliler olmak üzere, dar gelirli kesimlerini ilgilendiren önemli bir noktası da burada. Türkiye, üç haneli enflasyonu 1980 ve 1994'te iki kez yaşadı. Her ikisinde de ücretler ciddi biçimde bundandı. Hiperenflasyona gidişi durdurabilmek için iç pazar daraltıldı, ekonomi küçültülmeye çalışıldı. Ve esas olarak ücretler tırpanlandı.

Ücretliler dışındaki kesimler de bundan zarar gördü. Ancak bu kesimler maliyetlerini yansıtmakta pek güçlük çekmiyor. Karikatürize bir anlatımla, rantiye sanayiciye, sanayici büyük tüccara, büyük tüccar toptancıya ve toptancı parakendecilere, onlar da ücretli kesimlere enflasyonu yansıtıyor. Yansıtacak başka bir yeri olmayan ücretli kesimlerin elinde ise enflasyon bir yakar top gibi kalıyor.

1981'in baz alındığı ücret ve fiyat endeksi de bunu doğruluyor. 1989 ve 90'da yükselişe geçen reel ücretlerin yeniden 1981'deki düzeyine gerilemekte olduğu görülüyor. 1981'de 100 olarak kabul edilen ücret endeksi, 1989-92 aralığında özel işyerlerindeki ücretliler için 190 seviyesine, kamu ücretli ve memurlar için 160 seviyesine çıkmışken, 1996'da özel ücret 115, memur maaşı 120, kamu işçilerinin ücretleri ise 95 civarına gerilemiş bulunuyor.

Şimdi Refahyol hükümeti, ücretliler içinde, asker ve polis gibi ayrıcalıklı gördüğü devlet memurlarına 1997 içinde yüksek ücret artışları yapacak. Bunun diğer kamu çalışanlarını kapsayıp kapsamayacağı henüz belli değil. Bunu biraz da RP'nin bir baskın erken seçim niyeti olup olmaması gösterecek. Ama bugüne kadar hangi parti ya da koalisyon olursa olsun, enflasyonun hiperenflasyona dönme tehlikesi karşısında faturayı ücretlilere kesmekte hiç tereddüt etmediği ortada.

Enflasyonun faturası buysa hiperinkinin daha da ağır olacağı başka bir gerçek nokta.

Enflasyon bazen sokaklara döküyor.

Enflasyon hedefi hep karavana

Enflasyonda hedef ve gerçekleşme

Yıllık (Aralık-Aralık)

	Hedef	*Gerçekleşme*
1992	42.0	61.4
1993	47.0	60.3
1994	48.2	149.6
1995	22.5	65.6
1996	67.7	84.9
1997	57.7	?

1996 yılı temel büyüklükleri belirlenirken enflasyon için yüzde 45 tahmini yapılmıştı. Sonra bu tahmin yüzde 65'e yükseltilmişti. Hemen her yıl hükümetler enflasyonda belirledikleri hedefi ıskalıyor.

Enflasyon, ekonomik düzenin işleyişinde önemli bir aksaklığa işaret ediyor. Özellikle 1980 yılından bu yana fiyat artışları ve istikrarsızlık hangi hükümet iş başında olursa olsun bir bütün olarak yönetimin kontrolü elinden kaçırdığını gösteriyor.

Enflasyon, sorumlusu olmadıkları hayat pahalılığı ile ücretli kesimleri cendereye almakla kalmıyor, ekonomiyi de eziyor. Yılın başında yüzde 45 enflasyona göre dengeler kurulup, enflasyon yüzde 85 olarak gerçekleşince, hem gelir hem de kaynak dağılımı iyice çarpıklaşıyor.

Türkiye'de yüksek enflasyon kronikleşmiş durumda. Hükümetlerin hedefleri ıskalamaları da öyle. Son 5 yılın ortalamasına göre hükümetlerin yıllık hedefleri yüzde 45.5. Gerçekleşen enflasyon ortalaması ise yıllık yüzde 84.4 düzeyinde. Hedef ve gerçekleşme arasındaki sapma açısından ise rekor şiddetli bir krizin yaşandığı 1994 yılında kırılmış. 94'te Çiller hükümeti tarafından yüzde 48.2 olarak hedeflenen enflasyon, cumhuriyet tarihinin rekor düzeyine fırlayarak yüzde 149.6'ya ulaşmıştı.

Norman Ling *-İngiltere Büyükelçiliği Müsteşarı;* **'Üç yılda üst üste yüzde 70'i geçen ülke hiperenflasyona gider'**

Enflasyon 10 puan artarak yüzde 85'e ulaşmıştır. Bu en son istatistik, yabancı yatırımcılar için çok önemlidir. Bir çok yatırımcı, yatırımlarının 12 ay içerisinde neredeyse yüzde 100 oranında değer kaybetmesi ihtimalinden endişe duymaktadır. Enflasyon rakamları üç yılda üst üste yüzde 70'i geçen ülkenin hiperenflasyona doğru gideceğine dair genel bir görüş var.

Türkiye'deki son deneyim bunun aksini ispat edecek gibi görünse de, yabancı yatırımcıların bir çoğu Türkiye'nin kuralı bozan istisna olduğu konusunda ikna edilemez.

Kamu çalışanları sokağa çıkmaya hazırlanıyor

KESK'e yollar göründü

Kamu çalışanları hükümetin "ayrımcı politikalarını" protesto etmek için sokağa çıkmaya, "hizmet üretiminden gelen güç"lerini kullanmaya hazırlanıyor.

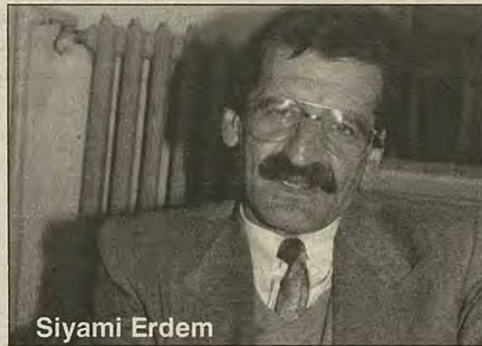
10 Aralık Cuma günü Türkiye'nin tüm illerinde basın açıklamalarıyla başlayan süreç, Cumhurbaşkanı'na, TBMM Başkanı'na, Başbakan'a ve Maliye Bakanı'na yönelik faks çekme eylemiyle devam edecek.

KESK'e göre hükümet, asker ve polislere uyguladığı yüzde 42 ek zam oranını diğer kamu çalışanlarına da uygulamamakla, silahlı olanlarla silahsız olanlar arasında ayrımcılık yapıyor.

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, bu tavrın kamu çalışanları arasındaki çalışma barışını bozmaya yönelik bir girişim olduğunu belirtiyor. Erdem, siyasi iktidarların daha önce de işçilerle kamu çalışanlarını birbirine düşürmeye çalıştığını hatırlatarak bu ayrımcı tavra karşı mücadele etmeye kararlı olduklarının altını çiziyor.

KESK, hükümetin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı kararını tüm çalışanlara teşmil etmek için hukuksal girişimlere de başlayacak, ayrıca KESK yöneticileri muhalefet partilerinin liderleriyle de görüşmeler yapacak.

Siyami Erdem, hükümetin "ayrımcı" politikasını devletin güvenliği sağlama dışındaki bütün işlevlerinin gözden çıkarılmış olmasına bağlıyor. Bu türden politikaların özelleştirmenin yolunu açmak için gündeme getirildiğini savunan Erdem, "Bu ayrım, özelleştirilmesi düşünülen enerji, ulaştırma, limanlar, madenler, eğitim ve sağlık gibi işkollarında çalışanların canından bezdirilmesi ve özelleştirmeye karşı çıkışlarının azaltılması amacını taşımaktadır" diyor.

Siyami Erdem

KESK geçtiğimiz yıl enflasyonun resmi rakamlarla yüzde 80 olarak açıklandığını, buna karşın kamu çalışanlarına yüzde 50 oranında zam yapıldığını hatırlatarak, kamu emekçilerinin geçtiğimiz yıl reel ücret kaybının yüzde 30 olduğunu vurguluyor.

KESK yöneticileri "ayrımcı" uygulama sona erip, 1.5 milyonu aşkın kamu emekçisi de yüzde 42 ek zamdan yararlanmazsa, kamu emekçilerinin hizmet üretiminden kaynaklanan güçlerini kullanmaktan çekinmeyeceklerini belirtiyorlar.

Siyami Erdem'e göre, "Trenlerin çalışmadığı, derslerin boş geçtiği, elektrik ve su arızalarının onarılmadığı, vergilerin toplanmadığı, otoyol gişelerinin çalışmadığı, telefonların kesildiği bir durumda, devlet kamu emekçilerinin toplumsal gücünü bir kez daha anlayacak."

Son düzenlemelerle birlikte 6/2. dereceden bir polis memuru ayda 54 milyon, bir başçavuş 74 milyon lira maaş alırken, 21 yıllık bir öğretmenin eline ayda 39 milyon lira geçiyor. Yoksulluk sınırının 63 milyon lira olduğunu hatırlatan KESK, en az ücretin bu düzeye çekilmesi gerektiğini savunuyor.

Latin Amerika

Gerillaya yasal parti

Guatemala

Guatemala'da gerillalarla hükümet arasında 29 Aralık'ta imzalanan barış anlaşmasının ardından gerilla liderleri yasal parti kurma hazırlıklarını hızlandırdı. Guatemala Ulusal Devrimci Birliği (URNG)'nin birkaç yıl önce ülkeyi terketmek zorunda kalan komutanları Ocak sonunda parti kurma çalışmalarına katılmak üzere Guatemala'ya geri dönüyor. Kurulacak yasal partinin ismi URNG olarak kalacak. Partinin kurulma işlemlerinin 1-2 yıl içinde tamamlanması beklenirken, bu yeni siyasal sürece ilişkin halkın bilgilendirilmesine de başlanıyor.

Kamuoyunda Pablo Monsanto, Rolando Moran, Carlos Gonzalez ve Joirge Rosal olarak bilinen URNG komutanları 36 yıllık iç savaşı sona erdiren barış anlaşmasını imzaladıktan sonra gerilla kamplarını ziyaret etti. Komutanlar bundan sonraki adımın yasal bir parti kurmak olduğunu belirtirken parti girişimi için temaslara başladıklarını da duyurdular. İşin ilginç yanı URNG komutanları, gerilla kamplarını, 36 yıldır can düşmanı oldukları askerlerin nezaretinde ve askeri helikopterlerle gezdiler.

Komutanlardan Jorge Soto adıyla da bilinen Pablo Monsanto, URNG gerillalarının silahlı kollarından "İsyancı Silahlı Güçler"in (FAR) ülkenin kuzey ve güneyindeki Peten ve Santa Rosa'daki kamplarını ziyaret etti. Monsanto, değişikliklere hazırlıklı olduklarını dile getirirken, "eskiden bu dağlarda oğlumla gezerken devletin askeri güçlerini nasıl bozguna uğratabileceğimizin planlarını yapardık. Şimdi herşey değişti. Buraya bir zamanlar bizleri vurmak için gökyüzünde uçuşan ancak 29 Aralık'tan sonra barış araçları haline gelen askeri helikopterle geldim. Savaşan bütün gerillalardan biraz sabırlı olmalarını istiyorum. Çünkü barış anlaşmasanın yaşama geçirilmesi zaman alacaktır. Ancak bugün burada askeri yetkililerle birlikte olmamız sürecin geleceğine ilişkin umutlarımızı artırıyor," dedi.

Guatemala'daki iç savaş bittikten sonra gerillalar yeni bir dönemin başlangıcında..

"Barış anlaşması bizlere 10-15 yıl içinde yeni bir ülke kurma şansı veriyor" diyerek, anlaşma konusundaki iyimserliğini yineleyen komutanlardan Rolando Moran da gerilla komutanlarının hükümetle yapılan anlaşmaya güvendiklerini ortaya koyuyor.

Guetemala hükümeti ile Guetemala Ulusal Devrimci Birliği (URNG) arasında ilk temas 1987'de sağlanmış ama görüşme masasına ancak 1991'de oturulabilmişti.

Hükümet ile gerillalar arasında uzun süren görüşmeler sonucunda imzalanan ve temel olarak; bir dizi sosyo -ekonomik sorunun çözümü için alınacak önlemlerle insan haklarının bütün ülkede güvence altına alınmasını öngören anlaşma, demokratik toplumu oluşturma yolunda sivil insiyatifin güçlendirilmesini hedefliyor.

URNG gerillaları ile hükümet arasında imzalanan bu anlaşma Avrupa'dan da destek buluyor. Norveç hükümeti ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Projesi (UNDP) geçen hafta içinde imzaladıkları anlaşmayla, barış sürecini hızlandırma ve ülkenin yeniden imarı için URNG gerillalarına 3.6 milyon dolarlık yardım yapmayı kararlaştırdılar.

Anlaşma Norveç Dışişleri Bakanı Karin Nordheim ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Projesi delegesi Lars Franklin arasında imzalandı. Bu yardım çerçevesinde acil ihtiyacı olan gerillalar tespit edilerek maddi yardım sağlanırken, gerilla kamplarında barınma ve altyapı sorunları çözülecek.

URNG komutanlarından Monsanto, barış anlaşması çerçevesinde koşullara uyulup uyulmadığını tespit etmek için bir 'İzleme Komisyonu' kurulacağını böylece anlaşmanın daha etkin hale geleceğini belirtiyor. İzleme Komisyonu'nda URNG gerillaları ve hükümet eşit sayıda temsilci bulundururken halk içinden seçilmiş 4 kişi ve bir de kongre temsilcisinin yer alacağı bildiriliyor.

4 gerilla hapisten kaçtı, Şili karıştı

Santiago - Şili'de, Manuel Rodriguez Yurtseverler Cephesi (FPMR–A) üyesi 4 gerillanın ülkenin en iyi korunan hapishanesinden kaçışı ülkede şaşkınlık yaratırken hükümetin olayı bahane ederek halka karşı yeni baskılara girişmesinden kaygı duyuluyor.

FPMR–A'nın lider kadrolarında yer alan Ricardo Palma ve Mauricio Hernandez ile yine aynı örgüt üyelerinden Pablo Munoz ve Patricio Ortiz'in kaçışları Şili Devlet Başkanı Eduardo Frei için soğuk duş olurken sermaye sahiplerinin de katıldığı bir tartışma başladı.

Frei yeni yıla ekonomik başarı, siyasal istikrar ve göreli toplumsal barış beklentisiyle girerken '90'ların ilk yarısında "terörizm sorunu"nu halledememiş olmanın sıkıntısıyla karşı karşıya.

Uzmanlara göre FPMR–A üyesi 4 gerillanın sıkı korunduğu iddia edilen hapishaneden kaçışı, toplumsal barışı zedeleyerek, hükümetin güvenlik politikalarını değiştirme tehlikesini de beraberinde getiriyor.

Uzmanlar kaçışın ardından hükümetin gerillalar ve halk üzerindeki baskıyı artırmasının, dış dünyada "toplumsal barışı sağlamış ülke" görüntüsünün silinmesine neden olabileceğinden kaygılanıyor. Bu görüntünün silinmesi Eduardo Frei döneminin Augusto Pinochet'nin 1973–90 arasındaki diktatörlük dönemi ile karşılaştırılmasına ve imajının zedelenmesine neden olabilecek kadar önemli.

Sağcıların tepkisini çeken Frei, özellikle 1991'de bir suikast sonucu ölen sağcı politikacı Jaime Guzman'ın partisi 'Bağımsız Demokratik Birlik' (UDI) ve 'Ulusal Yeniden Yapılanma Partisi' tarafından sert bir dille eleştiriliyor. Her iki parti de savunma, adalet ve içişleri bakanlarının istifasını istiyor.

Şili'de politika sahnesinde esen sert rüzgarların kısa zamanda dinmesi beklenmiyor. Aralarında liderlerin de bulunduğu 4 gerillanın cezaevinden kaçışı "anti–terör" önlemlerinin yeniden düzenlenmesine neden olacak kadar önem taşıyor.

1982 yılında Komünist Parti'nin kolu olarak örgütlenen FPMR adını ilk kez 1986'da bazı silahlı eylemler ve suikastlerle duyurdu. 1989 yılında silah bırakarak politik yaşama katılan FPMR'den ayrılan bir grup, silahlı mücadeleye devam kararıyla FPMR–A adını aldı.

FPMR 1989 öncesindeki eylemleriyle Frei'nin gözünü oldukça korkutmuş görünüyor. Uluslararası gözlemciler hapishaneden kaçan gerilla liderlerinin son yıllarda önemli kayıplar veren FPMR–A'nın yeniden yapılanması için çaba göstereceğini belirtirken Frei'in halka yeni yılda "terörizmle mücadele" ye dayanan bir devlet politikası dayatması bekleniyor.

Generaller darbe kolluyor

Ciudad de Mexico - Latin Amerika'da son dönemde yoğunlaşan siyasal şiddetin darbeler için uygun bir zemin yaratmasından kaygı duyuluyor. Araştırmacılara göre, yoksulluk, baskı ve halk çoğunluğunun çıkarlarını göz ardı eden sosyo - ekonomik modeller yoksul halka şiddete yönelmekten başka bir şans tanımıyor.

Meksika'da son üç yıldır güçlenen gerilla hareketi, Peru ve Kolombiya'daki benzer örgütler, 10 yıl süren iç savaşın ardından sükun sağlanmış olan Orta Amerika'nın genel görünümüne ters düşüyor.

Bir üniversite kuruluşu olan College of Mexico uzmanlarından Soledad Gonzales Montes'e göre , geçen Haziran'da Meksika'nın Guerrerro kentinde ortaya çıkan Halkın Devrimci Ordusu veya Peru'nun başkenti Lima'da Japon Büyükelçiliği'ndeki rehine olayı, Latin Amerika'da gelişen şiddet eğiliminin en belirgin örnekleri arasında. "Bu olayların uluslararası komünizm, Sovyetler Birliği, Küba ve dış etkenlerden kaynaklandığı söylenemez. Problemin esası bölgenin kendi iç sorunlarından besleniyor " diyen Montes, son olayların darbe için bahane oluşturacağına, ordunun etkinliğinin artırılması halinde ise halkın çoğunluğunun çıkarlarını dikkate almayan sosyo-ekonomik politikaların yarattığı şiddet ve istikrarsızlığı daha da artıracağına dikkat çekiyor.

Neo-militarizmin şimdilik söz konusu olmadığına işaret eden Montes, ordunun güçlendirilmesinin baskıyı arttırmak ve teknik olanakları güçlendirmekten öteye geçmeyeceği kanısında. Montes, son yıllarda ordunun güçlendirilmesi için savunma donanımının geliştirilmesi yöntemi izlendiğini ve bunun da ordunun kendi hukukuna uygun bir icraat olduğunu belirtiyor. Buna kanıt olarak da bölgenin yurtdışından aldığı kredilerin çoğunun savunma araç ve gereç alımına yönelik olmasını gösteriyor.

Öte yandan Meksika Üniversitesi profesörlerinden araştırmacı Carlos Donatti ise gerilla hareketi ve politik şiddetin dışında da şiddet olaylarının varlığına dikkat çekerek "Latin Amerika'da ordunun rolünü artırmasına ve siyasi bir rol üstlenmesine şu an için gerek yok" diye konuşuyor. Neo-liberal sistemin demokratik kurumlara ve seçim sistemine gereksinim duyduğuna işaret eden Donatti, "ordunun darbe yapması ancak egemen sınıfların ya da sosyo -ekonomik blokların seçim, halk ayaklanması ya da silahlı eylemlerle ciddi anlamda tehdit edilmesi halinde gündeme gelir " diyor. (IPS)

Tahran-Ankara ekseninde bir 'showroom': D-8

Dış Haberler - Tansu Çiller istediği kadar "bir müslüman kulübü kurmuyoruz" diyedursun, geçtiğimiz hafta sonunda İstanbul'da bir araya gelen Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya dışişleri bakanlarının müslüman ülkeler arasında 2000'li yıllarda oluşturulması düşünülen serbest ticaret blokuna yönelik olarak attıkları ilk adım Batı'da kaşların kalkmasına yol açtı.

Önceleri "M-8" (Müslüman 8'ler) diye lanse edilen blok girişimi, muhtemel Batı tepkisini yatıştırması için "D-8" (Kalkınmakta olan 8'ler) diye değiştirildi ve kimsenin ilk bakışta reddedemeyeceği hedefler koydu karşısına: "Ekonomik ve siyasi işbirliğini geliştirerek - Erbakan'ın ifadesiyle- yeryüzünde savaş değil barışı, sömürü değil işbirliğini, dayatmacılığı değil demokrasi ve insan haklarını hakim kılmak."

Ancak Batı'dan değil Doğu'dan da bakılsa, gerçeklerin söylemle uyuşmadığını görmek pek zor değil.Türkiye'nin demokratik hak ihlalleri ve insan hakları konusundaki kabarık suç dosyası bir yana, D-8 içinde yeralan ülkelerin insan hakları sicillerine bakılınca İran, Nijerya, Malezya, Pakistan, Bangladeş, Endonezya ve Mısır'ın da kuruldukları günden beri yıllıklarda ilk sıraları kimselere kaptırmadıkları bir sır sayılmaz.

İslami rejimlerin demokrasi ve insan haklarını hiçe sayan uygulamalarının yanında, Nijerya'da yıllardır bir askeri diktatörlük, İran'da bir tek parti cumhuriyeti, Pakistan ve Malezya'da yolsuzluk demokrasileri hüküm sürüyor. Pakistan, Bangladeş, İran ve Mısır'ın kaynaklarını on yıllar boyu Müslüman komşularıyla savaşa harcamaktan kaçınmadıkları da bilinen başka bir gerçek.

Ciddi bir 'show'

Erbakan iktidar ortağı olduktan sonra ilk yurtdışı gezisini Batı'nın politik anlamda dışladığı İran, Libya ve Nijerya gibi ülkelere yaparken böyle bir birlikteliğin ilk işaretini vermişti. AB ülkelerinin aralık ayında Dublin'de yaptıkları zirveye katılmayan Erbakan, böylece islam ülkelerinin liderliği iddiasında ciddi olduğunu gösterirken, bir yandan da olası bir erken seçim öncesinde seçmenlerine gelecekteki islam dünyası ile ilgili sıcak mesajlar ulaştırdı.

"Adil düzen" başta olmak üzere, faizin kaldırılması gibi iddialı vaadlerini bir tarafa koymak zorunda kalan ve 6 aylık iktidar ortaklığı boyunca ekonomik ve siyasi alandaki popülist politikaları yüzünden ağır eleştirilere maruz kalan Erbakan "D-8" doruğuyla dışarıya olduğu kadar içeriye de bir kararlılık gösterisinde bulunmayı amaçlıyordu.

Akademisyenler, yazarlar, iş dünyası ve politikacıların çoğunluğu tarafından "Erbakan'ın boş hayallerinden biri" olarak değerlendirilse de "D-8" doruğu Türkiye'nin dış politika yönelimleri açısından önemli. "D-8" Türkiye-İran arasındaki yakınlaşma, Afganistan'daki iç savaşı durdurma girişimleri ve bunların ekonomik ve siyasal anlamları ile ABD ve Avrupa'daki yankıları açısından çok hafife alınmaması gereken bir yön arayışı olarak görünür bir gelecekte Türkiye'yi meşgul edecek gelişmeleri haber veriyor.

Ankara-Tahran: Orta Asya'ya açılan yeni yol...

Türkiye'nin coğrafi olarak birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta, değişik ekonomik bölgelerde ve siyasal-askeri bloklarda yer alan bu 8 ülkeyi İstanbul'da biraraya getirmesinin mantığında İran-Türkiye ilişkilerinin geleceğine verilen önemin asıl rolü oynadığı gözleniyor.

Aslında Türkiye ve İran "D-8" toplantısından daha önce imzaladıkları anlaşmalarla bu yakınlaşmayı sağlamış, böylece Türk dış politikasında ABD'ye rağmen önemli bir adım atılmıştı. İran cumhurbaşkanı Haşimi Rafsancani ile imzalanan bir dizi anlaşmada Türkiye ile İran arasında ticaret hacminin 2 yıl içinde, 2 milyar dolara çıkarılması öngörülürken; Nisan'da sona eren 4.5 milyon tonluk ham petrol alımına ilişkin anlaşma yenilenmişti. Ortak maden arama ve tarihi İpekyolu güzergahını izleyecek olan demiryolu yapımı anlaşmasının yanı sıra, Türkmen doğalgazının taşınması ve iki ülke arasındaki gümrüklerin sıfırlanması konusunda da ortaklık kurulacağı açıklanmıştı.

Hafta sonunda yapılan ikili görüşmelerde Türkmenistan doğalgazının İran üzerinden Türkiye'ye getirilmesi, İran petrolünün Türkiye üzerinden Ceyhan'a akıtılması gibi konular ele alındı. İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti hükümetinin doğalgaz ve petrol anlaşmalarının bir an önce hayata geçirilmesi konusunda istekli olduğunu Türkiye ile İran arasında savunma teknolojisi işbirliği yapılmasına sıcak baktıklarını söylemekten çekinmedi.

İki ülke arasında yapılan temaslarda sadece, ABD'nin sert tepkilerine yol açmış olan ekonomik ve savunma işbirliği konuları görüşülmekle de kalınmadı. Pakistan-İran-Türkiye üçlü görüşmelerinde Afganistan'daki iç savaş konuşuldu ve barışın tesisi için üç ülkenin arabuluculuk yapması benimsendi. Afganistan'da farklı grupları destekleyen üç ülke ağırlıklarını uzlaşma zemini yaratmak için kullanacakları vaadinde bulundular.

İpekyolu güzergahını izleyecek demiryolu yapımı için İran'la ortaklık anlaşması imzalayan Türkiye, Afganistan'da barışı sağlayarak Orta Asya'ya giden yol üzerindeki istikrarsızlıkları ortadan kaldırmayı hedefliyor.

2000'li yıllara doğru dünya ticaretinin yüzde 40'ına yakın bir bölümünün üzerinden geçeceği varsayılan Azerbeycan-Ermenistan-Gürcistan yolunu kullanamayan Türkiye; İran-Afganistan'la ilişkilerini düzelterek kendine yeni bir yol açmaya çalışıyor. Erbakan da ikili görüşmelerden sonra yaptığı açıklamalarda, Afganistan'ın kardeş bir ülke olduğunu, Orta Asya ile önemli bir köprü vazifesi gördüğünü bu nedenle barışın bir an önce tesis edilmesi gerektiğini belirterek Türkiye'nin amacını ortaya koymuş oldu.

Faik BULUT:

RP tabanı için yararlı olabilir

Dünya 21. yüzyıla bloklarla giriyor. Amerika kıtası, Avrupa Birliği, Güneydoğu Asya ülkelerinin oluşturduğu blokların dışında Pasifik'te, ayrıca Çin'in içinde yer alacağı yeni bloklar oluşacağı söyleniyor. Petrol ülkeleri, Avrupa Birliği'nin içindeki daha küçük bloklar da hesaba katıldığında çok kutuplu bir dünya ile karşı karşıya kalıyoruz.

Bu bloklar arasında D–8'i de sayabilmek mümkün değil. Çünkü, birincisi, D–8'e baktığımızda İran dışında bağımsız bir siyaset izleyecek güçte ekonomik bağımsızlığa sahip bir ülke olmadığını görüyoruz. Kimi Avrupa'ya, kimi ABD'ye, kimi Japonya'ya bağımlı. Hepsi kapitalist sisteme dahiller. Askeri, siyasi ve ekonomik olarak bağımsız olamayan ülkelerin diğer bloklara karşı bağımsız ve alternatif bir cephe oluşturması mümkün değil.

İkincisi, bu birliğin teorik zeminini "islami ekonomi" olarak kabul etsek bile, bu kapitalist sistemin içinde, sadece bir varyasyon olabilir. İslami ekonomi, devletin ekonomiye müdahalesini zulüm sayarak liberal ekonomiyi, serbest piyasayı savunur, "daha çok kazanç" esasına oturur. Bu durumda kapitalizm altında bir tür olan islami ekonomi temelindeki bir blok yine kapitalizme hizmet edecektir.

Bir de geçmişte yaşanan benzer girişimlere bakmakta fayda var. Örneğin, Arap Birliği'ni ele alalım. Hem kültürel, hem coğrafi, hem de ekonomik olarak birbirine çok yakın olan Araplar bile bunu başaramadı, emperyalizm buna izin vermedi. Sonra İslam Kalkınma Bankası diye bir şey kuruldu. Bunun Chase Manhattan Bank'tan bir farkı olmadığı kısa zamanda anlaşıldı.

Evet, D–8'den bir şey çıkmayacağı çok açık. Ancak bir tehlikesi var ki, bunu atlamamak lazım. O da "islamlaştırma"dır. İslam ülkeleri ile kurulacak sıkı ilişkiler Refah'ın islamlaştırma hedefine hizmet edebilir. İslam ülkeleriyle yapılacak mal ithalat /ihracatı bir süre sonra kültür ithalat /ihracatına ve nihayet şeriat ithalat /ihracatına dayanacaktır.

Ayrıca, bu ülkelerle kurulacak ikili ticaret ilişkileri Koç ve Sabancı sermayesine karşı Refah'ın seçmen tabanını oluşturan Anadolu'nun yeşil kaplanlarının daha da gelişmesine yardımcı olabilir. Yani RP, D–8'den kendi tabanı için hem ideolojik, hem de ekonomik yararlar sağlayabilir.

Mustafa SÖNMEZ:

Alternatif olamaz

D–8'in diğer ekonomik ve siyasi bloklara alternatif olabileceğini zannetmiyorum. Zaten bunu kendileri de ısrarla söylüyorlar. D–8'in bir anlamı olabilir; eldeki kartları güçlendirmek. Türkiye açısından bakacak olursak Türkiye, İslam ülkelerine liderlik ederek, Batı karşısındaki kozunu güçlendirmeye çalışıyor olabilir.

Bu yeni bir şey değil. Türkiye benzer bir şeyi Karadeniz bölgesinde de yapmaya çalıştı. Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİB), Özal'ın projesiydi. KEİB, Karadeniz ülkelerine liderlik ederek Batı karşısında güçlenme amacı taşıyordu. D–8 de Necmettin Erbakan'ın aynı amaçlı bir başka hamlesidir.

D–8'e katılan ülkelere göz atın, İran dışında bu ülkelerin Batı'ya cephe açmak gibi bir niyetleri yok. Batı'ya, kapitalizme karşı değiller. Tersine ama onlarla iyi geçinmek istiyorlar. Bu 8 ülke Batı ile ilişkilerini bundan böyle belki birbirleriyle daha çok dayanışarak yürüteceklerdir. Herkes kendi elindeki kartları güçlendirme peşinde.

Liderlik meseline gelirsek, Türkiye bu anlamda İran'dan daha şanslı gibi görünüyor, çünkü Türkiye, Batı ile daha uyumlu politikalar yürütebilmesi açısından İran'ın keskin anti–Batıcı anlayışı karşısında daha şanslı.

Orta Asya petrollerini Afganistan üzerinden Hint Okyonusu'na indirmek amacıyla Taleban hareketine destek veren ABD'nin bu girişime de pek sıcak bakmayacağı kestirilebilir.

Türkiye'nin İran'la yakınlaşmasının ekonomik nedenleri yanında güvenlikle ilgili nedenleri de var. Türkiye, İran'ın dostluğunu kazanarak PKK'ye sağlanan hoşgörüye son vermeyi öte yandan İran vasıtasıyla Suriye ile diyalog başlatarak PKK'nin hareket alanını daraltmayı umuyor. İran'ın Türkiye ve Suriye'yi Tahran'da düzenleyeceği "Irak Güvenlik" toplantısında biraraya getirmeyi amaçladığı söylentiler arasında.

Çifte standard, çifte zaaf

Türkiye gerçekte "D-8" ülkeleriyle uluslararası birlikler oluşturmayı ilk kez denemiyor. Türkiye 1960'larda CENTO içinde Irak, Pakistan ve İran'la birlikte yer almıştı. Daha sonra kadük olan CENTO'nun ardından İslam Konferansı'nda da bu ülkelerin çoğu ile Türkiye buluştu. Ancak "D-8" girişiminin farkı, bu süreçten ilk bakışta ABD faktörünün dışlanmış olması.

Bununla birlikte, ABD'nin batı Avrupa'daki stratejik müttefiki Almanya'nın İran ile ekonomik işbirliği konusunda Washington'un tecrit siyasetini benimsemeyişi ve Tahran'la sürdürdüğü geniş çaplı ekonomik işbirliği Erbakan için dünya kapitalizmi çerçevesinde Tahran-Ankara ekseni oluşturma arayışına meşrulaştırıcı bir örnek sağlıyor. Öte yandan ABD yönetimi içinde Bill Clinton'ın Tahran'ı uluslararası camiadan dışlamaya yönelik siyasetinin geçerliliği konusunda ortaya çıkan tartışmalar da Erbakan'ın dış politika yönelimlerini Washington'ı cepheden karşıya almaksızın sürdürmesine olanak veriyor.

Gene de bu durumun her iki taraf için de çifte standarta dayalı bir diplomasiyle sürdürülebildiği aşikar.

Erbakan bütün "anti-emperyalist" söylemine karşın, manevralarını batı ve özellikle de ABD için kabul edilebilir bir gerginlik düzeyinde tutmaya azami özeni gösteriyor. Nitekim Alman dış politika yorumcuları ve teknisyenleri, kendi stillerine uygun olarak Erbakan siyasetlerini Özal döneminde başlatılmış olan, "diplomasiyi çeşitlendirme" uygulamalarının devamı olarak yorumlamaya özen gösteriyorlar, ya da eski Almanya Dışişleri Bakanı Kinkel örneğinde olduğu gibi, "D-8" girişimini "Batı'nın bu çeşitlendirme ihtiyacına cevap vermekteki yeteneksizliğinin cezası" olarak yorumlamaya eğilim gösteriyorlar.

Batı ve özellikle ABD ise Türkiye'ye yönelik bütün "demokrasi, insan hakları ve laiklik" kaygılarına karşın, Ankara'nın varolan iç dengeler dolayısıyla "tarihsel seçim"inden cayması için görünür bir neden olmadığından emin gözüküyorlar. Özellikle "ordunun gücü"nün Refahyol hükümetinin Washington-Bonn ekesininde bir Türkiye'den sapılması olasılığı karşısında en önemli teminat olduğu yargısı "demokratik" Batı'da iman düzeyinde bir kabul görüyor.

Bu çerçevede Erbakan'ın "D-8"i'ni Batı'nın Orta Asya'ya köprübaşı açmaya yönelik alternatiflerden biri olarak okumasını mümkün kılacak bir kuvvet ekseni üzerinde sunduğu apaçık. "D-8"de pratik olarak gerçekleşebilecek bir tek işbirliği alanı var: Tahran-Ankara. Geri kalanı ise iç tüketime, İslamcı seçmene yönelik bir pazarlama pratiği:"Bir show-room".

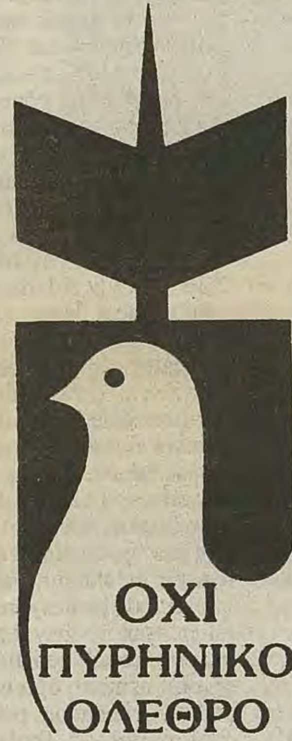
Ancak, bu hesabın çarşıya uyup uymayacağının asıl ölçüsü Washington ya da Bonn'dan değil, Moskova'dan gelecek tepkinin şiddetinde yatıyor. Orta Asya, tarihsel, coğrafik ve ekonomik olarak Tahran'ın ya da Ankara'nın değil Moskova'nın hinterlandında. Bu işbirliği yolu zorlanırken kimse Moskova'nın fikrini alma gereği duymadı ama onlar da Kıbrıs'a füze satarken Ankara'ya danışma ihtiyacı duymadılar.

Gez, göz, Kıbrıs...

Sezai SARIOĞLU

Güney'in Rusya'dan S–300 tipi füze sistemleri satın almasına ilişkin anlaşmanın imzalanmasından sonra Kıbrıs'ta savaş işaretleri çoğalmaya başladı. Rusya'nın S–300 füze sistemlerinin Kıbrıs'a getirilişi ve montajlarının yapımı için Rosvorusiyen şirketinin güvence verdiğinin açıklanmasıyla tırmanan krizin silah boyutu burada bitmiyor. Kıbrıs hükümeti ile Rusya arasında taarruz helikopterleri, T–80U tankları, BMP–3 zırhlı muhabere araçları sağlanması konusunda da görüşmeler sürüyor. S–300 sistemlerinin kullanımı için, Rum Milli Muhafız Ordusu subaylarının Rusya'da eğitilmesi de öngörülüyor...

Kıbrıs'ta 22 yıldır süren bölünmüşlüğe "çözüm" için yoğun diplomatik çabalar sürerken, "birdenbire" zuhur eden savaş işaretlerini anlamlandırmak için geleneksel olanın ötesinde yeni olgulara gözatmakta yarar var.

Füze krizinin hangi siyasal konjonktürde patlak verdiğine bakarsak şunları görebiliyoruz:

1– S–300 krizinin Derinya olaylarının ertesinde ortaya çıkması rastlantı sayılamaz. Kıbrıs'ta yaz aylarında karşılıklı öldürmelerle tırmanan durum, Rum ve Türk şovenistlerinin, "federatif bir devlet çatısı altında birlikte yaşama" fikrini öldürmeye çalışması olarak özetlenebilir. Üstelik bütün bunlar, her iki taraftaki şoven partilerin, "ayrılık ve düşmanlık" sendromunu siyasal bir dolayımdan çıkarıp, bir kamusal hakikat haline getirmeye çalıştığı bir dönemde oluyor.

2– Oysa Kıbrıs'ta eşzamanlı olarak İngiltere ve Amerika'nın diplomatik ataklarım hızlandırıp "1997'nin barış yılı olacağı" duygusunu pekiştirmeye çaba gösterdikleri bir dönemden de geçilmektedir. AB, bağlarıyla da güçlendirilen ABD diplomasi atağı ile, füze krizinin eşzamanlı olarak patlak vermesi yeni bazı güç gösterilerinin devreye girdiğinin işareti olarak yorumlanabilir.

3– Diplomatik çabaların açığa çıkan yönü şudur: "İki toplumlu, iki bölgeli" gevşek bir konfederasyona benzeyen, her iki taraftaki statünün esasta korunduğu, usulde bazı ilerlemelerin sağlandığı, Türkiye ile KKTC'nin, Yunanistan ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilişkilerini yeni bir statüye oturtacağı yeni bir aşama..

4– Yunanistanlı beş emekli büyükelçinin birlikte yayınladıkları bir kitap tam da bu dönemde piyasaya sürülmüştür. Bu kıdemli diplomatlara göre, artık Kıbrıs'ta sorunu geri dönülmez süreçler belirlemektedir. Bu nesnelliğin gereği olarak yeni dönem için Kıbrıs Rumlarının ikna edilmesi gerekmektedir.

5 – 1998'de Kıbrıs'ta cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılacak olması ile "füze krizi" arasında gizli açık bir ilişki sözkonusudur. Geçtiğimiz Aralık'taki yerel seçimlerde AKEL'in başını çektiği blok sağladığı büyük zaferi cumhurbaşkanlığı seçimi için rezerv olarak korumak isterken şimdiki Cumhurbaşkanı Kleridis yeniden seçilmek için daha sağa kayma işaretleri veriyor. Sağın ve solun zarlarını cumhurbaşkanlığı için attıkları bir dönemde, toplumun savaş psikolojisi içine sokulması Kıbrıs ötesinde güç dengelerinin devreye girdiğine işaret ediyor.

Kıbrıs'ta bazı tepkiler

"Füze krizi" konusunda Kıbrıs Rum siyasi partilerinden henüz resmi bir açıklama yapılmaması da, bu karmaşadan en iyi puanla çıkma kaygusu olarak yorumlanabilir. Siyasi parti yetkililerinin yaptıkları kişisel bazı açıklamalar daha çok bir "yoklama" niteliğinde. Şöyle bir genelleme yapmak mümkün: "Kıbrıs hükümeti yasal ve moral açıdan savunma amaçlı silah alma hakkına sahiptir, Kıbrıs sorununun çözümü için bugüne dek herhangi bir girişimde bulunmayan ülkeler başta olmak üzere hiç kimsenin bu işe tepki gösterme hakkı yoktur."

Bu genel görüş birliğini görüş ayrılıkları izliyor. AKEL Genel Sekreteri Dimitris Hristofias konuya ilişkin değerlendirmesinde, Kıbrıs savunmasının güçlendirilmesinin bir gereklilik olduğunu, ancak Kıbrıs hükümetinin hangi silahı alırsa alsın Kıbrıs'taki askeri dengeyi bozamayacağını belirtti. Hükümetin bugüne kadar gelişmeleri elleri bağlı izlediğine de dikkati çeken Hristofias, Kıbrıs sorununun silah almakla ileri götürülemeyeceğini, Kıbrıs hükümetinin barışçıl çözüm için uluslararası alanda diplomatik bir atakta bulunması gerektiğini de vurguladı.

Yeni oluşturulan Birleşik Demokratlar Partisi'nden Yorgos Hristifidis ise füze alım olayının 1998 cumhurbaşkanlığı seçimleri ile bağlantılı olabileceğini savunarak, füze alımının Türkiye ile olan güç dengesinde herhangi bir değişiklik yaratmayacağını dile getirdi. Partinin başkan yardımcısı Papapetru da Kıbrıs sorununda uluslararası girişimler beklendiği bir dönemde füze alımına gitmenin uluslararası alanda Kıbrıs Rum tarafını yalnızlaştıracağını belirti.

Rusya'nın rolü

S–300 füzelerinin satışında Rusya bir yandan kendisine bir pazar yaratırken, öte yandan bu satışla Sovyetler Birliği döneminde bile etkinlik sağlamayı başaramadığı Doğu Akdeniz'e iniş potansiyelini yakalamış görünüyor. Rusya'nın bu gerginlik ortamında Yunanistan'da da kendine belli bir zemin sağlaması mümkün. Başta ABD olmak üzere diğer batılı ülkelerin Kıbrıs'ın silah alımına gösterdikleri tepkinin esas nedeni burada aranmalı. Kıbrıs'ın asıl silah sağlayıcısı bugüne değin Fransa olagelmişti.

Bir başka olgu, Amerika ve İngiltere'nin Lefkoşa büyükelçiliklerinin tespitleri. Amerikan Büyükelçisi'ne göre, Kıbrıs Rum yönetiminin etki alanı geleneksel olarak Doğu Akdeniz'de iken, füze alımı ile stratejik açıdan Ege'ye taşınmış oldu. Bu değerlendirme füze alımının arkasında gerçekte Yunanistan'ın bulunduğuna ilişkin bir diplomatik ima içeriyor.

Sonuç olarak füze alımını salt Kıbrıs sorunu çerçevesinde ele almakla yetinilemeyeceği görülüyor. Geleneksel taktikler gibi görünen, bir kısmı diplomatik dille ifade edilen sözlerin ötesinde bazı yeni çatışmaların yaşanması mümkün.

Savaş gösterip barış vurmak mı?

Bir başka senaryo ise Amerika ve İngiltere'nin gerçekte füze alımını bilerek engellemeye çalışmadıkları, "savaş" sendromunu körükleyip, en uygun evrede kendi barış planlarını devreye sokacakları varsayımına yaslanıyor. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın "bizi mahvedecekler" söylemiyle dillendirdiği bu görüş, Rusya'nın devreye girişine yönelik Amerikan tepkisini açıklayamadığı gibi, ABD'nin bu "füze çalımına" karşı şimdilik karşı koyamadığı görüşüyle çelişiyor. Milli Savunma Bakanı Turan Tayan'ın "gerekirse vururuz" sözleriyle 1974'ü hatırlatmasının ne kadarının klasik, ne kadarının ciddi olduğu Türkiye'nin de ABD diplomasisiyle ve Akdeniz'deki NATO çıkarlarıyla çatışmayı göze alıp alamayacağıyla anlaşılacak.

Türkiye'de sokak çocuklarıyla ilgilenen sadece iki sivil toplum kuruluşu var

Tinerci çocuk hayatı sevmek istiyor...

Atilla TUNA

Onlara her yerde rastlayabilirsiniz. Avuçlarının arasındaki tinere batırılmış bir bezi koklarken, bir gece yarısı kaldırımda uyurken, polisten kaçarken, toplumun "düzenini sağlamaya" çalıştığını söyleyen bir vatandaş tarafından dövülürken...

Sokakta kendi kurallarına göre yaşıyorlar. Birlikte dolaşıyorlar, yine birlikte kaçıyorlar sokaklardan.

Sokak çocuklarını yeniden yaşama döndürmek, onlara yaşamı yeniden sevdirerek topluma kazandırmak için 1992 yılında Sokak Çocukları Derneği kuruldu. Bu dernek, çalışmalarını 1996 yılının Ocak ayından bu yana vakıf olarak sürdürüyor. Vakıf kurucularından Yusuf Ahmet Kulca aynı zamanda sokak çocuklarıyla ilgili ilk çalışmaları başlatan gazeteci olarak da biliniyor. Dernek feshedildikten ve vakıf kurulduktan sonra yöneteciler arasında çalışma yöntemleri konusunda anlaşmazlıklar çıkıyor. Vakıf kurucularından bazıları istifa ederek Sokak Çocukları Gönüllüleri Derneği'ni kuruyor. Sokak Çocukları Vakfı biri Maçka'da, diğeri de Küçükçekmece'de olmak üzere iki merkezde çalışmalarını sürdürüyor. Aynı amaca hizmet eden bu iki kurumun da sokak çocuklarına bakışı ve çalışmaları birbirinden oldukça farklı.

'İş ve eğitim merkezleri açacağız'

Türkiye Sokak Çocukları Vakfı Başkanı Avukat Cumhur Önal vakfın amacının sokakta yaşamayı "bir yaşam biçimi" haline getirmiş çocuklar için barınma yerleri, rehabilitasyon merkezleri, lokaller, iş ve eğitim merkezleri kurmak olduğunu belirtiyor. Önal "Vakfın kapsamı içindeki çocuklar günün 24 saati sokakta yaşayan çocuklardır. Yaş sınırlaması 18 dir. Yaş sınırı ve yetenekleri içinde yardım ediyoruz " diyor. Vakfın kurucuları arasında pedagoglar, hekimler, avukatların yanı sıra Sezen Aksu, Müjdat Gezen gibi sanatçılar da bulunuyor. Cumhur Önal sokak çocukları çalışmasına bir macera şeklinde yaklaşmadıklarını, Türkiye'de bir prototip yaratmak istediklerini söylüyor. Önal "Bir kurum yaratmak istiyoruz.Sokak çocuklarına yönelik devletin bir çalışması yok. Vakıf bu konuda ilk ve tek sivil toplum örgütüdür. Amacımız bütün Türkiye'ye hizmet vermektir. İlk aşamada İstanbul'da başladık. Onun dışında Adana, Gaziantep, Bursa, İzmir ve Ankara ile iletişimimiz var. Sokak çalışması yapıyoruz. Vakfa yeni kazandırdığımız bir minibüsle İstanbul'un tüm sokakları araştırılıyor. Bütün çalışmalarımız gönüllü insanların katkılarıyla yapılmaktadır. Ama asıl hizmet profesyoneller tarafından yapılmaktadır. Vakfın bünyesinde profesyonel olarak çalışan üç sosyal hizmet uzmanı, çocuk geliştirme ve eğitimi uzmanı, öğretmen, psikolog, pedagog, psikiyatri profesörü var. Toplam 500 kadar gönüllü çalışan var."

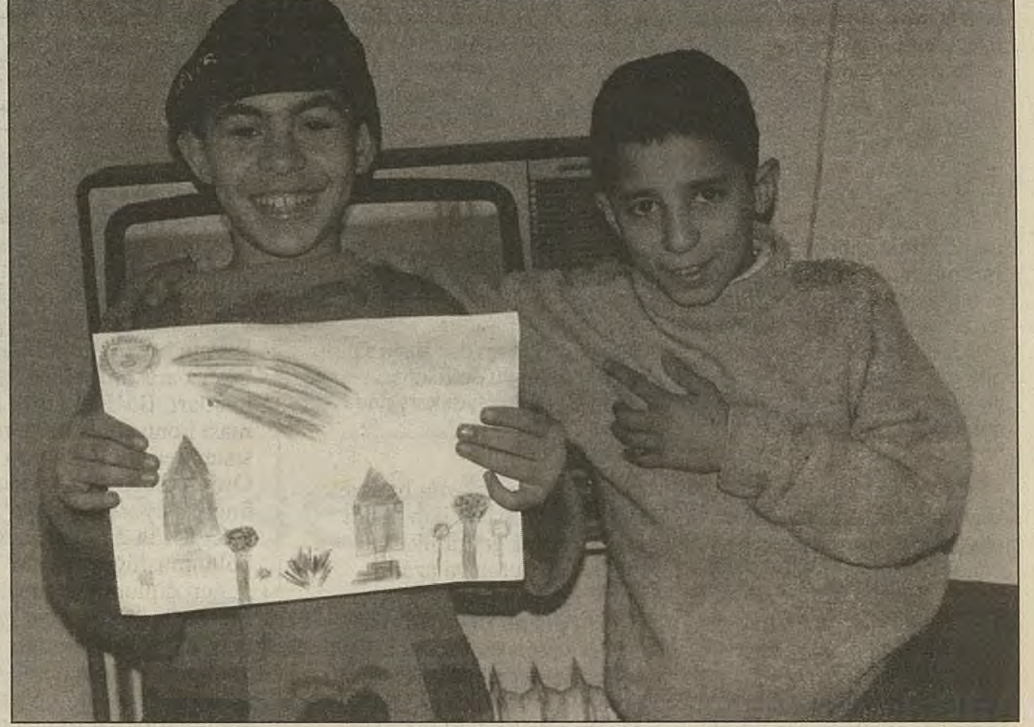
Vakıf ile Yusuf Kulca'nın kurduğu dernek arasındaki anlaşmazlıklar konusunda ise Önal "Yusuf bey ile metod konusunda ayrılıklarımız var. Kendisi daha çok bireysel ve daha geniş kitlelere, sokakta yaşayan herkese hitap ediyor " diyor. Önal, Kulca ile aralarındaki metod farklılıklarına değinirken sorunu kişiselleştirmeden ele almak gerektiğini vurguluyor. Çalışmalara 1992'de son derece amatörce ama iyi niyetle başlandığını belirten Cumhur Önal "Derneğin yapacakları sınırlı. O süreçte en büyük çalışma konuyu kamuoyunun gündemine getirmekti. Kamuoyu yeterince bilgilendirilmemiş. Kimlere ve kaç yaşındaki çocuklara yardım edilmesi gerektiği bilinememiş. Sözgelimi dernek zamanında 18 yaşını geçmiş, hatta 25-26 yaşında olan insanların bir nevi barınağı haline gelmiş bir Sefaköy olayı yaşadık. Dernek tarafından devraldığımız bu bina bir virane gibiydi" diyor.

Sefaköy'deki çocuk evinin bir dönem sorumluluğunu üstlenen psikolog Ayşe Kayhan evin kapatılması ve orada yaşanan sorunlarla ilgili şöyle konuşuyor; "Arkadaşlarla birlikte bu çocuk evine gittik. Tam bir hayal kırıklığı oldu. Sefaköy'deki ev tam bir harabeydi. İçinde 20 -25 kadar çocuk vardı. 'Çocuk' kelimesini de açmak istiyorum. Yaşları 10 yaşından 27 yaşına kadar 20-25 kişi vardı. Yaşı büyük olan 'çocuklar' hiç bir kural ve düzen tanımaksızın yaşıyorlardı. Eve ne girenin, ne çıkanın kaydı yapılıyordu. Sözgelimi 27 yaşında olan bir adam karısıyla evde kavga yapmış ve bu eve sığınmaya gelmiş. Burada bir süre kaldı. Niye kaldı, bilmiyorum. Evde kalanların çoğu tecavüz suçundan yargılanmış kişilerdi".

Yusuf Kulca'nın evin tek hakimi olduğunu başka birinin de evi denetlemesine pek rıza göstermediğini belirten Kayhan " Tuhaf şeyler oluyordu. Evde kalan çocuklar belirli gruplar halinde kalıyorlardı. Sözgelimi Dolmabahçe'de yaşayan bir çocuğu eve sokamıyorduk. Camları kırıyorlardı. Televizyonları kırıyorlardı. Aralarında sürekli kavga ediyorlardı ve artık kontrol edilemez duruma gelmişlerdi".

'Bağış için çocuklar dilendirilmemeli'

Yusuf Kulca'nın üç ay önce kurduğu Sokak Çocukları Gönüllüleri Derneği'nin yaşları 5 ila 9 arasında değişen çocukları yardım toplama bahanesiyle bir çeşit dilenciliğe yönlendirdiğini söyleyen vakfın yöneticilerinden psikolog Ayşe Kayhan "Bir gün Beyoğlu'ndaki Nevizade sokakta bulunduğum sıralarda yaşları çok

İstanbul sokaklarında 4 bin tinerci çocuk var

Kentin en hareketli yerlerinde yaşıyorlar. Sokağa yeni gelmiş bir erkek çocuğu önce grup tarafından farkediliyor. Yeni gelen çocuklar tinere alıştırılıyor. Çocuk sokağın sert ve acımasız koşullarına dayanmak için tinere ya da baliye sığınıyor. Tineri nalburlardan satın alan çocuklar bir süre sonra uyuşturucu mafyasının eline de düşüyorlar. Çok profesyonel gruplar tarafından kullanılmıyorlar. Fuhuş mafyası ise daha çok küçük kızları kullanıyor. Aileleri kız çocuklarını selpak ya da benzeri şeyler satmaya zorluyor. Buluğ çağına geldikleri zaman fuhuşa başlıyorlar. Devlet ne uçucu madde kullanan çocuklar için, ne de satıcı çocuklar için bir şeyler yapıyor. Sadece İstanbul'da uçucu madde kullanan çocukların sayısı 13 bin civarında. Bu çocuklardan dört bini sokaklarda yaşıyor. İstanbul'da bu konuyla ilgilenen iki sivil toplum kuruluşu var. İlgilenenler Türkiye Sokak Çocukları Vakfı'nın 0212-259 89 91 ya da Sokak Çocukları Gönüllüleri Derneği'nin 0212-249 61 80 numaralı telefonlarına başvurabilirler.

Türkiye Sokak Çocukları Vakfı Başkanı Cumhur Önal:

Yapılan bağışlar denetlenmeli

Sefaköy'deki evin Kayhan'ın belirttiği nedenlerle kapatıldığını belirten Cumhur Önal çok kısa bir süre sonra Küçük Çekmece'de belediyenin tahsis ettiği iki binada "'lk Adım Evi" adı altında yeni bir yer açtıklarını söylüyor. Yeni bir anlayışla daha sistematik ve bilimsel yöntemlere dayanan bir çocuk evi oluşturduklarını belirtiyor. Son zamanlarda sokak çocuklarıyla ilgili çok sayıda dernek kurulduğunun altını çizen Önal "Hepsi bir şeyler yapıyoruz, diyorlar. Sanatçılar konserler, balolar düzenleyerek çocuklara yardım ediyoruz, diyorlar. Bu paraların nereye gittiğini bilmiyoruz. Herkesin bağışlamış olduğu parayı kontrol etmesi lazım. Yaş ayrımı yapılmaksızın sokakta yaşayan herkese yardım ediliyorsa bu hem çocuklara, hem de topluma zarar verir. Belli bir yaştan sonra sokaktaki bu insanlar evsizler kategorisine girerler ki, bu, vakfın çalışma alanının dışındadır. Çocukluk dönemini geçirmiş olan bu insanlar çeşitli yardımlar ve desteklerle yaşamaya alıştıktan sonra sokağı bir sosyal kimlik olarak benimsiyorlar. Kendilerinin sokakta yaşamaya hakları bulunduğunu ve insanların da onlara yardım etmek zorunda olduğunu sanıyorlar. Biz bu paraların sadece çocuk yaşında olan kişilerin bakımında kullanılması taraftarıyız. Halktan gelen bu paralar belli projeler için kullanılmıyorsa o yapılan yardımlar boşa giden yardımlardır. Çocukları sokağa mahkum eden, onları sokakta yaşamaya bir anlamda teşvik eden yardımlar haline geliyor" diyor. Dernek yöneticilerinin belli bir iş ve mesleklerinin olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirten Cumhur Önal "Bu kişiler dernekçiliği, profesyonel uğraş haline getirmişlerse, devamlı başkan olmuşlarsa, halkımız o tür derneklere yardım ederken bir daha düşünmelidir. Vakfımızın tüm hesapları devletin ilgili kuruluşları tarafından kontrol ediliyor" diyerek konunun çok kolay biçimde istismar edilebileceğine işaret ediyor. Vakfın sokaktaki çocukların azalmasını savunurken başka derneklerin daha fazla yardım toplama amacıyla sokaklardan kandırarak çocuk topladığını, bu durumun çok vahim ve tehlikeli olduğunu vurgulayan Önal "Bu tür yaklaşımlar bir çeşit mafyalaşmaya doğru götürür ki, bunun örneklerini de görüyoruz" diyor.

Vakfın yöneticilerinden psikolog Ayşe Kayhan "Bir gün Beyoğlu'ndaki Nevizade sokakta bulunduğum sıralarda yaşları çok küçük olan çocukların 'sokak çocuklarına yardım' adı altında para topladıklarını gördüm. Çocuklara kimin için para topladıklarını sorunca 'Yusuf abi için' dediler...

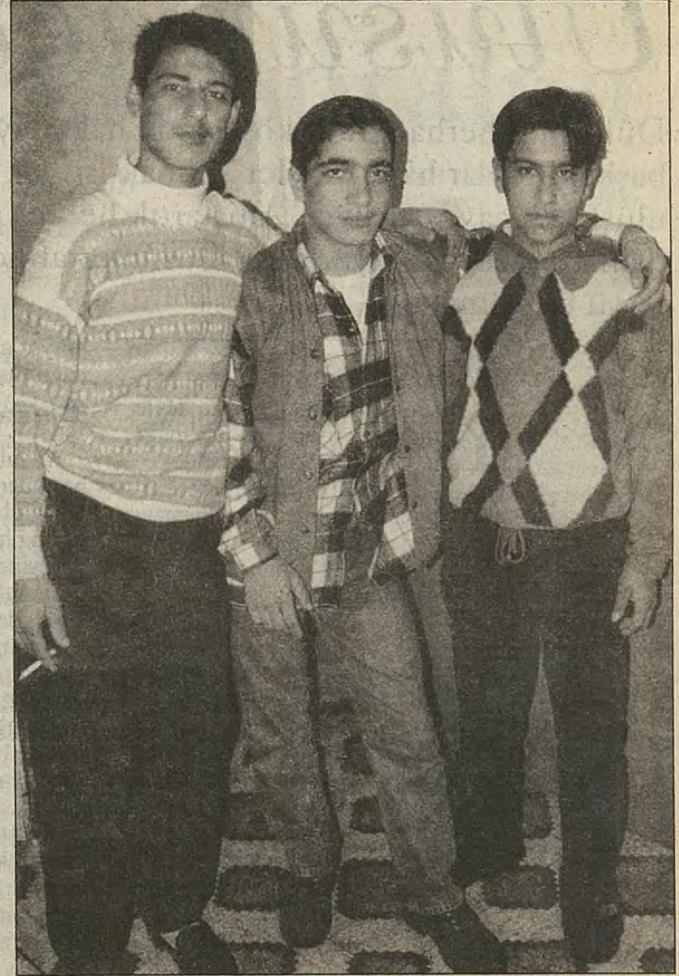
küçük olan çocukların 'sokak çocuklarına yardım' adı altında para topladıklarını gördüm. Çocuklara kimin için para topladıklarını sorunca 'Yusuf abi için' dediler. Bana bir makbuz getirir misiniz deyince küçük çocuk adımı sordu. Göbek adım olan İffet'i söyledim. Çocuk bunun üzerine yürümeye başladı. Ben arkasından nereye gittiğini izledim. Birkaç sokak yürüdükten sonra gözden kayboldu. Ama aynı çocuk biraz sonra geri geldi 'Senin adın İffet Ayşe mi?' diye sordu. 'Evet' dedim. Bunun üzerine 'Yusuf abi senin paranı istemiyor' dedi ve gitti". Kayhan çocukları para yardımında kullanmanın son derece yanlış olduğunu, bu tür yaklaşımların çocukta psikolojik tahribatlar yaptığını da sözlerine ekliyor.

'Nusret Bayraktar yardım etmiyor'

Vakıf Başkanı Cumhur Önal gelecekteki projelerden sözederken şu an faaliyette bulunan İlk Adım Evi'nin sadece bir başlangıç olduğunu, diğer projelerin de kısa zamanda hayata geçirileceğini heyecanla anlatıyor. Önal "Taksim civarında sokak çocuklarının günlük ihtiyaçlarının karşılanması için misafirhane projesi var. İkinci aşamada Kadıköy'de de bir misafirhane düşünüyoruz." Yer kiralamaya gittiklerinde bina sahiplerinin yer vermek istemediğini belirten Önal "Beyoğlu Belediyesi'ne ait bir binaya talip olduk. Vermediler. Nusret Bayraktar'dan yardım göremedik. Bu yüzden bina satın almayı düşünüyoruz" diye konuşuyor. En büyük projelerinin Kemerburgaz'da çocukları yeni bir yaşama başlatacak çok kapsamlı bir merkez olduğunu söyleyen Önal bu projenin parasının yarısının Almanya'daki bir hayır kurumu tarafından sağlanacağını, geri kalan miktar için ise yardım kampanyası başlatacaklarını söylüyor.

Sokak çocuklarına yardım ve destek olma amacı güden kuruluşların arasındaki yöntem farklılıkları sokak çocukları ile ilgili çalışmalara katılanları, bu kuruluşlarda gönüllü olarak çalışanları da kaygılandırıyor. Kendileriyle görüştüğümüz gönüllülerin ortak isteği dernek ve vakıf arasında bir yakınlaşmanın başlaması gerektiği yönündeydi.

Çocukların barınma, gıda gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik İstanbul'da iki çocuk evi var. Vakfa ait 'İlk Adım Evi' iki prefabrik binadan oluşuyor. 14 yatak kapasiteli olan bu çocuk evinde profesyonel olarak çalışan üç sosyal hizmet uzmanı, bir psikiyatrist, bir hemşire, bir de güvenlik görevlisi hizmet veriyor. Çocuklar, kaldıkları ve yaşadıkları bu evden memnun olduklarını anlatıyor.

'Burayı seviyorum ama hayatı sevmiyorum'

İlk Adım Evi'nde kalan çocuklarla konuşmaya başlıyorum. Çocukların yüz ifadeleri mutlu. "Burayı seviyor musun?" diye soruyorum birine "Burayı seviyorum ama hayatı sevmiyorum" diyor. Çocukların gazetecilere güvenleri kalmamış. Önce resim çektirmek istemiyorlar "Sen benim resmimi çekiyorsun, ama buraya bir daha gelmezsin, benim resmimi de getirmezsin" diyorlar. Binaların içinde her şey temiz ve düzenli. Yerler temiz. Yataklar derli- toplu. Televizyon odası, oyun salonu mevcut. Temiz bir mutfak ve yemekhane var. Topluca resim çektiriyoruz çocuklarla. Benden fotoğraf makinemi istiyorlar. Sırayla hepsi fotoğrafımı çekiyor. Makine kullanmak onları heyecanlandırıyor.

İlk Adım Evi yöneticisi Bilge hanım büyük bir heyecanla çocuklarla olan iletişimlerinden ve ilişkilerinden sözediyor. Sohbet sırasında çocuklardan biri "bizimle yeni yılda da kaldı" diye atılıyor.

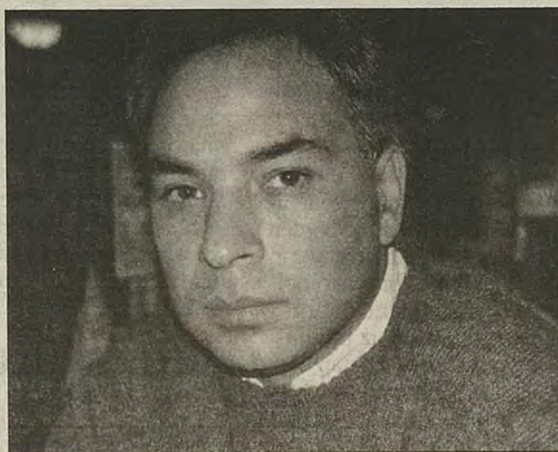
İlk Adım Evi'nden ayrılarak Avcılar'da bulunan ve Sokak Çocukları Derneği'nin gözetiminde olan çocuk evine gidiyorum. Ev iki katlı ve bahçesi var. İlk katında günlük kullanıma ait odalar, üst katlarda ise yatak odaları mevcut. Evde ilk dikkat çeken şey ilk kattaki dağınıklık ve pislik. İlk Adım Evi'nde gördüğüm düzen ve temizliğin burada esamesi okunmuyor. Mutfaktaki ekmekler oraya buraya atılmış. Ev yöneticileri bu konuda çocuklara görev verdiklerini söylüyor. Çocuklardan biri bana yatak odalarını gösteriyor. Burası alt kata göre daha düzenli ve temiz. Beni gezdiren çocuk büyük bir gururla yatak odalarından sorumlu olduğunu anlatıyor. Çay ikram ediyorlar sonra. Sayılarının 30 kadar olduğunu söylüyorlar. Aralarında evden yeni kaçmış üç çocuk da var. "Dün geldik abi" diye atılıyor içlerinden biri ve devam ediyor; "ama sıkıldım. Burada herkes küfürlü konuşuyor. Evime döneceğim."

Sokak Çocukları Gönüllüleri Derneği Başkanı Yusuf Kulca:

Projelerimiz birbirine benziyor

Yusuf Kulca kendisine yönelik iddialar ve suçlamalarla ilgili olarak "Bu, yeni bir şey değil" diyor. Daha önce de buna benzer suçlamalarla karşı karşıya kaldığını söyleyen Kulca "Ben de çocukların bağış toplamasına karşıyım. İstiklal Caddesi'nde bir gün benim adımı kullanarak kart satan ve bağış toplayan bir çocukla karşılaştım. Kimliğimi göstererek kendimi tanıtınca kaçtı. Buna benzer üç olayla ilgili olarak savcılıklara suç duyurusu yaptım" diyor. Sefaköy'deki evin büyük zorluklarla kurulduğunu, soğuk kış günlerinde yaş ayrımı gözetmeksizin bütün sokakta yaşayan büyük ve küçük çocuklara yönelik bir sığınma evi gibi düşündüklerini anlatan Kulca "Vakıf yönetimi bu konuda bizden farklı düşündüğü için orayı kapattı ve orada yaşayan çocuklar açıkta kaldı" diyor. Sefaköy'deki evin kapanmasından sonra çocukların açıkta kalmamaları için Avcılar'da daha büyük bir ev tuttuklarını ve bu evde kalan çocuk sayısının değişken olduğunu, fakat 30 civarında çocuğun gıda, giyecek ve barınma ihtiyaçlarını karşıladıklarını anlatan Kulca, projelerinin Vakıf'ın benzeri olduğunu, zaten Vakıf tüzüğünün başlangıç maddesinin de kendine ait olduğunu söylüyor.

Vakıf'la sadece çocuklarla ilgili konularda birlikte olabileceklerini vurgulayan Kulca "Benim bireysel davrandığım konusundaki iddialar kesinlikle yanlıştır. Sadece yöntemlerimiz farklı" diyor. "Bir aile haline gelmiş gruplardan büyükleri ve

küçükleri ayıramazsınız" diyen Kulca derneklerine ve kendisine yönelik tüm iddiaların karalama olduğunu belirtiyor ve "herşeye rağmen daha da gelişeceğiz" diyor.

Kapatılan Sefaköy'deki çocuk evinde son üç ay görevli olarak çalışan Mehmet Akkuş, Ayşe Kayhan'ın eve sadece iki defa uğradığını söyleyerek "Ne Cumhur bey, ne de başka bir Vakıf görevlisi çocukların sorunlarıyla uğraşıyorlardı. Ev kapatılmadan bir hafta önce Vakıf'tan gelen birkaç yönetici çocuklarla polemiğe girerek çocukları tahrik ettiler ve oradaki kötü olaylar bunun sonucunda meydana geldi" diyor.

Ulusun içinde kaç ulus var?

Dünyanın herhangi bir köşesinde hak arayan uluslar, başkaldıranlar hâlâ "devlet" olmak istiyor ve kendini uluslaştırmaya çalışıyor. Ama artık herkes (en milliyetçiler de dahil) gayet iyi biliyorlar ki ulusun etrafındaki hâle dağılmış, büyü bozulmuştur.

Semih SÖKMEN

Yirminci yüzyıl boyunca devletin temel meşruiyet dayanağını ve toplumların geneldeki zihniyet haritasını oluşturan kavram "ulus" oldu. Toplumların performansı için de temel birim "ulus"tu. Dolayısıyla "ulusal kültür", "ulusal ekonomi" ya da "ulusal sinema" diye düşünmek ve belirli şema ve kalıpları önlerine "ulusal" sıfatı eklenmiş kategoriler halinde yinelemek pek gözde bir etkinlik sayılmıştı. (Hatırlanacağı üzere 60'lı, 70'li yıllar bu tür hamasetin teori diye boy gösterdiği yıllar olmuştur.)

En azından bir iddia olma anlamında, kendini izah ediş anlamında, mevcut devletler sisteminin antitezi durumundaki eski SSCB'nin her şeyden önce bir ulus-devlet olduğunu, ulus-devlet gibi davrandığını hatırlayalım. Ya da örneğin, devrimci solun destek ve coşkusunu peşine takmayı başararak iktidara gelen Ecevit'in "modern/ilerici" ulusçuluğu ile aynı solu bastırmakta kullanılan başlıca güç olan Türkeş'in "milliyetçiliği"ni... (Bu yakın akrabalığı açıkça görmek için boş yere 90'ları bekledik; Ecevit değişmedi, zaten buydu, biz değiştik.) Milliyetçi-muhafazakârlar iki defa milliyetçi cephe kurarlarken ya da sol ısrarla "Ulusal Demokratik Cephe"nin çeşitli versiyonlarını kurup kurup dağıtırken hep aynı bütünlüğe, ulusa işaret etmiyorlar mıydı? Böyle bir zihniyet haritası içinde sorun, sonuçta bu rekabet halindeki milliyetçiliklerden hangisinin dürüst ve sahici, hangisinin sahte olduğunda düğümleniyordu. Ancak beraberinde getirdiği "tüketici kültürü" gibi tüketici bir yüzyıl olan yirminci yüzyıl bu kadar büyük bir karizmaya sahip olan "ulus" kavramını da (beraberindeki bütün bir kavramlar ailesiyle birlikte) tüketmeyi başardı.

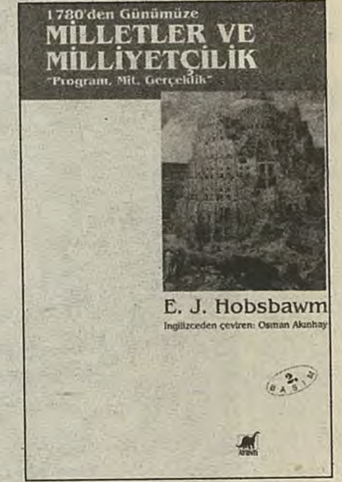
Evet, doğrudur. "Ulus"un hiç de ölmekte olmadığını söyleyenler haklıdır; ulus-devletlerin gözünürde hâlâ hatırı sayılır bir ömürleri vardır. Dünyanın herhangi bir köşesinde hak arayanlar, başkaldıranlar hâlâ "devlet" olmak istiyor ve kendini uluslaştırmaya çalışıyor. Ama artık herkes (bilinçlerinin uzak bir köşesinde örtülü de olsa en milliyetçiler de dahil) gayet iyi biliyorlar ki ulusun etrafındaki hâle dağılmış, büyü bozulmuştur.

'Ulusal kahraman' payesi

Abdullah Çatlı ile, örneğin yüzyılın başından kimi İttihatçıları akılda tutarak söyleyelim ki, artık hiçbir birey insan öldürerek "ulusal kahraman" payesine erişemeyecektir – bugünkülerin onlardan aşağı kalır yanları olduğundan, daha öncekiler kadar "kahraman" olamadıklarından değil, artık bugün yaşananlar tarih olarak yazıldığında "ulus" etrafında yazılmayacağı için ya da yazılıyorsa eğer, sadece bir devlet resmiyeti olarak algılanacağı için... (Halihazırda Türkiye'nin son 50 yılının okullarda öğretilen cinsten bir tarihi dahi yoktur; kurtulmuş, kendini kurmuş, ama sanki sonra hiçbir yaşamı olmamış bir ulus) Ya da her politikacı öyle kolay kolay bağımsız bir ekonomi politika hayal ve vaaz edemeyecek, etse bile aklının bir köşesinde mevcut devletler sistemine başkaldıramayacağını, hatta pasif bir şekilde kendi köşesinde bile kalamayacağını bilecek. (İslamcı aydınlar Erbakan'ın şimdi iktidardayken değil, daha önce, yani yıllardır takiyye yaptığını biliyorlar!)

Büyü bozuldu bir kere. "Ulus" diyen hiç kimse kelimenin artık yirminci yüzyılın ilk yarısındaki özgün anlamını kastedemeyecek. Bunun en başta gelen nedeni "eşitlik" kavramıyla yakından ilgili. "Ulus" fikri, bugün yaşanan bir realite olarak değil ama bir erek, bir vaat, bir amaçlılık anlamında "eşitlik" temelindeki bir topluluğa vurgu yapıyordu. Dolayısıyla çekilen bütün zorluklar, maruz kalınan baskılar, "ulus" denen cemaate dahil olabilmek için vazgeçilenler, yavaş yavaş ama sonunda elde edilecek bir eşitlik için ödenen bedeldi. Sahne arkasında olup bitenler her ne olursa olsun, devlet "milli beraberliği" şu ya da bu ölçüde finanse edebiliyor, inandırıcılığını her gün yeniden kurabiliyordu. Oysa bugün insanların büyük çoğunluğu bütün bir yirminci yüzyıl boyunca yaşananların hatırasıyla her ulusun içinde en az iki ulus olduğunu biliyor. Birinci ulustan olmayan herkes durduğu yere göre bu diğer ulusu/ulusları, kadınlar, işçiler, Aleviler, Sünniler, Kürtler, Lazlar, Müslümanlar, vb. diye adlandırabilir. Ulusun vaadi boş çıkmıştır. Sistemin "eşitlik" yönünde değil, her geçen gün daha fazla "eşitsizlik" doğurarak çalıştığı hakikati hepimizin içine çökmüştür. Artık "ulus"un binlerce "bölücüsü" vardır. Ulus, "sınıfsız, imtiyazsız bir zümre" hayali, her doğan günle tazeleneceğine, akşam haberleriyle bin parçaya bölünmektedir. Bugünün "kaos" diye algılanan gerçekliği budur. Öte yandan malların, paranın, hizmetlerin, katillerin, uyuşturucunun, haber ve bilgilerin muazzam akışı ülke sınırlarıyla birlikte, bu kapısı penceresi olmayan tuhaf evin, faturanın sisteme çıkarılmasını engellemek için elinden geleni yapan "baba"sının babalığını da bir karikatür haline sokuyor. Çünkü bugün Demirel'in konuştuğu hane halkının zihni de artık 70'lerdeki gibi değil.

Sol'un oynadığı olumlu rol

"Ulus"la ilgili temel bir zihniyet değişikliğinin eşiğindeyiz. Bu değişimde bütün dünyada sol'un oynadığı olumlu bir rol oldu kuşkusuz. Ama çok sınırlı bir roldü bu. Daha doğrusu sol bütün gücüyle evrenselci, insani ve enternasyonalist değerleri savunarak kazandıklarını, pratikte neredeyse her tekil durumda dünya sisteminin realitesine teslim olarak kaybediyordu. İşçi hareketleri ulusu aşan ölçekte bir dayanışmaya, eylem düzeyinde pek nadiren gidebiliyor, "ulusal demokratik devrimler" ulus-devleti kopyalayarak, dünya devletlerine bir yenisini ekliyordu. Yani Sol, dünya kapitalizminin belirlediği çerçeveyi kıramadı, tam tersine farklı bir şey yaptığını düşünerek, sistemin model ve düzeneklerini yeniden üretti.

Ulusun bugün yaşadığı büyü bozumunun kaynaklarını dünya kapitalizminin bu tarihsel anında, ilgili maddi süreçlerde aramak gerekiyor. Dünya kapitalizmi artık ulusal sınırları geçerek, keserek ya da bu sınırlar boyunca hareket etmiyor. Her geçen gün daha fazla sınır üstü, topraksız bir konuma yerleşiyor.

Sol bu yeni durumdan hangi sonuçları çıkarabilir? Hangi politikalarla, bütün bir yirminci yüzyıl boyunca kendini içinde bulduğu ikircikli konumdan, "aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık" pozisyonundan (yüzlerce örneğin arasından Saddam, PKK ve siyasal İslam diyelim) özgürleşebilir? Ulusçu zihniyet içinde edindiği reflekslerden nasıl kurtulabilir? Ya da şöyle soralım: Dünya sistemine milliyetçi bir tepki ile solcu olduk; milliyetçilik gerçekten çıktıktan sonra sol dediğimiz şeyden geriye bir şey kalıyor mu, ne kalıyor?

90'lı yıllarda ulusu tartışan, ama önceki dönemlerin açıklama (yani açıklayamama) biçimlerinden hayli kurtulmuş bir biçimde tartışan ve bu zihniyet değişikliğinin habercisi olan geniş bir literatür Türkçeleştirildi. Buna paralel olarak Türkçe'de de birçok makale ve kitap yayımlandı. Ama hala solun önemli bir kısmı bunlardan bihaber ya da habersizmiş gibi yapıyor.

Bir de bu yeni çalışmaların kavramlarıyla konuşmayı marifet bildikleri halde, ortaya koydukları can alıcı soruları düşünmekten kaçanlar var. Bu literatürden seçtiğimiz bir grup kitabı burada listelerken eksiksiz bir bibliyografya vermeyi amaçlamadık; ama konuya şimdilik yabancı kalmış olanlar için bu önerilenlerin iyi bir giriş oluşturacağını düşündük. Söz'ün sayfaları bu konuda yapılacak her tür dikkat çekme, ekleme ve düşünsel katkıya açık.

Kitaplar tek başlarına dünyayı değiştiremezler, ama zihinlerimizi değiştirebilirler.

Literatürden seçtiklerimiz

90'lı yıllarda "ulusu" tartışan ve önemli bir zihniyet değişikliğinin habercisi olan birçok kitap yayımlandı.

Sol, bu çalışmaların ortaya attığı can alıcı soruları bir an önce tartışmalı.

Irk Ulus Sınıf, Belirsiz Kimlikler, E. Balibar - I. Wallerstein, Metis Yayınları, İstanbul 1993
Hayali Cemaatler, Benedict Anderson, Metis Yayınları, İstanbul 1993
Milletler ve Milliyetçilik, Eric Hobsbawm, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1993
Milli Kimlik, Anthony D. Smith, İletişim Yayınları, İstanbul 1994
Milliyetçiliğin Kara Baharı, Tanıl Bora, Birikim Yayınları, İstanbul 1994.
Milliyetçilik ve Sonrası, E.H. Carr, İletişim Yayınları, İstanbul 1993
Milliyetler ve Sınırlar, Stefanos Yerasimos, İletişim Yayınları, İstanbul 1994
Uluslar ve Ulusçuluk, Ernest Gellner, İnsan Yayınları, İstanbul 1993
Ulusal Kalkınmacılığın İflası, Çağlar Keyder, Metis Yayınları, İstanbul 1993.

'Susurluk devlettir, hesap soralım'

YORUM

Yavuz ALOGAN

Türk–İş'in 5 Ocak bildirisinde devletin geleneksel yüceliğine ve soyutluğuna toz kondurulmamaktadır. Sendikalar devletin çetelerden arındırılmasını devletten talep etmektedirler. Türk–İş bir devlet sendikasıdır. Bu nedenle işçileri eyleme çağırırken bile MGK bildirilerini andıran bir dil kullanması doğaldır.

Bu sözler geçen pazar günü Ankara'da yapılan Türk–İş mitinginde açılan pankartların birinde yazılıydı. Pankart bütün öyküyü kısaca ve çok çarpıcı biçimde özetliyordu. Aylardır yayın organlarında yer alan, "Ucu çok yukarılara gidiyor" ya da "Öyle yerlere gidiyor ki, açıklanırsa yer yerinden oynar" gibi ifadelerle kafası karışan sıradan emekçiye bu sözler gerçeğin sadeleştirilmiş bir ifadesini sunuyordu.

12 Eylül darbesinden sonra sivil görüntülü gizli bir askeri rejimin hüküm sürdüğü Türkiye'de, devletin en kritik ve belirleyici kurumları (yürütme ve yasama organları, MGK, emniyet teşkilatı ve MİT) hem kendi aralarında, hem de halk nezdinde büyük bir güven bunalımına sürüklendi. Öyle ki, Çankaya zirvesinde devletin, işlenen suçları kendi olağan organları ve kurumlarıyla soruşturamayacağı şeklinde bir kanaat oluştu. Devlet, bir hukuk devleti olmaktan çıktı. Devletin içinden çıkan çetelerin hukuku, devletin yazılı hukuk kurallarını işlemez hale getirdi.

Mitinge katılanların sayısı kimine göre 60 bin, kimine göre 300 bindi.

Kim kimi ele geçirmiş?

Türk–İş'in 5 Ocak bildirisinde devletin geleneksel yüceliğine ve soyutluğuna toz kondurulmamaktadır. Sendikalar devletin çetelerden arındırılmasını devletten talep etmektedirler. Nitekim Demirel de mahzun bir ifadeyle, "Başka devlet yok" demiştir. Türk–İş bildirisinde ise şöyle deniyor: "Çeteler ve aşiretler Devletimizi ele geçirmeye, Devletimizi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyor. Hukuk devletine sahip çık!"

Burada bir terslik var. Aylardır görülüyor ki, çeteler ve aşiretler devletimizi ele geçirmeye çalışmıyor, tam tersine, devletimiz çeteleri ve aşiretleri ele geçirmiş bulunuyor ve devletimiz çeteleri ve aşiretleri bizzat örgütleyip destekleyerek kendi örtülü çıkarları için kullanıyor. Şimdi devlet, kara parayı görünce çizmeyi aşan bu çetelerden nasıl kurtulacak ve yeniden hukuk postuna nasıl bürünecek? Ve bütün bunları "kurşun sıkan babayiğitler"ini harcamadan ve vatandaşa durumu çaktırmadan nasıl yapacak? Devletin sorunu bu?

Simit ve ton balıklı sandviç

Türkeş'in ve Ecevit'in destek mesajları verdiği, Demirel'in özel olarak onayladığı Türk–İş mitingi sisli bir Ankara sabahında hipodromdan Kızılay'a doğru yürüyüşle başladı. Kızılay Meydanı'na gelindiğinde, kitlenin meydanın ortasındaki sıklığı ve dört ana yol üzerindeki dağılımı, katılımcıların 60 bin civarında olduğunu gösteriyordu. Bu sayı, kıyaslanamayacak kadar daha yüksek bir siyasal bilinç sergileyen KESK mitingindeki sayının biraz üzerindeydi. Ertesi gün televizyonların ve gazetelerin verdiği sayılar 300 bin ile 100 bin arasında değişiyordu. Televizyon haberlerinde gerçeğe en yakın sayıları atv (80 bin) ve Show tv (60 bin) verdi.

İşçiler coşkulu değildi. Yol boyunca slogan atarak geldikleri Kızılay Meydanı'nda tam bir suskunluğa gömüldüler ve daha çok sosyalist parti ve gruplarla ilgilendiler. Arada sataşanlar oldu, ama büyük çoğunluk, düşünceli, suskun ve yorgun bir ifadeyle ve gene önemli bir kısmı Bayram Meral'in konuşmakta olduğu kürsüye sırtları dönük olarak sosyalist grupları izlediler ve inşaat halindeki Kızılay binasına asılan pankartları ve oradan sallanan bayrakları seyrettiler, ellerine tutuşturulan bildirileri okudular. Bu bakımdan miting son derece başarılı geçti.

Yürüyüş kolunda polisin saldırısına uğrayan Emeğin Partisi kendi otobüsünü Türk–İş otobüsüne oldukça yakın bir yere çekerek "esas miting"ten tamamen bağımsız olarak kendi mitingini gerçekleştirdi ve Zafer Pasajı'na kadar yürüyüş yaparak dağıldı. Sendikacılardan fazla yüz bulamayan İşçi Partililer mitingin sona ermesini beklemeden meydandan ayrılıp, Mithatpaşa Caddesi'ne kadar yürüdüler ve kendi genel merkez binalarının önünde polis müdahale edene kadar kendi mitinglerini yaptılar. ÖDP kitlesi disiplinli ve coşkuluydu. Meydana gösteri halinde sloganlar atarak girdi ve miting sona erene kadar Kızılay Meydanı'nı sloganlarıyla çınlattı. İşçilerin görsel ve işitsel belleklerinde bu mitingten sadece bu canlı görüntülerin, sloganların, pankartların ve bayrakların kalacağını söylemek durumu abartmak olmaz. Polis KESK mitingindeki gibi değildi. Çok daha uzak duruyordu ve sakindi. Arama yaparken yürüyüş kolunu bölmek, küçük bir itişme olunca otomatik silahla havaya ateş açmak gibi davranışlarda bulunmadı. Türk–İş'in mitingte görevli polisler için özel olarak hazırlattığı ton balıklı binlerce sandviçin bu rehavete katkısını bilemiyoruz. Ancak işçiler her zamanki gibi simit ve halka tatlısı yediler, üzerine bir bardak su içtiler.

Demokrasinin teminatı olarak Türk–İş

Türk–İş'in bugüne kadar yaptığı en görkemli ve sınırları zorlayan eylem, 26 Kasım 1994'te Ankara'da Meclis'e doğru yapılan ve yüz binden fazla işçinin katıldığı yürüyüştü. Emeğin gücü sokaklara taşmış ve Milli Müdafaa Caddesi'nde polis barikatıyla durdurulmuştu. Bayram Meral o gün bir ağaca tırmanarak barikatı zorlamamaları için işçilere yalvarmak zorunda kalmıştı. Bu gösteri çizgiyi aşıyordu. Hemen ardından büyük basında Bayram Meral'in ve aile efradının mal varlığıyla ilgili haberler çıktı. Türk– İş aynı kabusu bir daha görmek istemedi ve işçilerin radikalizmini düzenin sınırlarında tutmak için elinden geleni yaptı.

İşçilerin ekonomik sorunlarının ağırlıkta olduğu 5 Ağustos 1995 mitingi de görkemliydi ve 200 bine yakın işçiyi Ankara'da sokaklara çıkardı. Türk–İş'in çok sıkı bir denetim altında gerçekleştirdiği bu mitingte işçi sınıfının ekonomik sorunları ağırlıktaydı. Ne var ki, Türkiye'de yıllardır her şart altında "İşçi Bayramı" olarak kutlanan 1 Mayıs 1996 mitingine Türk–İş çok az bir düzeyde katıldı. Sokaklara taşmak yerine, dönem dönem nükseden bir siyasal parti kurma söylemiyle sınıfı oyalamayı tercih etti. Bu partinin nasıl bir parti olacağı, ne zaman kurulacağı, neden kurulacağı konusunda kaba bir demagoji ve "biz istersek kurarız" efelenmesi dışında akla ve mantığa uygun tek bir açıklama, tek bir tasarı ya da hazırlık görülmedi.

Bütün bunlar eleştiri değil. Türk–İş gibi bir sendika elbette ki oyunu düzenin kurallarına göre oynayacak. Ancak sosyalistlerin de bunu bilmeleri, anlamaları ve açıklamaları gerekir. Türk–İş'in sokaklara çıkardığı işçilerin sayısı, yapılan mitinglerin konusu saf anlamda ekonomik olmadığı sürece, azalmaya devam edecektir.

Meclis'e yürüyüş gibi öncü eylemlerden uzak durulacak, genel grev sadece bir slogan olarak kalacaktır. Çünkü Türk–İş kendisini yeni siyasal konjonktüre uydurma sürecine girmiş bulunmaktadır. İşçiler üzerindeki baskısı artacak, etkinliği ise azalacaktır. Parlamento'daki siyasal partilerin desteği, basının abartmaları, 60 bini 200 bin göstermeleri vb. durumu değiştirmez.

Dev Maden–Sen Genel Başkanı Tayfun Görgün, Söz'ün geçen haftaki sayısında (sayı 99) sendikaların hem kamuoyu yoklamalarında, hem de işçiler nezdinde güvenilmez kurumlar haline geldiklerini, "sendikaların kendilerini sermayenin taleplerine adapte etme ve böylece var olma" çabası içinde olduklarını belirtmiştir.

Türk–İş kendisini demokratik rejimin teminatlarından biri gibi göstermek istiyor. Ancak bunu yaparken, 1992'de, 16. Olağan Genel Kurul'da alınan çok önemli bir kararı şu kritik dönemde tekrarlamaktan kaçınıyor ve kimse bu kararı Türk–İş yönetimine hatırlatmıyor. Kararda şöyle deniyordu: "Türk–İş 16. Genel Kurulu, Türkiye sendikacılık hareketinin ... milletin iradesini hiçe sayan her türlü darbe girişimi karşısında parlamenter demokrasiyi namusu gibi koruyacağını ifade eder."

Türk–İş'in 5 Ocak bildirisinde ise şu sözlere rastlıyoruz: "Türkiye, Atatürk ilkelerine ve insan haklarına dayalı, demokratik ve laik bir sosyal hukuk devleti olduğu sürece Türkiye'dir. Türkiye'nin bu temel niteliklerini ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırmaya yönelik saldırılara karşı, meşru ve demokratik yollardan mücadele et!" Bu bir devlet söylemidir ve hiçbir şey dememektedir. Bunda şaşılacak bir şey yok ve daha fazlası da beklenemez. Türk–İş bir devlet sendikasıdır. Bu nedenle işçileri eyleme çağırırken bile MGK bildirilerini andıran bir dil kullanması doğaldır.

Ocak 1974'te Türk–İş Genel Sekreterliği'ne seçilen kişi 12 Eylül askeri darbesinden sonra kurulan Bülent Ulusu hükümetinde üç yıl boyunca sosyal güvenlik bakanlığı yaptı.

Böylece Türk–İş cuntaya bakan veren bir sendika olarak tarihe geçti. İşçi sınıfı bu üç yıl içinde gördüğü zulmü hiçbir dönemde görmedi. Şimdi meydanlarda biraz ürkek durmasına şaşmamak gerekir.

Türk-İş'in, 'Devletin özüne sahip çık!' mitingi...

YORUM

Nazif OFLAZ

Türk–İş'in "Türkiye'ye sahip çık, demokratikleşme için mücadele et!" mitingi onbinlerce kişinin katılımıyla yapıldı. Mitingte coşkusuz bir emekçiler kitlesi baskındı. Ancak Türk–İş mitinglerinden alışık olduğumuz gerici/ faşizan slogan ve istemler bu mitingte de yerini almıştı. Sol /sosyalist odakların gür çıkan sesleri, bu gerici haykırışları dağıtmaya yetmedi. Zira mitingi düzenleyenlerin çizdiği eylem çerçevesi de bu gerici /faşizan seslere destek çıkıyordu... Mitingle ilgili benzer pek çok şey söylenebilir.

Ancak mitingi sadece görünen yönleriyle yorumlamaktan kaçınmak gerekiyor. Zira mitingin özüne ilişkin bir değerlendirme bizi "garip ve inanılması güç" noktalara götürüyor.

Miting öncesi tartışmalar...

Ankara mitingi, Susurluk olayıyla ilgili Türk–İş'in ilk kitlesel eylemi. Ortaya çıkan "çete" ve icraatlarını protesto etmek ve Türkiye'ye sahip çıkmak amacını taşıması itibariyle önemli.

Merkezi bildirinin içeriği...

Tüm bu tartışmalarla ilgili sahici deliller aslında Türk–İş bildirisinde bulunuyordu. Zira bildirideki söylem, Susurluk batağındaki "karanlık ilişkiler"i teşhir ederek rejimin gerçek yüzünü açığa çıkartıp, değiştirme iradesini ortaya koymaktan çok, devlete yönelik tepkileri yumuşatma /bir yana çekme ve rejimin özünü aklama gayretinin bir göstergesidir.

Susurluk vakası, mevcut sistemin /devletin bir ürünüdür; sadece bazı şahısların ve bir iki "münferit"in işi değildir. Devletin en önemli aygıtları ortaya saçılan pisliklerin odağında bulunmaktadır ve asli öznelerdir. Eylem /miting planları bu gerçekler göz önüne alınarak yapılmalıdır. "Demokratikleşme, özgürlük ve emekçilerin güncel ve tarihsel çıkarları" diye sorunu olanların bunu yapması gerekmekteydi.

Ancak Türk–İş bildirisi bu gerçeklerin üstünden atlanarak hazırlanmıştır. Bildirinin geneline, Türkiye'nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu sanısı sinmiştir. Ve sanki bazı kötü yöneticiler bu temiz devleti ele tutsakların başını yararak katleden bu devlet değil mi? Bildirideki demagojik söylemlerle emek mücadelesi yürütülebilir, işçi sınıfının bütünlüğü sağlanabilir ya da özgürlük ve demokratikleşme kazanılabilir mi?

Miting düzenleyicileri bu bildirinin ışığında bir düzenleme yapmış ve mitingin bu çerçevede geçmesini sağlamışlardır. Kimi sol sosyalist "çatlak sesler"in varlığı ise, eylemin bu gerici, statükocu ve devletçi özünü değiştirmemektedir.

Bir demeç ki...

Mitingle ilgili tartışmalara ışık tutacak bir değerlendirme de 4 Ocak tarihli Söz'de yayınlandı. Bayram Meral'in danışmanı Yıldırım Koç ilginç bir demeç veriyor dergiye... Koç, "Türkiye'de yeni bir saflaşma yaşanıyor. Saflaşmanın bir tarafında Türkiye'yi demokratik, laik, insan haklarına dayalı sosyal hukuk devleti olarak görenler ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumaya çalışanlar var. Diğer tarafta ise Kürt milliyetçileri, şeriatçılar ve her tür 2. Cumhuriyetçiler var. Bu miting ilk kez böyle bir saflaşmayı ifade ediyor" demektedir.

Bu alıntıdaki devletçi ve resmi ideoloji çerçevesindeki fikirler bir yoruma gerek bırakmayacak kadar açık değil mi? Bu yoruma göre sosyalistler, devrimciler hangi safta yer almaktadır? Kürt hareketinin yeri belirlenmiştir zaten... Bölücü olarak nitelendirilmiştir. Ya MGK, Genelkurmay neredir?

Sol/sosyalist odakların ayrı ayrı, bölük pörçük ve eylemin özünü/içeriğini değiştirme mücadelesi yerine, grup çıkarlarını ön plana çıkaran, didişmeçi bir şekilde katılımları ise pek anlamlı değildi ve sadece"ayrı bir motif" etkisi yaptı.

Zaten Türk-İş bürokrasisi, sol/sosyalist odaklara çağrıyı bu yüzden yapmıştı. Hem belirli bir kitle mitinge gelmiş olacaktı, hem de dönen dolaplara onları da katacaklardı. İsteklerine ulaştılar... Oysa sol/sosyalist odaklar ortak bir davranış ve yürüme hattı oluştursalar ve esas vurguyu devlete yöneltseler-di, en azından bu gerçeklerden habersiz olan emekçiler üzerinde uyarıcı etki yaratabilirlerdi. (Birkaç yıl önceki Türk-İş mitinginde de aynı duyguyu yaşamış ve gerici/faşizan eğilime dikkat çekerek, ortak yürüme çağrısında bulunmuştum. Ancak heyhat! biz sosyalistler kendi bildiğimizi okumayı sürdürüyoruz.) Yine de soru ve çağrımı tekrar edeyim. Gerici eğilimin güçlü olacağı baştan belli olan mitinglerde sol/sosyalist ve devrimci odakların ortak yürümeleri daha anlamlı olmaz mı?

Ara rejime destek

Bu miting, Türk-İş bürokrasisinin devletin yeniden yapılanma sürecinde MGK ve Genelkurmay etiketli ara rejim senaryosuna veya başka bir baskı modeline destek çıkma eylemi olmuştur. Bu saflaşmada Türk-İş bürokrasisi, emek lehine bir saf yaratmaktan öte,

Tes–İş, Türk Metal vb. sendikaların üyesi işçiler gerici/ faşizan slogan atma yarışındaydı.

Kürt sorunundan, kirli savaştan söz etmeyen, MGK, Genelkurmay politikalarını sorgulamayan, devletin çeteleştirildiğini, hukuk devleti diye bir şey olmadığını, insan hakları ihlallerini, faili meçhul cinayetleri görmeyen bir mücadele hattı olsa olsa bu çetelerin "asli kaynakları"na hizmet eder.

Ancak miting öncesi tartışmalar, Türk–iş bildirisinin içeriği ve bazı Türk–İş yönetici ve uzmanlarının demeçleri duyarlı çevrelerde mitingin "şaibeli ve muvazaalı" olduğuna dair bir rüzgarın esmesine yol açtı. Demirel'in, mitingi desteklemesi ve "alanları boş bırakmayın" çağrısı yapması oldu. Bu gerçekten de düşündürücü bir demeçti. Bu tip kitle eylemlerine düşmanca bir tavır sergileyen, eylemlerdeki polis terörüne bile sahip çıkan Reis–i Cumhur'daki bu "tavır değişikliği" düşünmeye değerdi doğrusu... Aslında miting daha önce yapılacaktı; ancak bir iddiaya göre Genelkurmay'dan alınan "provokasyon" uyarısıyla ertelenmişti. Genelkurmay ve MGK'nın da mitingi desteklediği iddia ediliyor, her konuda açıklama yapma geleneği bulunan iki kurum bunu yalanlamıyordu.

Miting bu tartışmalar yüzünden zan altındaydı; Susurluk sonrasında –belki de öncesinde– karanlık ilişkiler dünyasının dehlizlerinde hesaplaşmaya başlayan "karanlık güçler"den birinin desteğinin arandığı ve bulunduğu söyleniyordu... "Rivayet muhtelif"ti...

geçirmeye ve kendi "diktatörlük"lerini kurmaya çalışmaktadırlar... Bu nedenle emekçilerin devlete sahip çıkması istenmiş, açıkça mevcut olan kutsanmıştır.

"Atatürk'e, onun temsil ettiği çağdaş uygarlık anlayışına ve demokratik ve laik Türkiye Cumhuriyeti'ne sahip çık!" gibi sözler bildirinin statükocu yüzünü ve devletçi içeriğini göstermektedir. Yine bildiride "Çeteler ve aşiretler devletimizi ele geçirmeye, devletimizi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyor. Hukuk devletine sahip çık!" denmektedir. Bu, sendikal bir teşkilat olarak devletten bağımsız olması gereken Türk–İş'in, devletle özdeşleşme gayretinin bir göstergesidir. "Bu devlet emekçilerin devletidir" gibi bir hava yaratmanın emekçi çıkarları ile ilgisi var mıdır? Ortaya çıkan gerçekler zaten çetelerin devlet denilen aygıtla iç içe geçtiğini ve bu durumun devletin bir tercihi olduğunu göstermiyor mu? Bu devletin neresi "hukuk devleti"? Faili meçhullere imza atan, Metin Göktepe cinayetini işleyen, Diyarbakır cezaevinde çivili sopalarla

Bu yoruma göre bu aygıtlar emekçilerle aynı safta, sosyalistler/devrimciler ve Kürt hareketi ise karşı cephede... Eylemi örgütleyen zihniyetin çıplak hali bu demeçte açıkça görülmektedir...

Bildiri ve yetkili ağızlardan çıkan sözler eylemin içeriğinin gerici bir formda belirlendiğinin göstergesidir. Bu belirlemede, "demokratik hak ve özgürlükler ve emek mücadelesi", sermayenin/devletin çizdiği sınırın dışına öz ve biçim itibariyle taşmamaktadır.

Miting anları...

Miting, aslında tüm bu "şaibe ve muvazaa" tartışmalarını ve kuşkularını haklı çıkarttı. Çeşitli illerden "bindirilmiş kıta"lar, elleri bayraklı, ağızlarında "savaş" sloganlarıyla getirilen gerici parti militanı işçiler vardı. Demokratikleşme ve Türkiye'ye sahip çıkma diye bir dertleri yoktu. Genellikle Türk-Metal, Haber-İş, Tes-İş ve Genel Maden-İş üyesi işçiler bu ekibin başındaydı ve gerici/faşizan slogan atma ve sosyalist partilere laf atma konusunda yarış içindeydiler. "Şehitler ölmez, vatan bölünmez!" ana sloganlarıydı. Ancak bununla da kalınmadı; "Türkiyem" adlı faşizan içerikteki parça sürekli çalındı durdu. "Türkiye Türkiye, büyük Türkiye" gibi anlamsız sloganlar kürsüden atıldı... Genel hava bildirinin özüne sadakati gösteriyordu. Emekçiler, bir kesimi dışında, neler döndüğünün, ne tür oyunlar oynandığının farkına bile varmadan gelip gittiler.

aynı zihniyetin değişik kulvarlarında gezinen mevcut saflardan birisine biat etmiştir. "Devletin âli çıkarları ve milletin bölünmez bütünlüğü için" katliam tezgahlayan, çeteler kurduran ve Susurluk batağının "esas oğlanı" olan aygıtlar bu işlerle ilgisi olmayan emekçilerin sloganları ve yorgunlukları üzerinden temize çıkarılmak istenmiştir. Açıktır ki, bu mitingte desteklenen statükocu, darbeci zihniyettir.

Sol/sosyalist odaklar ve emekçiler bu "tehlikeli hakikatin" farkında olmalıdır. Emekçilerin mücadelesi üzerinden çeşitli hesaplar yapmanın ve oyunlar çevirmenin, sendika bürokratları dışında kimseye bir yararının olmadığı bilinmelidir.

Emekçiler ve sol/sosyalist güçler çete tartışmaları vesilesiyle kapışan ve bunun üzerinden rejimlerini tahkim eden odakların yedek gücü olamaz/olmamalıdır. Bunu arzulayan ve destek olanlar kim olursa olsunlar açığa çıkarılmalı ve teşhir edilmelidir. Emekçileri ve genel olarak bu coğrafyayı esenliğe kavuşturacak mücadele hattı, bu pisliğe bulaşan herkesi ve her kurumu karşısına almalıdır; ancak asli olarak bu kirli işlerin odağına vurgu yapmak kaydıyla...

"Devletin bekası" zihniyetini aşmak ve emekçileri bu konuda uyararak, bilinç çarpıtan sendika bürokratlarını teşhir etmek sol/sosyalist ve devrimcilerin omuzundadır. Ancak önce bizlerin kafaları netleşmelidir...

MAHDUM RUHİ
KÖR TOPAL ÖYKÜLER

Gerçek Susurluk faciası

60 günden beri Susurluk hakkında yazı yazmaktan bitkin düşmüş, dergide pinekliyordum.

Seyfi hışımla salona girdi:

"Madem Ruhi'nin mahdumusun, git yerin dibinde olsa bul getir Hazım Ruhi'yi..."

"Deli mi ne" dedim kendi kendime, ama daha düşüncemin sonunu getiremeden kendimi sokakta buldum. Hazım yakınlarda olmalıydı. İki elimi boru yapıp bağırmaya başladım:

"Hazım sana yaptıklarımızdan pişmanız, evine dön, bizlere acımasan da Seyfi'ye acı, herkes seni bekliyor..."

Dememle birlikte burnumun dibinde simsiyah cübbeli, siyah sarıklı, uzun saçlı, göbeğine kadar sakallı bir adam bitiverdi.

"Selamünaleyküm" dedi, derinden ve genizden gelen bir sesle.

"Sen de kimsin hacı?"

Adamdan yayılan hacı mis yağı kokusu içimi dışıma çıkarmıştı.

"Ya mü'min dedi ayın çatlatarak, ben senin çağırdığın Hazım'ım, Şeyh İbn–i Hazım..."

"Öyle mi" falan deyip, çaktırmadan köşeyi dönmeye yeltendim ki, ceketimin yeninden yakaladı.

"Hoop, dur bakalım, öyle tüyme yok hemşehrim" dedi, "madem beni çağırdın, uçlan bakalım şuradan yeni bir beş milyonluk da sana teberru makbuzu keseyim..."

"Ne teberrusu ulan" diyerek elinden kurtulmak için çırpınmaya, tekmeler savurmaya başladım. Ama nafile... Şeyh efendi parmaklarını bir tuhaf eğip büktü, bir eli önde, öteki geride, gözleri faltaşı gibi açılmış, sakalları savrulmuş, dişleri fırlamış, öyle bir vaziyet aldı ki, ödüm koptu.

"Aman Şeyh efendi" dedim, neyse günahımız ödeyelim..."

"Ha şöyle" dedi ve poturunun bir yerlerinden bir koçan çıkarıp, makbuzu kesti. Beş milyonu kapmasıyla, taksiye atlaması bir oldu. Ben ardından bakarken, o kafasını camdan çıkartıp, bana el salladı. Ardından çektiği gibi sakalını çıkarttı ve ortaya Hazım'ın matruş çehresi çıkıverdi.

"Yaktın beni Hazım" dedim ve der demez makbuza baktım. O da ne? Makbuzun altındaki imza Emin Çölaşan, bir de örgüt adı: Atatürkçü Düşünce Derneği...

Beynime kan hücum etti. Hazım'ın tam da Susurluk gündemin birinci sırasındayken Parsadan ayaklarına yatmasına fena halde bozulmuştum. Makbuzun üstünde tepinmeye başladım. Bir yandan da Parsadan senaryosunu Aczmendi senaryosuyla bağlayarak Parsadanlık yapmasını takdir etmiştim.

Bir el omuzuma dokundu.

Karşımda masum, hanım hanımcık, tesettürlü bir genç kız duruyordu. Anlamadığım bir nedenle, elinde Kanal D'nin, İnter Star'ın daha bilmem hangi kanalın mikrofonlarını bir demet çiçek gibi tutuyordu.

"Size nasıl yardımcı olabilirim sevgili Don Pedro" demez mi?

"Bir yanlışlık olacak bacım, ben Türküm" diye kekeledim.

"Oh pardon şeri" diyerek, o da tıpkı Hazım gibi bir taksiye atladı. Ben tesettürlü kızın arkasından bakarken, bir darbeyle yüzükoyun kapaklandım. Kulakları küpeli, pank saçlı bir çam yarması tesettürlü kızın bindiği taksiye doğru koşuyor, tuhaf ama, bir yandan tekbir getiriyor, bir yandan da "Tivilere çıkarsın ha

Fadime, yaktım seni, üçten dokuza şart olsun ki boşsun" diye bağırıyordu.

Tesettürlü kız arabanın camından bize el sallıyordu. Ve olan oldu. Tesettürden sıyrılmasıyla sarışın başı rüzgarda dalgalandı.

Bu Tansu Çiller'di.

Sanırım aklımı kaçırmıştım. Her şey birbirine karışmaya başlamıştı. Korkarak, yanımdaki pank saçlı, göğsü dövmeli adama dönerek, kibarca sordum:

"Herhalde zatıaliniz de hanımefendinin eşi Özer Bey olmalısınız..."

Olmayan bir sakalı sıvazlar gibi yapıp, gözlerini devire devire konuştu:

"Ben Aczmendi Şeyhi Müslüm Gündüz'üm"...

Bu kadarı fazlaydı. "İttir ulan" dedim. Adam elini cebine attı, bir kağıt çıkarıp uzattı. Dikkatle okudum:

"Müslüm Gündüz Emniyet'te uzman olup, susturuculu baretta, kalaşnikof, lav silahı, tank ve roketatar kullanma hakkına sahiptir..."

Dilimi yutacağım. Altında imza: Mahdum Ruhi..."

Zihnim bulanıyordu: "Yalan" diye haykırdım.

Adam sırıtarak, "sen bunu Meclis Komisyonu'nda anlatırsın" dedi.

Şuursuz bir halde dergiye doğru koştum. Asansördeki aynadaki hayalin ben mi, yoksa bir başkası mı olduğunu algılayamadım. Kapıdan girdim. Girmemle birlikte neye uğradığımı şaşırdım. Tanımadığım bir sürü adam üstüme üşüştü. Sille tokat, yumruk, cop, tekme iflahımı kesiyorlardı.

"Tetikçi" olduğumu ve de Özdemir Sabancı'yı öldürdüğümü söylüyorlar, habire "çaycı kız nerde" diyorlardı.

Ayaklarım yerden kesildi. Adamlar beni karga tulumba Seyfi'nin odasının ortasına fırlatıp attılar. Oda etrafımda dönüyor, insanların suratları sisler içinde belirip, kayboluyordu. Az sonra kendime gelmeye başladım. Kabus bitiyor diye düşündüm.

Hay düşünmez olaydım. Seyfi'nin masasında Mehmet Ağar oturuyordu. Karşısında da Sedat Bucak duruyordu.

İnledim!..

"Aldırma İbrahim" dedi, babacan bir sesle Mehmet Ağar, hepsi senaryo gereğiydi, geçti..."

Ardından Bucak dışarıya seslendi:

"Evladım Çatlı beye bir çay getir..."

Teslim olmuştum, kaderime razıydım. Az sonra çaycı geldi. Gelen çaycı Hazım Ruhi'ydi. Umrum bile olmadı. Sinir sistemim reaksiyon vermiyordu. Yalnız çayı düşünüyordum. Tavşan kanı sıcacık çayın mis gibi kokusunu derin derin içime çektim. İnsan böyle bir anda demli bir çay içerken ister Çatlı olsundu, ister Mahdum Ruhi, fark etmezdi. Şu kahrolasıca dünyada, işte tüm mutluluk elimde tuttuğum incecik bardağın içindeki çay kılığına girmişti. Mutluluğun tadını az sonra dilimde damağımda hissedeceğimi düşündükçe ürperiyordum. Ve çaydan iri bir yudum aldım... Ve almamla birlikte ağzımdaki sıvıyı Ağar'ın, Bucak'ın suratına püskürtüverdim.

Hazım çayın içine tuz koymuştu.

İşte o zaman zıvanadan çıktım. Elimi kana bulayıp bulamadığımı bile hatırlamıyorum...

Kendime gelirken, çok uzaklardan Seyfi'nin sesi beynimde yankılar yapıyordu.

"Susurluk yazısı bitti mi Mahdum" diyordu galiba...

Susurluk?..

Bu karışık sözcüğü ilk defa duyuyordum...

Gündemden mi kopuyordum ne?!

Belki de bizzat gündem haline geliyordum...

Yüz SÖZ açtı, yüz çiçek yarıştı...

Bizim mahallenin üvey argosu: SÖZ

Onların yüzünü görmedim, ama kalpleri bizimkilere benziyordu.
(Komutan Yardımcısı Marcos)

SÖZ'ün yüzüncü sayısı için yazı yazma işi, rica kuvvetinde kararname şeklinde bana tebliğ edildiğinden bu yana ne yazacağımı düşünüyorum... Sonunda, Söz'ün tarihini, talihini ve tarifini azıcık abartarak çiçeklerle bağlantılı şımarık bir yazıyla yazayım, istedim... Söz, her şeye karşın bir söz'lü tarih çalışmasıydı...

Bu söz'lü tarihi, kifayetsiz kelimelerle kıssadan hisseleyerek, çevreye vereceğim geçici rahatsızlıktan dolayı alenen ve ilanen söz'ür dilerim...

Yaklaşık iki yıl önce Söz adlı "bir çiçek yolumuzu kestiği!"nde, tarifsiz sol hayaller içinde soluğumuz kesilmişti. Sonradan, bu durumun tarifsiz kederler içinde solumuzun kesilmesi olduğunu öğrendik. Hep beraber bir sinemadaydık sanki, bir biletle tümümüz girmiştik içeriye, bazılarımız ise kapıcıya fıkra anlatarak, "beş dakika ara"dan sonra girmişti. Ya erkenci ya da gecikmiş çocuklardık...

Yüz'ümüze göz'ümüze, söz'ümüze bulaştırdığımız bazı sinemayanılmalar'dan dolayı, çoğu partili olan, ama partisiz bir çiçekle yolunuzu kestiğimizden dolayı alenen ve ilanen söz'ür dileriz...

Kendimizi kurarken, "Biber ki yasadışı önderidir sebzelerin" imajıyla hareket edip, başka yayınlar için "vur emri" anlamına gelen "okuma!" emri vermedik. Tersi örnekler ise gerçekten çok oldu, "yasadışı" ya da "yasal" biberlerin açık ve gizli taarruzlarıyla yüreğimiz yandı...

"Kan kustuğumuz halde, kızılcık şerbeti içtik" diyerek, nice taktik ve stratejilerle mahallemizin sorunlarını içimize attığımız, "ele güne" karşı mahçup olmamak için çabaladığımız için alenen ve ilanen söz'ür dileriz...

Boğaz'da, boğaz tokluğuna, mehtap incinmesin diyerek, kürekleri aheste ve alesta çekmeye çalışan, çift kürek, çift yürek hamle yapan hamlacılardık... İşin içinden çıkamadığımız zamanlar çok oldu, ama "DÜŞ'ün içinden çıkamamak" diye bir umutsuzluğumuz olmadı. İçimizde en çok Tommiks ve Teksas okuyan en kıdemli üyemiz Veysi Sarısözen'in isim babası olduğu, "analiz suyu" içerek (ucuz brendi) Söz'ün külfetlerini azaltmaya çalıştık. Ayıptır söylemesi naçizane şarkılar biriktirdik. Bazı şarkıları somut şartların somut tahliliyle, soyutluktan kurtardık ve Söz gerçeğine transpoze ettik. Bu sayede "nolaydı yar nolaydı/ yar bade dolduraydı/ şu garip göynüm için/ kanun icad olaydı" şarkısının son iki dizesini, bestekârına telef hakkı ödemeksizin "Şu garip söz'üm için/ kanun icad olaydı" diye repertuvarımıza aldık.

Söz'ün burasında tahrif ettiğimiz şarkıların bestekârından, sahip Hayali Ali Küçük'ün deyimiyle "kartopu gibi çoğalan paralarla, kartopu oynayacağımız" günlerin hatırına, "hayali paralarla" şarap içip serap gördüğümüz için okurlarımızdan alenen ve ilanen söz'ür dileriz.

"Yeni bir hayatın acemileri"nin, vira bismillah deyip el ele verdiğinden bu yana yüz sayı biriktirdik. İki yıl, hatıralarla, kırılmalarla, hep iyilik için yapılan naif "kötülüklerle" geçti. Her zamanki gibi, düzensizliğimizden parıltılar yaratacaktık. Hazırlıksızlığımızdan, hissesiz harikalar kumpanyası yaratacaktık. Söz ile gerçek arasındaki açığı her muhalif projede olduğu gibi "özveriyle" kapatacaktık. Bunun karşılığı söz'veriydi... Düşsel, teorik ihsanların bini bir paraydı, ama insanı ihmal ettik. Bütün muhalif projelerin yapısal sorunu olan, insana "yatırım" sorunu hep ertelendi. "Teorik ücretle Söz'de çalışıyorum" tümcesi trajik gerçeğimiz oldu... Yine de, daha büyük bir muhalif medya projesi için, gönüllü devredeceğimiz bir ilişki, imkan biriktirdik...

Söz'ün burasında, okurlarımızı müşteri olarak görmediğimiz için, alenen ve ilanen söz'ür dileriz...

Söz, "Şiirdi bir çeşit:/ Yüreğin yaban argosu"ydu...

Koronun iç ve dış seslerine kulak verirsek, gelinen noktada kolaylıkla "kırıldık, daha da kırılırız" diyebiliriz. Bu, çok da doğaldı, çünkü "biz yeni bir hayatın acemileriyiz/ bütün bildiklerimiz yeniden biçimleniyor"du. Evet, "Biz kırıldık daha da kırılırız"lı günler yaşadık. Evet, "biz kırdık, daha da kırarız"lı Söz'ler de yaşadık... Ama... Fakat... Lakin...

"Kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza".

Çünkü, tümümüz suçsuzduk, hepimiz suçluyduk. Çok kısa sürdü yüz sayı... Hayır, hayır inanmayın çok uzun sürdü... Ağır aksak adımlarla bir sayıdan diğer sayıya geçtik...

Söz'ün burasında "Kırk helvasını yiyeceğiz" şeklindeki siyasi dualara rağmen yüz sayı çıkarak DALYA'larla dallanıp çiçeklendiğimiz için alenen ve ilanen söz'ür dileriz..."Bunca okumamaya nasıl vakit bulabiliyorsunuz" ve "okurnazarlık" ile ilgili sorunlar başımızı ağrıtıp durdu. Ama bunun ötesinde; resmi okuma alışkanlığının ve "biz'im yayından başkası namahremdir" şeklindeki politik kültürün doğal sonucu olarak Söz'e tavırlar alındı. Bunun tirajik sonucu olarak Söz, göze geldi. Hak etmediğimiz bir siyaşi blokaj ile karşı karşıya kaldık, tiraj olarak içeri düştük, ama moral olarak düşmedik. Sevdiğimiz mahalleli bizi sevmez olunca yeşil bir Söz kırıldı içimizde. Birbirimize haksızlık yaparak Söz'ü bir mutsuzluk ve başarısızlık örneği kılmaya çalışan part(İ)nerlerimiz de oldu. Söz bir sabah kahvaltısıydı oysa. Kimine göre hoş, kimine göre nahoş bir başlangıçtı. Nahoş diyen arkadaşlarımıza; Cemal Süreya'nın, "Yemek yemek üstüne ne düşünürsünüz bilmem/ Ama kahvaltının mutlulukla bir ilgisi olmalı" dizelerini okuduk. "Yemek" imgesini günlük gazete olarak ele almayı, daha büyük bir koro için "yemek" hazırlamamız gerektiğini söyledik. Aynı mahallenin çocuklarına, "gez, Söz, arpacık" diyerek su tabancalarıyla da olsa nişan almadık... Hepimize, hepimizin gerçeğini imleyen şu fıkrayı anlattık:

Azınlıktan bir Laz mezar taşına şöyle yazdırmış:

"Hastayım dedim inanmadınız?
Hastayım dedim inanmadınız?
Hastayım dedim inanmadınız? Ne oldi?"

Söz'ün burasında şiirlerle ve fıkralarla başınızı ağrıttığımız için ilanen ve alenen söz'ür dileriz.

Vasconcelos'un "Şeker Portakalı" isimli kitabının kahramanı Zeze, toplum/ aile/ devlet ve onları temsilen "büyüklerin" görünen ve görünmeyen iktidarları/ hegemonyaları karşısında iyice bunaldığı bir gün şöyle der: "Sahi sizce gelecek haftaya büyümüş olur muyum?.."

Sadece büyümek istedik, tümümüz için siyasal ve medya düzeyinde birlik dedik... Tarihi sadece kendi niceliği ve niteliği üzerinden sayısal hesaplayanlara karşı çıktık ve inat ve ısrar imgesi, kavruk ve savruk haftalık tatlı belâ olarak var olmaya çalıştık...

Çoban yıldızı olmak gibi bir muradımız olmadı. Söz'ü çoban matı yapmak isteyen iyiniyet erbabının muradı da gerçekleşmedi.

Söz'ün burasında, tarihin ve talihin önünde parmak kaldırıp, iki söz'üm önüme aksın ki, hepimizin toplamı olan BİZ'i sevmekten başka suçumuzu itiraf ettiğimiz için alenen ve ilanen söz'ür dileriz...

Yüzünü görmediğimiz, ama kalpleri bizimkilere benzeyen okurlarımızdan, daha iyi bir yayın çıkaramadığımız için, "Son kötü günleri yaşıyoruz belki/ İlk güzel günleri de yaşarız belki" diyerek söz'ür dileriz... Yaklaşık iki yıl geçti...

Yüz Söz açtı, yüz çiçek yarıştı...

Üç çiçek bir hatayı götürse tarihten ve coğrafyadan ve aşktan beraat ettik demektir... Her ne kadar sürç–ü söz ettikse affola...

Yine de söz'ün burasında, YÜZ sayıdır, zaman zaman YÜZ'ümüze, gözümüze ve sözümüze bulaştırarak çevreye verdiğimiz geçici rahatsızlık için, mahallemizdeki okurlarımızdan/okumayanlarımızdan alenen ve ilanen söz'ür dileriz...

Eğer varsa sizin söz'ürleriniz de kabulümüzdür...

EL'inize, ***SÖZ***'ünüze, YÜZ'ünüze solluk

Sezai SARIOĞLU

● **Sahibi:** Olgu Ltş. adına Ali KÜÇÜK
● **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
● **Yazıişleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Veysi SARISÖZEN
● **İdare:** Muzaffer TUTKAN
● **Sorumlu Müdür:** B.Aytaç YOLDAŞ

Avrupa Temsilcilikleri

Almanya: A. Vehbi PAKSOY — **Tel:** 0049 306183742 **Fax:** 0049 302755143
Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN — **Tel:** 0033 148572114 **Fax:** 0033 148571691
İsviçre: Süleyman ÖZGÜR — **Tel:** 0041 3415213
İngiltere: Ahmet SAYER — **Tel:** 0044 1814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. **No:** 3/8 Taksim/İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** Biryay